

En ubehagelig sannhet om norsk klimadekning

Hvilke stemmer og holdninger blir representert i norsk pressedekning av klimaendringer?

Katherine Berrios Duarte

Masteroppgave i medievitenskap
Institutt for informasjons- og medievitenskap
Universitetet i Bergen

Juni 2010

Forord

Jeg vil her takke alle som har hjulpet meg, på en eller annen måte, til å nå målet med innlevering av masteroppgaven. Det har vært en lang prosess, og etter en lang og tung vinter, kom jeg endelig i mål våren 2010.

Takk til professor, og nå dekan ved Samfunnsvitenskapelig Fakultet, Knut Helland, som var min veileder de to første semestrene, noe som ga meg en veldig god start på oppgaven. Deretter fikk jeg lange og fruktbare veiledninger både på telefon, mail og personlig, av en engasjert og dyktig Elisabeth Eide, førsteamanuensis ved journalistutdanningen ved Høgskolen i Oslo og gjesteforsker ved Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen. Elisabeth har omfattende kunnskap på feltet og stor interesse for temaet i denne oppgaven, noe jeg var meget takknemlig for. Tusen takk for all forståelse og for de gode samtalene.

Jeg fikk stipend fra Nansensenteret (Nansen Scientific Society), for å undersøke forskernes rolle i klimadekningen. Takk til professor, og nå arbeidende styreformann på Nansensenteret, Ola M. Johannessen, for denne muligheten. Jeg var privilegert med eget kontor og ryddige arbeidstider under hele masterskrivingen. Takker også tidligere ansatt på Nansensenteret, Dr. Scient Anne Britt Sandø, for gode råd og samtaler i forbindelse med denne oppgaven. Er takknemlig for hyggelige kollegaer og forskere på Nansensenteret, som har bidratt til mange gode diskusjoner: Morten, Helene, Tor E., og ikke minst jentene i administrasjonen.

Tusen takk til tidligere medstudent, nå fagkonsulent i Media Norge, Knut A. Tornes som leste korrektur på oppgaven i siste liten, og kom med gode kommentaren til den. Ellers vil jeg takke informantene for åpenhet, og for at de tok seg tid til lange intervjuer i en ellers travel hverdag.

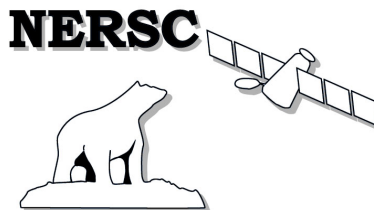
En spesiell takk til foreldrene mine, Gabriela og Ruben, som alltid har hatt troen på meg. Sist, men ikke minst, takk til min kjære Yngve som ga meg mye støtte og gode ord under arbeidet med denne oppgaven. Jeg var utrolig heldig som hadde IT-support 24 timer i døgnet da det virkelig gjaldt. Takk for all din tålmodighet!

Katherine Berrios Duarte
Bergen, mai 2010

**Nansen
Scientific
Society**

Nansen Scientific Society

**Nansen Environmental
and Remote Sensing
Center**

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg norsk pressedeckning av klimaendringer fra perioden oktober 2007 til og med april 2008 i fem aviser: Aftenposten, VG, Dagens Næringsliv, Bergens Tidende og Nordlys. Problemstillingen i oppgaven er som følger: *Hvilke stemmer og holdninger blir representert i den norske klimadeckningen*. Metodene som er brukt for å besvare denne problemstillingen er a) kvantitativ innholdsanalyse og b) kvalitative intervjuer. Datamaterialet er funnet ved hjelp av Atekst, og det totale antall artikler er 441. Det er foretatt intervjuer med åtte informanter, fire klimaforskere og fire journalister.

Flere studier har vist at journalistenes krav til balanse har gitt en minoritet som klimaskeptikerne uproporsjonalt mye oppmerksomhet i klimadebatten. Denne minoriteten er bortimot ikke-eksisterende i mitt datamateriale. Resultatene viser at det er mindre uenighet i klimadeckningen i Norge, 76% av stemmene er enige i FNs klimapanelets konklusjoner om at klimaendringene i all hovedsak er menneskeskapt. Det vil være relevant å se hvilke stemmer som er de mest representerte, for å se hvilken aktører som får lov til å delta i klimadebatten. Dessverre er det i aller stor grad autoriteter i samfunnet som politikere, klimaforskere og offentlige talspersoner (byråkrater), som er de mest synlige i klimadeckningen. Stemmer fra grasrota og organisasjoner blir lite hørt.

Norge er et land som til stadighet fremhever likhet mellom kjønnene, derfor er det spesielt interessant at kvinner er nærmest fraværende i klimadebatten. Pressen jobber etter medierammer for å gjøre sitt stoff lett gjenkjennelig blant leserne, og ved å fremheve enkelte personligheter fremfor andre. Mediene kan skape forvirring blant leserne ved å slippe til, selv i liten grad, en minoritet som klimaendringer. Medienes konfliktfokus av forskerne, kan være med på å forsinke politiske handlingstiltak: "Vi vet lite, altså venter vi". Den norske klimadeckningen har stor overvekt av domestisering, 66 % av artiklene i dette materialet er preget av en nasjonal vinkel, med Norge som hovedfokus.

Abstract

This thesis will discuss the Norwegian coverage of climate change from October 2007 to april 2008 in five Norwegian newspaper: Aftenposten, VG, Dagens Næringsliv, Bergens Tidende and Nordlys. The approach to the problem will be *Which attitudes and voices are represented in the Norwegian coverage of climate change*. The methods used are a) quantitative content analysis of 441 newspaper articles and b) qualitative interviews with four climate scientists, and four journalists.

Several studies have shown that the journalistic norm of balance, has given a minority such as climate skeptics, an unproportional amount of attention in the coverage of climate change. This minority is nearly non-existent in my analysis. The results shows that there is less disagreement in the Norwegian press coverage of climate change, 76% agrees with the consensus of the IPCC about anthropogenic climate change. It is also relevant to examine which voices that are represented in the press, who claims that everybody can be a part of this heated debate. Unfortunately this is not the case, because mainly voices from authorities in the society, like politicians, climate scientist and public spokespersons, are more visible in the climate coverage. Voices from the grass roots and organizations, are to a lesser extent heard.

Norway is a country that emphasizes equality between the sexes, so in this analysis it is interesting that women are more or less absent in the climate coverage. The press works with certain media frames to make their stories easier to recognize for the readers, emphasizing certain personalities rather than others. The media can create uncertainty amongst their readers and audience by given space to, although a small one, to skeptics of climate change. By focusing on conflicts between the climate scientists, media could help to delay political responsibility and action on mitigation: "We don't know enough, therefore we have to wait". The Norwegian press coverage of climate change has a overload of domestication, 66% of the articles have a national focus.

Innhold

1	Introduksjon til problemområdet	1
	Bakgrunn for valg av tema	1
	Klima, klimaendring og global oppvarming	2
	Historikk	3
	FNs klimapanel (IPCC)	3
	Klimaforskning i Norge	4
	Tema og problemstilling	5
	Posisjonere metode og problemstilling	6
	Operasjonalisering	6
	Utvalget	7
	Videre struktur i oppgaven	8
2	Teoretiske bidrag på feltet	11
	Det journalistiske feltet og politisk journalistikk	12
	Medierammer og tolkningsrammer i journalistikken	13
	Balanse i klimadekningen	16
	Domestisering	18
	Relevant forskning	21
	Konstruksjon av kunnskap om klimaendringer	21
	Hva er konsensus?	23
3	Metodisk tilnærming	27
	Tekstanalyse og innholdsanalyse	27
	Kvantitativ innholdsanalyse	28
	Datainnsamling	28
	Variabler	29
	Kategorier	30
	Intersubjektivitetstest	31
	Mediearkivet ATEKST	32
	Kvalitative intervjuer	33
	Semistrukturerte intervju	35
	Intervjuguide	35
	Generalisering, validitet og reliabilitet	36
	Refleksjoner over metode	37
4	Hvem sier hva? Kvantitative resultater	41
	Resultater fra innholdsanalysen	41
	Klimadekningen over tid	42
	Sjanger	43
	Holdninger	46

Stemmer	52
Kjønnsfordeling	56
Begivenhet	59
Tema	60
Geografi	62
5 Hva sier de? Kvalitative intervjuer	67
Forskningsformidling	67
Analyse av intervjudata	69
Intervjuer med journalister	69
Intervjuer med forskere	76
6 Oppsummering og konklusjoner	87
Veien videre	90
Vedlegg	97
Liste med informanter	97
Kodeskjema	99
Kodeinstruks	101
World Newspaper Coverage of Climate Change	105

Kapittel 1

Introduksjon til problemområdet

Bakgrunn for valg av tema

Jeg har valgt å skrive om den norske pressedeckningen av klimaendringer, fordi emnet er høyaktuelt og relevant i dagens samfunn. Politikere brukte det i valgkampen til Stortingsvalget høsten 2009, og som miljøvernminister Erik Solheim uttrykte det: “La det ikke være noe tvil, klimaendringer er det største temaet i valgkampen”.¹ Norge ønsker å være et foregangsland når det gjelder klimaforskning. I 2007 lanserte regjeringen verdens mest ambisiøse klimapolitikk², “Klimaforliket”, med CO₂-rensing og mål om å bli karbonnøytralt innen 2020. I sin nyttårstale fra 2007 kaller Statsministeren fangsten og lagring av karbondioksid for “Månelandingen på Mongstad” (Regjeringen.no 2007). Teknologien til dette stortilte prosjektet skal være på plass innen 2014. Klimaendringene er i tillegg et viktig emne, fordi endringene vil påvirke de aller fleste sektorer i vårt samfunn: som fiskeri, landbruk, energi, oppvarming, vann, avløp og infrastruktur, for å nevne noen. Det vil også bli store endringer i naturmangfoldet, og det vil bli flere naturulykker (Klimatilpasningsutvalget 2009).³ Med andre ord, vi kan stå overfor store endringer både lokalt, regionalt og globalt.

Naturlig nok er det mange som interesserer seg for emnet og vil holde seg orientert. De aller fleste bruker mediene til å holde seg oppdatert på klimaendringer.⁴ Mediene har viet stor plass til klimaendringer de siste årene. Slik sett er mediene en viktig kanal for å flytte kunnskaper fra forskningen til allmennheten. I denne avhandlingen skal jeg se nærmere på klimadeckningen i Norge og på spørsmålene: Hvorfor er klimaforskning viktig for mediene? Og hvorfor er mediene viktig for formidling av klimaforskningen?

Opgaven skal ta for seg dekkningen av klimaendringer i norsk presse over en periode fra oktober 2007 og til april 2008. Interessen for å skrive om dette emnet er tilstede fordi jeg har jobbet i administrasjonen på et klimaforskningscenter, Nansen Senteret, i åtte år. Dette har gitt meg en unik mulighet til å få større innsikt i forskningsmiljøet og bli kjent med flere klimaforskere. Jeg har også interessert meg for problemstillingen i lang tid, og skrev blant

---

¹Debatt om klimapolitikk i Studentersamfunnet, 25. august 2009

²“Vi satte verdens mest ambisiøse klimamålsettinger”. 07.09.2009 BT og Avtaletekst i Klimaforliket

³“Ti effekter av oppvarmingen”, Bergens Tidende 26.08.2009

⁴Se flere studier av M. Ryghaug et al.

annet bacheloroppgave om pressehistorie med vekt på klima og miljø saker. Jeg holder meg generelt oppdatert ved å abonnere på diverse tidsskrifter og nyhetsbrev på e-post fra de største forskningsentrene i Norge.

Klima, klimaendring og global oppvarming

Klima er et komplekst tema, derfor er det viktig å definere sentrale begreper innledningsvis. Det første begrepet som blir forklart er **klima**, deretter **klimaendringer** og til slutt **global oppvarming**. *Klima* kan defineres på forskjellige måter, men her velger jeg å bruke FNs klimapanel sin definisjon:

Climate is usually defined as the ‘average weather’, or more rigorously, as the statistical description of the weather in terms of the mean and variability of relevant quantities over periods of several decades (typically three decades as defined by World Meteorological Organization). These quantities are most often surface variables such as temperature, precipitation, and wind, but in a wider sense the “climate” is the description of the state of the climate system (IPCC 2009a).

Med andre ord, klima er “gjennomsnittet av alt vær”. Klimaendringer er et av de mest brukte ordene i denne oppgaven, og i avisartiklene i utvalget⁵ FNs klimapanel sin definisjon på *klimaendring* (“climate change”) er følgende:

A change of climate which is attributed directly or indirectly to human activity that alters the composition of the global atmosphere and which is in addition to natural climate variability observed over comparable time periods (IPCC 2009a).

Denne definisjonen er ikke uproblematisk og må leses med et kritisk blikk, da den slår fast at klimaendringene er resultat av menneskelig aktivitet, helt eller delvis. Klimapanelet diskuterer ikke andre alternativer, det vil si at debatten er mer eller mindre avsluttet i verdens fremste internasjonale klimaforskerorganisasjon. Det er viktig å presisere at FNs klimapanel har vært midtpunktet for en voldsom debatt sent i 2009 og i begynnelsen av 2010. I november 2009, like før klimatoppmøtet i København, ble flere e-poster hacket fra East Anglia Universitetet i England, og igjen stormet det rundt forskere som sitter i FNs klimapanel. Jeg skal ikke gå i detalj om denne saken, som i mediene ble døpt Climategate. Denne merkelappen insinuerer at det er en konspirasjon, som ligner Watergate-skandalen rundt president Nixon. Senere, vinteren 2010, ble panelet anklaget for å hevde at Himalayas isbreer ville være borte innen 2035, noe som viste seg å være direkte feil.⁶

Global oppvarming og klimaendringer blir ofte brukt om hverandre, men global oppvarming er betegnelsen på økningen av den globale gjennomsnittstemperaturen som er registrert i løpet av 1900-tallet.

Global oppvarming er resultat av forskjellige faktorer, blant annet naturlige variasjoner og menneskeskapt drivhusgass, samt utslipp av såkalte klimagasser (Dispensa og Brulle 2003).

⁵Søk i Atekst de siste tre år: “Klimaendringer”=11 125 artikler mot “Global oppvarming”= 3501 artikler
⁶“Klimapanel trekker omstridt isbre-prognose” Nrk.no 20.01.2010

Historikk

For å ha en viss forståelse av klimaendringer, må man gå tilbake i tid, da begrepene oppstod blant forskere. Om man kan snakke om en oppdagelse av global oppvarming, går denne langt tilbake i tid. I 1827 ble baronen Jean Baptiste Joseph Fourier den første til å nevne *drivhuseffekt* som begrep. Han hevdet at atmosfæren var en viktig faktor for jordens overflatetemperatur (Weart 2003). Senere, i 1863, var en britisk forsker ved navn John Tyndall den første til å hevde at en istid var kommet og gått på grunn av karbondioksid i atmosfæren. Han påstod at CO₂ økning kunne bli årsak til økning i temperaturen (Dispensa og Brulle 2003). På slutten av 1800-tallet var en svensk forsker ved navn Svante Arrhenius opptatt av konsentrasjon av CO₂ i atmosfæren. Arrhenius fant ut at dersom CO₂ konsentrasjonen i atmosfæren ble fordoblet, kunne det føre til en global oppvarming på fem grader. Det er innenfor det samme spennet som FNs klimapanel opererer med idag, på basis av uhyre avanserte datamodeller (Mathismoen 2007b, s. 41).

Mange år etter Arrhenius sine oppdagelser trodde forskerne at all ekstra CO₂ ville bli absorbert av havet. Det viste seg å ikke være tilfelle. Den britiske ingeniøren Guy Stewart Callender påpekte i 1930-årene at den observerte temperaturøkningen kunne skyldes menneskers utslipp av klimagasser. I 1957 advarte to amerikanske oseanografer, Revelle og Suess, om at menneskeheten driver med et "omfattende globalt geologisk eksperiment", med sine store utslipp av drivhusgasser (Dispensa og Brulle 2003, s.88).

I løpet av 1970- og 80-årene utviklet *World Meteorological Organization* (WMO) og *International Council for Scientific Union* (ICSU) en forskermessig konsensus: Mennesker forandrer klimaet negativt (Dispensa og Brulle 2003). I løpet av disse tiårene ble de første klimakonferansene arrangert. De advarte verdens regjeringer mot omfattende menneskeskapte klimaendringer cite Mathismoen2007.

I årene som fulgte ble flere organisasjoner opprettet for å jobbe med klima og klimaspørsmål, blant annet *World Climate Programme* i 1979 og *Intergovernmental Panel of Climate Change* (IPCC) i 1988 (Weart 2003, s. 205-206). Bakgrunnen var den økte bevissthet og oppmerksomhet omkring mulige klimaendringer. FNs miljøprogram (UNEP) og Verdens Meteorologiorganisasjon (WMO) bestemte seg for å samle verdens fremste forskere i en fast gruppe som skulle overvåke forskningen og lage flere rapporter (Weart 2003, Dispensa og Brulle 2003).

FNs klimapanel (IPCC)

FNs klimapanel ble etablert i 1988 av UNEP og WMO (IPCC 2010). FNs klimapanel driver ikke selvstendig forskning, men setter sammen funn og konklusjoner fra publisert forskning ved universiteter og andre institusjoner verden rundt. Panelet diskuterer seg frem til et felles standpunkt når det gjelder hva som er skjedd innen forskningen til nå, og hva som kan skje fremover som følge av økt drivhuseffekt. Panelet skisserer hva verdens regjeringer kan gjøre for å redusere og begrense global oppvarming (Mathismoen 2007b, s. 61).

FNs klimapanel la frem sin første rapport i 1990, den andre i 1996 og den tredje i 2001. 2007-

rapporten er den fjerde i rekken (IPCC 2010).⁷ Etter at hovedrapporten legges ut, utgir IPCC også en “Summary for policymakers”, det betyr et sammendrag for beslutningstakere. Denne blir oversatt til språk som ikke er offisielle FN-språk.⁸ “The Panel comprised of government delegations of all member countries, meets approximately once a year at the planary level. These Sessions are attended by hundreds of officials and experts from relevant ministries, agencies and research institutions from member countries and from observer organizations”(IPCC 2009b). I tiden rundt utgivelsene av IPCC rapportene var det stor mediedekning av Klimapanelet. Dette diskuteres nærmere i innholdsanalysen, kapittel 4.

Klimaforskning i Norge

Før jeg går nærmere inn på klimaforskningen, er det viktig å avklare begrepet *forskning* og hva det innebærer. I Stortingsmelding nummer 30 (2008-2009) definerer OECD⁹ forskning og utviklingsarbeid (FoU) som

kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap – herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser (Kunnskapsdepartementet 2008-2009, s. 10).

Det heter videre at begrunnelsene for forskning er kulturelle og instrumentelle. De kulturelle begrunnelsene handler om at forskning gir oss ny kunnskap om oss selv og våre omgivelser og dermed bidrar til å utvikle vår kultur og sivilisasjon. Forskningens vektlegging av “åpenhet, etterprøvbarhet og kritisk tenkning er med på å sikre et velfungerende demokrati og en konstruktiv samfunnsdebatt” (Kunnskapsdepartementet 2008-2009). Det skilles videre mellom *grunnforskning* og *anvendt forskning*, hvor førstnevnte er eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlaget for fenomener og observerte fakta, uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk. Anvendt forskning er virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er imidlertid primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser (Kunnskapsdepartementet 2008-2009, s.10)

Forskningsrådet, sammen med programmet Norklima, har forsøkt å definere hvem en *klimaforsker* er: “A person who over some time mainly has studied issues of relevance to climate change and actively have published the results in scientific journals”.¹⁰

⁷Den fjerde hovedrapporten som kom ut siste kvartal av 2007, består av tre deler: arbeidsgruppe I sin rapport kom ut i februar 2007, arbeidsgruppe II sin rapport kom ut i april 2007 og arbeidsgruppe III sin rapport ble utgitt i mai 2007. I tillegg har panelet lagt frem en rekke andre klimarelaterte rapporter de siste årene. Synteserapporten ble utgitt 17.november 2007

⁸IPCC tar ikke ansvar for nøyaktigheten av de oversettelsene

⁹OECD (Organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling) gjennom Frascati-manualen 2002

¹⁰Norklima forskerkonferanse 19.-20. oktober 2009: “Strukturer i norsk klimaforskning” ved Knut H. Alfsen, CICERO. Norklima er et stort forskningsprogram som skal se på klimaendringer og konsekvenser for Norge i perioden 2004-2013. NORKLIMA skal gi nødvendig ny kunnskap om klimasystemet, klimaets utvikling i fortid, nåtid og fremtid, samt direkte og indirekte effekter av klimaendringer på natur og samfunn - som grunnlag for samfunnsmessige tilpasningstiltak. For mer info, se www.rcn.no/norklima

Kravet til en klimaforsker er altså å aktivt ha publisert sin forskning i vitenskapelige tidsskrifter. Det er flere forskere som deler dette synet sammen med Forskningsrådet. Dessuten defineres det hva *klimaforskning* innebærer:

By climate research is meant research on the climate system, impacts of climate change on the physical and biological environment as well as on society, research on climate policy and adaptation strategies and research on the climate challenges related to various industries (Forskningsrådet og Norklima)

Klimaforskning er som vi ser et komplekst system som involverer flere fagfelt. Stortingsmelding 30 (Kunnskapsdepartementet 2008-2009) slår videre fast at:

Menneskeskapte klimaendringer er en av vår tids største *globale utfordringer*. I samsvar med avtalen i Klimaforliket tar regjeringen sikte på å styrke forskningen på fornybar energi og karbonfangst- og lagring i statsbudsjettet for 2010 (Kunnskapsdepartementet 2008-2009, s.18).

I Stortingsmelding 34 (Miljøverndepartementet 2006-2007), "Norsk klimapolitikk" bedre kjent som Klimaforliket,¹¹ heter det at Norge skal bidra vesentlig til den globale innsatsen for å styrke kunnskapsgrunnlaget i klimaarbeidet. Derfor er det god grunn til å tro at klimaforskningen har en sentral plass når det gjelder finansiering og rekruttering til forskerstillinger. I Klimameldingen, som ble presentert den 22. juni 2007, understreker regjeringen at Norge fram til 2020 skal påta seg en forpliktelse om å kutte de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 % av Norges utslipp i 1990. Samtidig skal Norge være karbonnøytralt innen 2050 (Miljøverndepartementet 2006-2007).

Tema og problemstilling

I oppgaven studerer jeg klimadekkingen i norsk presse, og spesielt klimajournalistikk. Klimajournalistikk er et forholdsvis nytt begrep, og jeg ønsker å finne ut hva som kjennetegner denne type journalistikk. Hvem er det som jobber med klima og miljøspørsmål? Og hvordan jobber disse journalistene? Flere forskningsspørsmål blir definert senere.

Nå har jeg vist hovedtema til oppgaven, er det viktig å utforme problemstillingen slik at "forskningen kan gjennomføres på en fornuftig og mest mulig effektiv måte" (Østbye et al. 2007, s. 18).

Temaet i denne oppgaven er som følger: *Norsk pressedekning av klimaendringer i 2007-2008*. Året 2007 er valgt fordi det var det store internasjonale klimaåret, med IPCC-rapportene og Balikonferansen. I året som fulgte gjestod det å se om løftene fra statsledere ble oppfylt. To måneder i 2008 er tatt med i materialet, for å gi utvalget større brede og for å se om dekingen har endret seg, eventuelt om det var nedadgående interesse om klimaendringer i norsk presse etter det store klimaåret. Problemstillingen er da posisjonert i et tidsperspektiv. Pressedekningen er presisert fordi jeg skal konsentrere meg om den trykte presse. Utvalget består av fem

---

¹¹Klimaforliket ble underskrevet av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i januar 2008

dagsaviser med forskjellig vinkling og redaksjonell profil, og i disse avisene ønsker jeg å foreta en undersøkelse av hvilke stemmer og holdninger som representeres i klimadekningen.

Den konkrete problemstillingen ønsker å svare på følgende underordnede spørsmål:

Hvilke holdninger og stemmer representeres i norske klimadekning? Dette spørsmålet skal besvares med kvantitativ innholdsanalyse. Spørsmål om forskningsformidling og kommunikasjonen mellom forskere og journalister skal besvares ved hjelp av kvalitative ekspertintervjuer av forskere og journalister.

Posisjonere metode og problemstilling

Å foreta en enkel og foreløpig undersøkelse på et område som har vært lite utforsket før, kalles en *eksplorerende undersøkelse*. Jeg ønsker å finne ut hvordan informasjonsformidlingen mellom forskere og journalister foregår. I følge Grønmo (2004) kan en slik undersøkelse gi substansiell innsikt som danner grunnlag for å formulere mer presise problemstillinger. Eksplorerende undersøkelser kan være basert både på kvalitative tilnærminger, med små utvalg, og kvantitative opplegg med store utvalg. I tråd med dette forklarer Østbye et al. (2007, s.265) at “målet er å bli kjent med undersøkelsesobjektet og problemstillingen”. Et karakteristisk trekk ved denne typen undersøkelse er at de er fleksible, nettopp fordi forskeren skal kunne tilpasse seg og ta hensyn til uventede forhold som kan bli avdekket.

Utvalget kan synes å være begrenset, men det er representativt, selv om flere aviser hadde gitt et mer helhetlig bilde av stemmene og holdningene som kommer frem i klimadekningen. Datamaterialet er likevel relevant i forhold til problemstillingen som skal besvares i denne oppgaven.

Operasjonalisering

Operasjonalisering går ut på å omdanne problemstillingen til spørsmål man kan fordype seg i. Ifølge Gentikow (2005) er det krav at datainnsamlinger med en abstrakt problemstilling oversettes og gjøres anvendelig i form av konkrete spørsmål: Akademiske “erfaringsfjerne begrep” må omformes til “erfaringsnære begrep” (Thagaard sitert i Gentikow 2005, s. 89). Dette er i tråd med operasjonalisering, det vil si, å omdanne begreper til forskningsspørsmål.

I henhold til forskningsspørsmålene, kommer man ikke utenom å spørre: Hva er egentlig en balansert fremstilling i klimadekningen? For å besvare dette vil jeg finne ut hvilke argumenter som brukes i klimadekningen. Hva mener forskerne om klimadekningen og hvordan forsvarer journalister sitt valg av informanter? Hvor stor andel av klimaskeptikere som kommer frem med sin stemme i pressen er interessant i dette tilfellet. Det blir diskutert hvorvidt det er riktig at en minoritet, altså klimaskeptikere, får tilsynelatende like stort fokus som et globalt forum av klimaforskere som mener at verden står fremfor alvorlige klimaendringer og at disse er resultat av menneskeskapte utslipp. Balanse i mediene blir diskutert i teorikapitlet.

Utvalget

Undersøkelsen tar for seg av fem norske aviser: Aftenposten, Dagens Næringsliv (DN), Verdens Gang (VG), Bergens Tidende (BT) og Nordlys. Poenget med utvalget er å se på hvordan debatten representeres i sentrale aviser i to nærmere definerte perioder. Avisutvalget var ikke tilfeldig: Aftenposten er den største abonnementsavisen i Norge, og den eneste avisen i Norge som har en fulltids klimajournalist, nemlig Ole Mathismoen, som også har utgitt en bok om emnet. DN er en nisjeavis og avisen satset ganske sterkt på klimasaker i 2007 med en egen artikkelserie. Dessuten har Kjetil Alstadheim jevlig skrevet om klima som kommentator. BT er regionsavisen for Hordaland, Sogn og Fjordane og den største avisen utenfor Oslo. BT har hatt en klimasatsning med ekspertpanel, vignett og enkelte temabilag (ikke med i denne oppgaven). VG er en tabloidavis og Norges mest leste avis i den undersøkte perioden. Sist finner vi Nordlys, som tar opp andre saker enn Oslo-avisene, og fokuserer mest på forhold i nord og er ellers opptatt av natur og miljø. Jeg tar med nettutgaver der den trykte utgaven ikke er tilgjengelig¹² Som nevnt over, har jeg drøftet relevansen til utvalget og begrunnet det.¹³ Det er viktig for datamaterialet at alle avisene i utvalget kommer ut mer enn fem dager i uken, for at tallene skal bli mer konsekvente.

Verdens Gang

Verdens Gang (VG) slik vi kjenner den i dag, ble etablert Sankthansaften 1945, og det var medlemmer av Hjemmefronten som startet avisen rett etter annen verdenskrig (VG 2009). Målt i opplag har VG vært Norges største avis siden 1981 og frem til 2010¹⁴. Papiravisen hadde i 2009 et opplag på 262.374 (Medienorge 2008). På hverdager leses avisen av 1.113.000 nordmenn (Mediebedriftenes Landsforening 2010b).

Aftenposten

Aftenposten ble grunnlagt av Christian Schibsted i 1860 under navnet Christiania Adresseblad (Aftenposten 2009). Aftenposten er Norges nest største avis etter opplag¹⁵ og den ledende norske abonnementsavisen. Opplagstallet fra 2009 er 243.188 (Mediebedriftenes Landsforening 2010a). Morgenavisen leses av gjennomsnittelig 761.000 personer fra mandag til lørdag og 554.000 på søndager Mediebedriftenes Landsforening (2010b). Aftenposten blir utgitt i Oslo. Frem til mai 2009 kom avisen ut to ganger daglig, Aftenposten morgen og Aften. Aften kommer nå ut tre ganger i uken, fra tirsdag til torsdag (Hellstrøm 2009). Morgenutgaven er riksdekkende, mens ettermiddagsutgaven er lokalavis for Oslo og omegn.

---

¹²Se avsnittet om Atekst og refleksjoner rundt dette

¹³Flere aviser kunne blitt tatt med, for eksempel kunne jeg sett nærmere på klimadekningen i Klassekampen og Morgenbladet. I denne oppgaven er fem mainstream aviser tatt med: To omnibus aviser (Aftenposten og VG), to regionsaviser (BT og Nordlys) og en nisjeavis (DN). Fire av disse avisene er abonnementsaviser, bortsett fra VG

¹⁴I første kvartal av 2010 var Aftenposten den største papiravisen - større en VG (NRK.no 12.05.2010)

¹⁵Større enn VG første kvartal av 2010

Dagens Næringsliv

Dagens Næringsliv ble stiftet i 1889 av Magnus Andersen som et organ for shippingbransjen, under navnet Norsk Sjøfartstidende. I 1912 endret avisen navnet til Norges Handels og Sjøfarts Tidende, og senere, i 1987, skiftet avisen navn til Dagens Næringsliv (Dagens Næringsliv 2010). DN er den klart ledende økonomiavisen, og bringer nyheter innen finans, politikk, nærings- og samfunnsliv. Avisen kommer ut i Oslo seks ganger i uken. Opplagstallet i 2009 var 79.628 (Mediebedriftenes Landsforening 2010a). DN er Norges femte største avis regnet etter lesertall, med 300.000 lesere daglig (Mediebedriftenes Landsforening 2010b).

Bergens Tidende

Bergens Tidende er blant landets eldste, grunnlagt av Johan Wilhem Eide og utgitt første gang 2. januar 1868 (Bergens Tidende 2010). Målt i opplag er Bergens Tidende landets største avis utenfor Oslo og den dominerende dagsavisen på Vestlandet. Opplagstallet for 2009 var 83.086 (Mediebedriftenes Landsforening 2010a). Avisen har 248.000 lesere daglig (Mediebedriftenes Landsforening 2010b).

Nordlys

Nordlys ble stiftet 10. januar 1902 av presten Alfred Eriksen (Store Norske Leksikon 2009). Dagsavisen Nordlys utgis i Tromsø og er en del av mediekonsernet A-pressen. Nordlys er Nord-Norges største avis og etterstreber et landsdelsperspektiv. Avisen er ofte arena for Nord-Norges viktigste politiske debatter, og omtaler seg selv som «Landsdelsavisa i nord». Nordlys har også oppgave som lokal- og regionavis, og kjernedekningsområdet er Troms og Svalbard (Nordlys 2009). I 2009 hadde avisen et opplagstall på 25.927 (Mediebedriftenes Landsforening 2010a). Nordlys hadde 95.000 lesere i 2009 (Mediebedriftenes Landsforening 2010b).

Videre struktur i oppgaven

Dette kapitlet har begrunnet fokus, utvalg og forklart begreper i forhold til forskningsmaterialet.

I kapittel 2 vil jeg drøfte flere teoretiske bidrag på feltet, samt relevant forskning. Politisk journalistikk, medie- og tolkningsrammer, samt domestisering vil bli drøftet. Deretter vil jeg ta opp normen om balanse i mediedekning og diskuterer konsensus i klimadekningen. Jeg vil i dette kapitlet ta for meg relevant forskning innen mediedekning av klimaendringer fra USA, Sverige og Norge.

Videre, i kapittel 3, skal jeg ta for meg den metodiske tilnærmingen, kvantitativ innholdsanalyse og kvalitative intervjuer.

Kapittel 4 presenterer den kvantitative innholdsanalysen i form av grafiske fremstillinger og jeg vil her drøfte resultatene. Noen sitater fra intervjuene vil bli inkludert som kommentarer til resultatene, da noen av spørsmålene jeg stilte informantene handlet nettopp om den kvantitative analysen.

I kapittel 5 tar jeg med eksempler fra de kvalitative intervjuene i forhold til problemstillingen. Jeg går også inn på forskningsformidling som felt, og lar informantenes svar komme til syne der det hører hjemme. Jeg drøfter intervjuene med journalistene først, og deretter intervjuene med forskerne. Enkelte steder er både journalister og forskere blitt stilt samme spørsmål. Da har svarene blitt samlet, for å sammenligne begge informantgruppens meninger.

Kapittel 6 gir en oppsummering av hele oppgaven. I det avsluttende kapitlet vil antakelser jeg hadde innledningsvis omkring klimadekningen bli diskutert i forhold til funnene. Helt til slutt vil jeg drøfte veien videre etter denne avhandlingen.

Kapittel 2

Teoretiske bidrag på feltet

Global oppvarming og klimaendringer er vanskelig å formidle på en forståelig måte til publikum. “The Global warming story is one of the most complicated stories of our time” skriver Wilson (2000) i kapitlet om journalistenes risikoformidling: “Communicating climate change through the media”:

Most world citizens will not learn about climate change research directly from the cautious lexicon in scientific journals, however, but rather from the mass media. Increasingly it is the media’s responsibility to translate complex, scientific concepts to the “lay audience” (Wilson 2000, s. 201)

Wilson hevder at offentligheten lærer vitenskapens realiteter fra mediene. Forskning konstaterer at dette gjelder spesielt vitenskapen bak klimaendringene (Wilson *ibid*).

En undersøkelse som bekrefter dette, er foretatt av statsviter fra NTNU, Marianne Ryghaug presentert i en artikkel “Allmennhetens forståelse av klimaproblemet” (2008). Her kommer det frem at klimaendringene blir oppfattet som en påtrengende og overhengende trussel, på grunn av nyhetenes dramatiske karakter. Likevel blir ikke budskapet tatt på alvor, fordi intervjupersonene var gjennomgående skeptiske til media som formidlingsarena, og medias bruk av drama som formidlingsstrategi. I tillegg ble farenmomentet modifisert noe ved at klimavitenskapen ble oppfattet som kontroversiell og usikker (Ryghaug 2008, s. 200).

For å forstå klimadekningen må man forstå hvordan klimajournalister jobber og hvordan klimajournalistikk har blitt til, og hvilke krefter som ligger bak dette komplekse feltet. Aller først skal det journalistiske feltet drøftes opp mot Pierre Bourdieus teorier. Klimajournalistikk kan sees på som et eget felt eller et subfelt innen politisk journalistikk, mye på grunn av at klimajournalistikk ofte handler om politiske prosesser. Deretter skal de journalistiske normene settes opp mot klimadekningen. Domestisering er et fenomen som forekommer ofte i utenriksdekningen, og det har en spesielt fremtredende plass i pressedekningen av klimaendringer. Videre drøftes relevant forskning, som konstruksjon av kunnskap om klimaendringer og klimaforskningens dialogstrategier. Til slutt i kapitlet diskuteres normen om balanse i pressedekning og hva det kan føre til i forhold til klimadekningen. Begrepet konsensus blir diskutert i forhold til hva det innebærer i klimadekningen.

Det journalistiske feltet og politisk journalistikk

De fleste journalistene som skriver om klima og miljø, har bakgrunn eller tilhørighet i politiske redaksjoner. Derfor kan det være fruktbart å se nærmere på hva som ligger i det journalistiske felt, og hva politisk journalistikk består av. Som Wilson (2000, s. 208) uttrykker det: “Climate change is also an example of a story that requires not only good journalism skills and scientific literacy, but also an understanding of political dynamics”. Den franske sosiologen Pierre Bourdieu hevder at det *journalistiske felt*, er et felt med makt, og “it tends to engage with first and foremost those agents who possess high volumes of capital” (Bourdieu sitert i Benson & Neveu 2005, s.5). Bourdieu insisterer på at det journalistiske feltet er best forstått som et mikrokosmos i et makrokosmos, det adlyder sine egne lover, sine egne normer (Bourdieu *ibid*). De journalistiske normene skal forklares senere i kapitlet. Begrepet *felt* blir definert slik: “To think in terms of field, is to think rationally [...]. In analytic terms, a field may be defined as a network, or a configuration, of objective relations between positions” (Bourdieu 2005, s.3). Bourdieu hevder dessuten at i det journalistiske felt er økonomisk kapital uttrykt via sirkulasjon, markedsføring, seertall osv., mens den spesifikke kulturelle kapital blir målt i form av kommentarer, fordypende reportasjer og forskjellige journalistpriser, som Pulitzer-prisen i USA. I Norge ville det tilsvare for eksempel, “Den store journalistprisen” eller SKUP-prisen. Organisasjonene og individene som dominerer et felt, er de som kan konvertere et felt til et annet. Ved å gjøre dette samler de “sosial kapital” gjennom vennskap og kollegiale nettverk og symbolsk kapital hvor deres dominans blir legitimert (Benson og Neveu red 2005). Bakgrunnen til journalistene har noe å si, altså deres habitus, for å bruke Bourdieus begrep. Deres sosiale og økonomiske bakgrunn, hvor de gikk på skole, hvor de fikk profesjonell praksis og hvordan de kom inn i yrket, er av betydning. Ifølge Bourdieu vil journalistene med høy kulturell og økonomisk kapital mest sannsynlig endre feltet basert på sine egne erfaringer (Bourdieu sitert i Benson & Neveu 2005, s. 6). Den franske forskeren Marchetti har fokus på spesifikke typer journalister, istedenfor journalister som helhet. Han forklarer det slik:

Because specialized journalists have different characteristics and thus different categories of perception for the same event, the handling of news will sometimes be noticeably different according to the speciality mobilized (Marchetti sitert i Benson & Neveu 2005, s. 13)

Med andre ord, spesialiserte journalister har ulike oppfatninger, og forvaltning av nyhetene kan dermed utvikle seg forskjellig. Bourdieu mener, i motsetning til Habermas, at det journalistiske feltet er autonomt, men riktignok svakt autonomt, med optimale sosiale betingelser for produksjon av spesifikk kunnskap. Habermas mener at pressen har fullstendig mangel på forsvaret mot markedet og ‘masse -velferdsstaten’. Habermas sier det selv slik: “Press itself became manipulable to the extent that it became commercialized” (Habermas sitert i Benson & Neveu 2005, s. 9). Bourdieu på sin side er mer opptatt av å opprettholde en optimal sosial betingelse for produksjon av spesialisert kunnskap og moderne former for det opplyste folk (Bourdieu sitert i Benson & Neveu 2005, *ibid*).

La oss se om disse teoriene om det journalistiske feltet fra Bourdieu, kan overføres til politisk journalistikk i Norge. Avisene hadde i sin tid partipreferanser og ga klart uttrykk for hvilket

parti de mente leserne burde stemme på. I 1965 hadde aviser som var partiorganer eller nær knyttet til politiske partier, 73 % av pressens samlede opplag (Høyer sitert i Allern 2001, s. 12).¹

Uavhengigheten i nyere tid kan sees på som nærmere idealet om den *fjerde statsmakt*, som er et uttrykk for en kritisk og kontrollerende instans på vegne av folket, derav begrepet *kritisk journalistikk*. Begrepet *den fjerde statsmakt* er blitt kritisert fordi pressen har en vaktbikkjefunksjon ovenfor andre makthavere, samtidig som den legger betydning på sin egen opinionsmakt. Som Ekecrantz og Olsson sier det: “De er på en gang makt og avmakt” (sitert i Allern 2001, s. 14). På tross av dette skaper mediene rammebetingelser for andre maktfelt, det vil si at toppolitikere, statsbyråkrater, næringslivsdirektører og organisasjonsledere har måttet lære seg journalistikkens rammer, teknikker og kommunikasjonsstrategier. Det er ikke uten grunn at *public relations*, medietrening og lobbying er blitt en vekstbransje (Allern 2001, s. 15). Journalistene legger premissene for hva som er nyhet og hva som ikke er det, samtidig som de handler med viten og vilje om at deres arbeid påvirker den politiske dagsorden og det politiske handlingsrom, noe som kalles for *intervenerende* nyhetsjournalistikk.

Ifølge Torbjørnsrud (2003) opptrer journalister som eksperter på norsk politisk tradisjon, og har klare oppfatninger av hva som er godt og dårlig politisk håndverk. Det betyr at når en politiker handler utenfor disse rammene, er journalistene ikke sene med å skrive om dette. Politiske journalister er også påpasselige med å bruke kjente personer å knytte hendelsene til. Det er dette journalistene kaller den gode nyheten: “Hendelser som er dramatiske og har høy temperatur, som kan knyttes til personer, helst kjente fjes vi har et forhold til og konflikter der det er klare fronter”, er det godt nyhetsstoff i (Torbjørnsrud 2003, s. 12). På mange måter er journalistene politikkens voktere, og de spiller selv en aktiv rolle, der de ønsker å komme i forkant av det som defineres som en viktig politisk begivenhet, hvor timing betyr alt. Som jeg skal utdype i et senere kapittel, spiller journalistene en høyst aktiv rolle i klimadekningen, som kan sies å være et politisk spill. Torbjørnsrud (2003) mener at journalister er aktører uten ansvar eller intensjoner i den politiske journalistikken. Det viser seg å ikke være tilfelle i klimadekningen, der journalistenes rolle og meninger er i aller høyeste grad synlig for publikum, spesielt i kommentarer og lederartikler.

Medierammer og tolkningsrammer i journalistikken

Når man snakker om makt, kommer man heller ikke utenom begrepene *tolkningsramme* og *medieramme*. Nyheter handler i praksis om hendelser som blir gjort til nyhetsbegivenheter, men også om planer og prosjekter, tolkninger og reaksjoner på tolkninger, hevder Allern (2001, s.52). I politisk journalistikk er symbolproduksjon og maktspill en sentral del av virkeligheten som dekkes:

Journalisten er ikke bare en budbringer, men også en fortolker og bygger sin egen fortolking på det han eller hun vet om medieorganisasjonens prioriteringer, rutiner, muligheter

---

¹Allern (2001) forklarer at den politiske journalistikkens erkjente og uttrykte formål var å bidra til å styrke den politiske retning som avisen selv tilhørte. Dette kom til uttrykk på leder- og kommentarplass, men påvirket også nyhetsprioritering, vinkling og debattredigering. I dag er pressen “avpartifisert” både med hensyn til eierskap og andre formelle bånd.

og hindre (Molotch & Lester sitert i Allern 2001, s. 53).

Nyhetsproduksjon innebærer både seleksjon og konstruksjon som foregår i redaksjonen og blant journalistene. Mennesker bruker tolkningsrammer for å gi mening til det vi opplever og deltar i. I journalistikken kalles slike tolkningsrammer *medierammer*:

Media frames, largely unspoken and unacknowledged, organize the world both for journalists who report it and, in some important degree, for us who rely on their reports. Media frames are persistent of recognition, interpretations, and presentation, of selection, emphasis, and exclusion, by which symbol-handlers routinely organize discourse, whether verbal or visual (Gitlin sitert i Allern 2001, s. 53).

Som sagt, når journalister og redaksjoner velger hvilke saker som skal dekkes, skjer dette normalt uten åpne ideologiske vurderinger eller drøftinger av politiske konsekvenser. Likevel må nyheten “rammes” inn, som betyr at de må gjøres gjenkjennbare. Man velger da visse eksperter og eliter, og presenterer verden gjennom deres briller: Det er disse stemmene som blir ansett som mest verd å lytte til. Man kan si at dette er kildene som sitter inne med mest sakkunnskap, som kort sagt er de “autoriserte viterne” (Ericsson et al. sitert i Allern 2001, s. 54). Dette aspektet kan være viktig å se på når det gjelder klimadekningen. Hvem er de såkalte autoriserte viterne? Er det de samme ekspertene som går igjen? Disse spørsmålene blir besvart under analysedelen i oppgaven.

Makten over medierammene avgjør hvem som er inne eller ute, altså hvem som får komme til orde i debatten og hvem som blir holdt utenfor. Ifølge Allern (2001) er ikke medierammer noe som er fastlagt, de påvirkes av politiske forhold, relasjoner til kildene, og holdninger i redaksjonene og vil kunne utfordres og endres. Medierammene i VG er ikke nødvendigvis de samme som i Bergens Tidende eller Aftenposten. Medienes tolkningsrammer handler til syvende og sist om valg av ståsted og perspektiv, og er lettest å se i de tilfeller der det er klar konflikt mellom standpunkter. Konflikten i klimadekningen vil være mellom forskerne som er for en teori om menneskeskapte klimaendringer, mens på den andre siden finnes det klimaskeptikerne som mener at klimaendringene er en konsekvens av naturlige variasjoner. Eksempler på to medierammer kan være “Norge som verdens ledende miljønasjon”, eller “Norge som en av de største utslippsnasjonene av CO₂”. Begge disse medierammene er et resultat av domestisering: den ene legger fokus på heltediskursen, mens den andre legger vekt på Norge som skurk. De medierammer som blir valgt, den måten nyhetene vinkles og presenteres på, påvirker den måten vi som publikum tolker budskapet. Hvis avisene velger å presentere at det er konflikt mellom forskere og at det ikke er konsensus om menneskeskapte klimaendringer, er det dette vi tolker som det viktigste punktet i klimadebatten.

Den mye siterte Entman (1993) definerer *framing* slik: “Framing essentially involves *selection* and *salience*. To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text” (Entman 1993, s. 52).

I senere år har Entman (2007, s. 164) modifisert definisjonen av framing til: “the process of culling a few elements of perceived reality and assembling a narrative that highlights connections among them to promote a particular interpretation”. Journalistikk handler i stor grad om

å fremheve noen saker fremfor andre, slik nevnt over i omtalen av medierammer. Det handler om en foretrukket definisjon, et mønster eller en tilfeldig tolkning, som egentlig betyr “den dominerende mening”, ifølge Entman (1993):

Journalists may follow the rules for the ‘objective’ reporting and yet convey a dominant framing of the news text that prevents most audience members from making a balanced assessment of a situation (Entman 1993, s. 56)

Dette viser at selv om journalistene etterstreber objektivitet, formidler de en dominerende medieramme, en tolkningsramme som journalistene og mediene selv står for, og som publikum må forholde seg til. Entman (2004) videreutvikler teorien sin om *framing*: “Selecting and highlighting some facets of events or issues, and making connections among them so as to promote a particular interpretation, evaluation, and/or solution” (Entman 2004, s. 5). Her snakker han om to typer *framing*: *substantive* and *procedural*. Den første rammen utfører minst to av følgende funksjoner når politiske begivenheter, saker og aktører blir dekket: Definerer effekter eller betingelser som problematiske, identifiserer motiv, formidler en moralsk dom og påtegner hjelpemidler eller forbedring (Entman 2004, *ibid*).

De problematiske effektene av klimaendringer, vil være effektene på jordkloden, varmere vær, smelting av is, tørke i avlinger osv. Entman bruker eksemplet fra 9/11 og “War on Terror”, der de skyldige eller skurken enkelt kan pekes ut som Osama bin Laden, al Qaeda eller Taliban. I debatten om klimaendringene er det vanskelig å identifisere et motiv eller en skurk: Noen hevder at det er menneskelige aktiviteter som industri og luftfart som fører til CO₂ utslipp, andre mener at det er en kombinasjon av naturlige svingninger og menneskeskapte klimaendringer. Den moralske dommen er også vanskelig å identifisere i klimadekningen, for hvem skal man skyldes på? Tiltak for å bremse klimaendringene vil være å kutte CO₂ utslippene, ta i bruk fornybare energikilder, fly mindre, kjøre mindre bil, og lignende.

Procedural framing har noe spissere fokus og funksjon: “Procedural framing suggest evaluations of political actors’ legitimacy, based on their techniques, success, and representativeness” (Entman 2004, s. 6). Enkelte forskere på innenrikspolitikken hevder at nyheten er preget av denne prosedyrerammen, og kan kalles et “spill” eller et “hesteløp”, noe som gjør seg gjeldende i utenriksnyhetene. Entman (2004) slår fast at “*procedural framing* does little to motivate or equip the public to engage in political deliberation, although it can have other important political effects”. Denne type *framing* kan minne om den som finnes i den norske klimadekningen, som inviterer til minimal deltagelse av privatpersoner. I et senere kapittel skal jeg vise hvor mange privatpersoner som faktisk er synlig i klimadekningen.

Journalistiske normer i klimadekningen

Boycoff og Boycoff (2007, s. 1192) påpeker at journalistiske normer, som *personifisering*, *dramatisering*, *nyhet*, *autoritet* og *balanse*, er med på å forme massemedienes dekning av klimaendringer. De tre første normene er de mest essensielle. *Personifisering* kommer til uttrykk i samspillet mellom forskning og politikk, når det er konkurranse mellom personligheter “struggling for power and acting strategically in order to improve their prestige and socio-political leverage” (Boycoff

og Boycoff 2007, *ibid.*). Personifisering er med på å gjøre noen til helter og noen til syndere, men viser i tillegg hvem som er ofrene. I dette tilfellet er ofrene de som blir hardest rammet av klimaendringene og det har gitt opphavet til det nye begrepet “klimaflyktninger”. Den neste avgjørende normen er *dramatisering*, hvor nyhetsdrama vektlegger krise over kontinuitet, nåtid over fortid eller konflikter over harmoni. “Sensationalized or alarmist reporting might even become secretly thrilling – effectively a form of ‘climate porn’ rather than a constructive message” (Eraut & Segnit sitert i Boycoff & Boycoff 2007, s. 1192)

Begrepet “klimaporno” er blitt brukt om norsk klimadekning, som kritikk mot journalistenes tilbøyelighet til å overdramatisere overskrifter og innhold i klimasaker. Den tredje journalistiske normen som fremheves i moderne journalistikk, er kravet om *nyhet* og som det heter “It ain’t news unless it’s new”. De store nyhetene kan føre til “issue of the month syndrome”. I følge Stocking & Leonard (1990) vil dette syndromet “allow persistent, and growing, environmental problems to slide out of sight if there is nothing ‘new’ to report” (sitert i Boycoff & Boycoff 2007b). Dette journalistiske kravet kan være vanskelig å innfri når det gjelder klimadekningen, da de fleste endringer vil foregå langt frem i tid. Dessuten har vi alle hørt om klimaendringer før, det er ikke noe nytt i seg selv. Derfor må journalistene finne nye vinkler og spennende måter å presentere forskningen på. Wilson (2000) mener at de langsiktige konsekvensene blir glemt i hverdagen: “The underlying causes and long-term consequences are often overlooked in the day-to-day grind to find a new angle by deadline” (Wilson 2000, s. 207).

De to siste journalistiske normene *autoritet* og *balanse* er med på å skape en partisk journalistikk, og som Boycoff og Boycoff (2007) hevder, gjelder dette spesielt i klimadekningen. Normen om *autoritet* er til stede når journalister primært bruker personer i høyere posisjoner i samfunnet, for eksempel toppledere, politikere og ministre, som kilder. Dette kan begrunnes med at disse autoritetsfigurene skaper mer troverdighet, og kildene dermed får mer innflytelse i klimapolitikken. Sist, men ikke minst, har journalistene normen om *balanse*. Det bør være rom for kritikk av normene til Boycoff og Boycoff (2007). Disse normene kan være rettesnor i journalistenes arbeid, men det finnes også uskrevne regler og konvensjoner som de fleste journalister forholder seg til.

Balanse i klimadekningen

Olausson (2009) ser på to typer medierammer i klimadekningen: a) en kollektiv ramme for reduksjon av klimagasser som et transnasjonalt ansvar og b) en kollektiv ramme for tilpasning av klimaendringer. I den første rammen understrekes det at reduksjon av klimagasser er en transnasjonal bekymring og en oppgave verden må stå sammen om. I rammen om tilpasning av klimaendringer, må det foreligge tiltak på et nasjonalt og et lokalt plan. I en tysk studie fra 2000, sitert i Olausson (2009, s.428), oppfordrer mediene til politiske tiltak for å begrense global oppvarming. I Tyskland, i likhet med svensk presse, er det fokus på manglende ansvar fra lokale og nasjonale institusjoner, mener Olausson.

Olausson hevder at mediene, spesielt i USA, forsøker å være objektive, og presenterer en balanse mellom begge sider i en sak, i dette tilfelle mellom “troende” og “ikke-troende” når

det gjelder den globale oppvarmingen. I USA er “The ritual of ‘balance’ is extensively practiced” (Brossard m. fl sitert i Olausson 2009, s. 433.). Av den grunn er “usikkerhets-diskursen”, med vitenskapelig usikkerhet og kontrovers, mest dominerende i amerikansk presse, til forskjell fra den svenske studien som viser at en tatt-for-gitt og udiskutabel “sikker”-diskurs råder i svensk presse (Olausson 2009, s. 430). Dette betyr at svensk presse ikke setter spørsmålstegn ved forskernes konsensus, her blir denne konsensusen tatt for gitt. Det gjenstår å se om min undersøkelse sier noe om hvordan den norske klimadekningen er i forhold til normen om balanse.

Boycoff og Boycoff (2004, s. 126) bruker denne definisjonen på *balanse*:

Balance aims for neutrality. It requires that the reporters present the views of legitimate spokespersons of the conflicting sides in any significant dispute, and provide both sides roughly equal attention (Entman sitert i Boycoff 2004, s.126).

Det kan her diskuteres hvem som er legitime talspersoner. Hvem er det som har rett til å uttale seg om klimaendringer? Er det kun klimaforskere og andre eksperter innen klima og samfunn? Hva med beslutningstakere og politikere? Man kommer ikke utenom spørsmålet om det virkelig er så enkelt at det bare finnes to sider av saken, og hva som kan karakteriseres som balansert klimadekning. Boycoff og Boycoff (2004, s.126) mener at balansert mediedekning ikke nødvendigvis er synonymt med nøyaktig dekning: “The typical journalist, even one trained as a science writer, has neither the time nor the expertise to check validity of claims herself”. Dessverre kan dette vise seg å være et problem for norske klimajournalister, som jeg har intervjuet i denne oppgaven.

Når det gjelder dekning av klimaendringer i pressen, hevder Boycoff og Boycoff (2004), at den balanserte dekingen kan representere en form for fordomsfull og partisk informasjon. Selv om det høyt ansette FNs klimapanel, har kommet frem til at det er en merkbar menneskelig komponent ved klimaendringene, har den balanserte klimajournalistikken latt en mindre gruppe med klimaskeptikere stille spørsmål ved denne type konklusjon og kan skape usikkerhet blant leserne og beslutningstakere. Den journalistiske ideologien krever at journalister skriver om kontroversielle temaer, og at de presenterer motstridende meninger i en debatt. Når det gjelder klimadekningen skaper det problemer: “It seems to demand that journalists present competing points of views on a scientific question as though they had equal scientific weight, when actually they don’t” (Gelspan 1998 sitert i Boycoff & Boycoff 2004, s. 127). Dette er et interessant synspunkt som jeg har hatt fokus på når jeg har intervjuet informantene. Hvor mye plass klimaskeptikere bør få i norsk pressedecking av klimaendringer er et viktig spørsmål i denne sammenhengen. Balansert mediedekning kan bety at en minoritet som klimaskeptikere får uproporsjonalt mye gehør for sine meninger.

Boycoff og Boycoff (2004) har undersøkt den prestisjetunge pressen og dens dekning av klimaendringene i USA. Avisene som er undersøkt, er New York Times, Los Angeles Times, Washington Post og Wall Street Journal, i perioden 1988 til 2002. Utvalget består av 636 artikler, og de har analysert to typer dekning: Den første er forekomsten av debatten omkring menneskelige bidrag til klimaendringer og den andre er dekingen av handlingstiltak mot global

oppvarming (2004, s. 128).

I den første dekingen, omkring menneskeskapt global oppvarming, kom det frem at 52 % av dekingen i amerikanske prestisjeaviser har gitt omtrent lik oppmerksomhet til begge fløyer, de som mener endringene er naturlige og de som mener at endringene er menneskeskapt, altså en “balansert” deking av klimaendringene. 35 % av artiklene viste at menneskelige bidrag er dominerende, men presenterte likevel naturlige variasjoner. Denne type deking er nærmest den vitenskapelige diskursen. De to siste dekingene, viste at seks prosent av alle artiklene var skeptiske til menneskeskapt klimaendring, mens seks prosent at klimaendringene skyldes kun menneskelig aktivitet. Klimaskeptikere får altså slippe til på lik linje med den fremtredende vitenskapelige konsensusen i USA.

Boycoff og Boycoff (2004, s. 134) mener at det er betydelig forskjell mellom den vitenskapelige diskursen og den amerikanske dekingen av klimaendringer hos den prestisjetunge pressen, både når det gjelder eksistensen av menneskelige bidrag til klimaendringer og handlingstiltak mot global oppvarming. Journalistenes tilbøyelighet til å presentere en balanse mellom skeptikere og konsensus i klimadebaten, har vist seg problematisk i praksis når det debatteres om menneskeskapt klimaendring og tiltak for å bekjempe global oppvarming. Pressen har feilet i å viderefremme konsensusen i forskermiljøet, en konsensus med tyngde i FN's klimapanel, mener Boycoff og Boycoff (2004). Videre konkluderer de med at avisene i denne undersøkelsen:

has contributed in significant ways to this failed discursive translation through the adherence to journalistic norms, and more specifically to the journalistic norm of balance [...]. This bias, hidden behind a veil of journalistic balance, creates both discursive and real political space for the US government to shrink responsibility and delay action regarding global warming (Boycoff og Boycoff 2004, s. 134)

Jeg kan dessverre ikke si noe om hvilken rolle norsk presse spiller når det gjelder politiske tiltak, eller om hvorvidt disse blir forsinket fordi mediene feiler i å formidle den vitenskapelige konsensus. Det jeg kan si noe om er hvor mye normen av balanse er fremtredende i den norske pressedekingen av klimaendringer, ved å måle hvor mange skeptiske stemmer som er synlige..

Domestisering

Et viktig aspekt ved medierammene, er fokuset på *domestisering*. Det betyr at begivenheter med internasjonal interesse, får en nasjonal vinkling. Under Balikonferansen i desember 2007, annonserte miljøvernminister Erik Solheim og statsminister Jens Stoltenberg, at Norge ville gi tre milliarder i året til vern av regnskogen (Mathismoen og Ertzeid 2007). De fleste norske medier dekket denne saken fyldig.² Man kan spørre seg om dette ble like omhyggelig dekket av internasjonale medier.

Eide et al. (2009) har sett på mediedeckningen av klimatoppmøtet på Bali, og kommet frem til følgende:

²Fra 10 til 17 artikler daglig mellom 10.-12.desember 2007 med søkeordet: regnskogmilliarder* i Atekst i perioden rundt Balikonferansen

Journalism has always been an institution ‘in between’, and tension between the *local* and the *global* is just one example of this contradictory legacy. *Domestication* – as a complex process of bringing new influences into a community and translating them into local idiom (and ‘taming’ them in the process) – is often an neglected key function of journalism. (Eide et al. 2009)

Denne *domestisering* finner man ofte i utenriksdekningen i avisene. Ifølge Nossek (2007) er det to måter å se på hvordan utenriksnyheter er definert og dekket: Utenriksnyheter er på den ene siden, et produkt av profesjonelle journalistiske definisjoner og interne begrensninger, og på den andre siden, kan utenriksdekningen bli sett på som et produkt av eksterne faktorer – politiske, økonomiske og teknologiske (Nossek 2007). Det argumenteres videre for at ethvert land har tre medienivåer: a) *international*, b) *local-ethnic* og c) *national*, som eksisterer side om side. De nasjonale mediene er en slags hybrid mellom innenriks- og utenriksnyheter, og blir den viktigste og mest dominerende av alle tre nivåene (Tunstall sitert i Nossek 2007, s. 43). Det kan virke som at de fleste medier, selv om de tar i bruk nye teknologier for å kommunisere informasjon, behandler utenriksnyheter fra en lokal vinkel (Fenby sitert i Nossek 2007, s. 43).

Nossek (2007) påpeker at journalister kan velge å enten ta i bruk et universelt profesjonelt perspektiv, eller et domestisert, nasjonalt perspektiv. Han understreker videre at

Journalists and editors ‘wear a pair of domestic glasses’ when dealing with foreign news. These glasses however, are not inseparable part of the professional considerations they apply (Nossek 2007, s. 47).

Den rammen som “gatekeepers” (redaktører, journalister m.m.) velger, er avhengig av flere faktorer: a) type begivenhet, b) beliggenhet av hendelsen (er beliggenheten relevant for innenriks-/utenrikspolitikken?) og c) hendelsens kontekst (tidspunkt og dets lokale og internasjonale kontekst). Hva som definerer en begivenhet, er avhengig av disse tre variablene og av de domestiserte/nasjonale “brillene” som bæres av portvokterne. Når hendelsen eller begivenheten er definert som *vår* eller *deres*, kan journalisten bestemme om han vil tilegne begivenheten en profesjonell eller en “nasjonal-patriotisk ramme” (Nossek 2007, s. 47). Det er med andre ord et definisjonsspørsmål: Er denne nyheten *vårt* eller *deres* problem?

Domestisering er definert på en lignende måte hos Olausson:

The ‘domestication of news’, i.e the news being in various ways adapted to the national population as it is imagined, and in terms of taken-for-granted conceptions of the world as constituted by self-governing national ‘islands’ rather than being complex transnational network (Olausson 2009, s. 422)

Med andre ord: Nyhetene tilpasses nasjonens befolkning, og det kan se ut som at journalistene har en idé om at verden består av selvregjerende øyer, i stedet for et kompleks transnasjonalt nettverk. Dette nettverket burde være spesielt viktig med tanke på pressedekning av klimaendringer, som jo er et transnasjonalt problem som angår oss alle.

Eide et al. (2009) påpeker at journalistikk er dypt forankret i lokale samfunn hvis formål den er ment å tjene eller som den påstår å tjene. Daglig journalistikk er tradisjonelt fokusert på å presentere “her og nå”. Den er uendelig tørst etter det konkrete og etter detaljer:

It is tied to local languages, tastes, moral norms and common sense that constitute a sounding board against which journalism makes sense of social life and communicates with its audiences (Eide et al. 2009, s. 6)

Slik er journalistikken tett sammenbundet med *nasjon*. Begrepet har forsynt staten med en nødvendig konnotasjon for homogenitet og lokal fortrolighet, noe som gjør nasjonen til noe familiært nok slik at journalistikk kan koble seg til og bygge et “imaginært samfunn” som lager en bue over forskjellene mellom dets publikum (Eide et al. 2009, *ibid.*).

I Eide et al. (2009) har man identifisert flere typer medierammer fra FNs klimatoppmøte på Bali i desember 2007. Artikkelforfatterne kom frem til at domestiseringen er viktig, men at graden varierer. Følgende medierammer ble identifisert i utvalget fra Aftenposten og VG i perioden rundt Balikonferansen: *helteramme*, *kritisk-domestiseringramme*, *en klandre-ramme* og *en offerramme*. Eide et al. (2009) oppdaget også en motdiskurs, det vil si, en diskurs som er kritisk til den norske heltestatusen, motrøster til den norske good-guy. Artikkelen konkluderer med at klimakrisen er en global krise som blir domestisert, eller gjort mer nasjonal. Forfatterne påpekte flere steder at det var en “vi” mot “dem”, spesielt når det gjelder hvem man kan skyldes på, hvem som har de største CO₂-utslippene, hvem som har gjort minst osv. Balidekningen bruker mye tid og plass på å fremheve lokale helter:

Domestication, which may be seen both as an age-old tradition and as a reaction to globalization itself, represents a special problem as journalism faces climate crisis, which knows no border. The reenforcement of a ‘national we’ in a world increasingly in need of a ‘global we’, may even be suggested as counterproductive (Eide og Ytterstad 2009, s.27)

Det viser seg i Bali-klimadekningen i de to norske avisene at det er en “norsk vinkel” i nyhetssakene, spesielt med fokus på den norske godheten, Norge som en humanitær supermakt og statsministeren som en helt (Eide og Ytterstad 2009). Jeg skal ikke gå nærmere inn på rammene i denne oppgaven, men det vil vise seg i eksempler fra avisartikler hvorvidt noen av de samme rammene kommer frem i klimadekningen i denne undersøkelsen, da deler av min utvalgte periode rundt Bali-konferansen sammenfaller med Eide og Ytterstad (2009).

For øvrig kan man se likhetstrekk mellom undersøkelsen til Eide og Ytterstad (2009) og studien til Olausson (2009). Her har tre svenske aviser blitt undersøkt: Dagens Nyheter, Aftonbladet og Neikes Allehanda i perioden 1. september 2004 til 6. september 2005. Hovedpoenget med den undersøkelsen er å diskutere “the media’s attribution of responsibility for collective action along an axis ranging from local to national to transnational, and highlights the media’s reluctance to display any kind of scientific uncertainty that would undermine the demand for collective action” (Olausson 2009, s. 421) Nasjonale medier opprettholder og reproducerer nasjonal identitet. Man forsøker å gjøre seg selv, eller sin egen nasjon, til en helt, eller “the good guy” som skal redde dagen:

Even though Sweden and the EU are mentioned separately, they are both described as being part of the group of ‘good guys’; they appear side by side in the reporting, and the agreement and commitment between them are underlined. The national ‘We’ is thus transcended and incorporated into the European identity (Olausson 2009, s. 427).

I svensk presse blir klimadekningen sett gjennom nasjonale briller, og nasjonale “helter” blir fremhevet som de som redder dagen, ikke helt ulikt studien til Eide og Ytterstad (2009).

Relevant forskning

Konstruksjon av kunnskap om klimaendringer

Ryghaug (2006) har gjort en studie med tittelen “Some like it hot – Konstruksjon av kunnskap om klimaendringer i norske aviser”. Studien omfatter innholdsanalyse av 394 artikler over fire år, mellom 1. januar 2002 og 1. oktober 2005 fra åtte aviser: Aftenposten, Adresseavisen, Bergens Tidende, Dagsavisen, Dagbladet, Dagens Næringsliv, Klassekampen og Nordlys. Søkeordet Ryghaug har brukt er *drivhuseffekt*. Analysen bygger i tillegg på kvalitative intervjuer med forskningsledere, professorer og forskere ved de ledende klimaforskningsinstitusjonene i Norge. To journalister som har spesiell erfaring med formidling av klimarelatert stoff, er intervjuet. Innsamlingen av datamaterialet foregikk høsten 2005 (Geard 2007).

Ryghaug tar for seg formidling av kunnskap og meninger omkring klimaendringer som har funnet sted i Norge de siste årene. Analysen ser med andre ord på hvordan et vitenskapelig temaområde, nærmere bestemt klimaforskningen, blir oversatt, brettet ut og mangfoldiggjort i norske aviser:

Poenget er å vise hvordan fortellinger omkring klimaendringer produseres i avismediene og hvordan de forholder seg til hverandre. Det er her altså ikke snakk om å formidle én stor fortelling, men snarere å karakterisere det varierte budskapet omkring klimaendringer som oppstår i det offentlige rom (Ryghaug 2006, s. 197).

Denne studien er interessant, fordi det er et av få i sitt slag i Norge de siste årene, og den tar for seg et stort spekter av aviser over en lengre periode. Ryghaug understreker viktigheten av at klima og klimaendringer får plass i mediene og slik kan blir en del av offentligheten: “Uten mediedekning er det lite sannsynlig at et problem vil kunne entre arenaen for offentlig debatt eller bli en del av den politiske dagsorden” (Hannigan sitert i Ryghaug 2006, s. 197).

Ryghaug beskriver avisenes dekning av klimaendringer som fortellinger om to ulike drama: Den ene er et *naturdrama* der oppsiktsvekkende hendelser i naturen settes i sammenheng med klimaendringer. Kjennetegn på et slikt drama er urovekkende og skremmende fremtidsscenarier: “Klimaendringer fremstilles som en varslet katastrofe, der ulike katastrofefortellinger spiller en rolle” (Ryghaug 2006, s. 205).

Det andre dramaet er det *vitenskapelige dramaet* som utspiller seg som uenighet og konflikt mellom forskere. Her bidrar journalistene i mer eller mindre grad til å forsterke polariseringen og uenigheten blant forskerne:

På tross av den relativt unisone forskerstemmen som hevder at det eksisterer stor faglig enighet omkring drivhuseffekten, og at vi står overfor en situasjon med global oppvarming, foregår det samtidig en produksjon av tvil når det gjelder klimaforskningen og hvorvidt den globale oppvarmingen skyldes menneskenes utslipp av CO₂ (Ryghaug 2006, s. 208).

Det er her klimaskeptikere og debatten rundt deres meninger og uttalelser kommer inn. Debatten handler blant annet om hvorvidt klimaendringer skyldes naturlige variasjoner, og hvor mye kloden egentlig tåler, om det er nødvendig å handle nå osv. Ryghaug studie viser at “journalister *er* opptatt av å gi stemme til dem som tviler på de verste klimaprofetiene. Både fordi det er bekvemt å løse usikkerhet om framtidig risiko ved å balansere synspunkter, og fordi å dekke alle sider av en sak står sentralt i det journalistiske håndverket” (Geard 2007). Ryghaug påpeker imidlertid at det er sjelden avisene gir noen form for kritisk analyse når det gjelder å veie motstridende påstander opp mot hverandre. Dette er et viktig poeng og blir tatt opp senere sammen med intervjuene av forskere og journalistene.

Klimaforskningens dialogstrategier

I “Klima for tverrfaglig kommunikasjon”, av blant andre Ryghaug og Sørensen (2008), er det fokus på klimaforskningens dialogstrategier. Disse dialogstrategiene kan bestå av forskjellige typer formidling og popularisering, og strategiene endrer seg i tråd med hvem som er målgruppen. Eksterne dialogstrategier kan være kontakt med den kunnskapssøkende allmennhet, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, for eksempel politikere, initiativtakere, forskere og andre som er interessert i forskning. Forskerne selv har sine meninger om hvilke kanaler som er best egnet til å nå ut til de forskjellige målgruppene. I noen tilfeller er flere mediekkanaler viktige for å nå ut og få i gang en dialog, mener forskerne. Dette er et viktig poeng også i denne oppgaven, siden klimaforskningen ofte kommuniseres gjennom mediene. I Ryghaug og Sørensens studie ser de på to typer faglige dialoger i klimaforskningen: Den ene er overføring av kunnskap til vitenskapelige miljøer som forventes å gjøre bruk av klimaforskningens resultater, altså former for tverrfaglige dialoger mellom forskjellige fagmiljøer. Den andre er formidling til politikere og forvaltning som forventes å bruke klimakunnskap i utviklingen av politiske virkemidler og reguleringstiltak (Ryghaug og Sørensen 2008, s. 162). Det er altså snakk om én dialog med forskere i andre fagmiljøer og en annen dialog med politikere, forvaltning og næringsliv. Den sistnevnte dialogen blir vanligvis betegnet som *popularisering* i forskningsmiljøer. Det er imidlertid i den sammenheng viktig å understreke at “forvaltningen i stor grad består av fagpersoner med høyere utdanning, og at politisk arbeid også krever særlig kompetanse” (Gransmo & Sørensen sitert i Ryghaug & Sørensen 2008, s. 162).

I de senere årene har et dialogperspektiv understreket betydningen av at vitenskapene må bli mer åpne for offentligheten, og dette gjelder spesielt klimavitenskapen. Kanskje det var mangelen på åpne dialoger som skapte stor debatt rundt “Climategate” i november 2009, hvor flere tusen e-poster ble hacket fra klimaforskningsenheten i University of East Anglia. Klimaskeptikere som fikk tak i materialet hevder at dette har skjedd på grunn av mangel på innsyn og debatt, fordi klimaforskerne bør være mer åpne, og at det bør være rom for usikkerhet og uenighet (Kristiansen 2009).³ Enkelte forskere hevder derimot at forskning er eller bør bli allemannseie:

Som følge av at kompleksiteten i senmoderne samfunn øker, og risiko blir et tydeligere

---

³Se også “Heitere enn Watergate”, BT 24.19.2009

aspekt ved utviklingen, er vitenskap blitt mer “allmannseie”. Det endrer kommunikasjon omkring vitenskapene, framfor alt ved at forhandlinger om løsninger på forskjellige typer problemer flyttes fra de tradisjonelle kunnskapsproduserende institusjoner til det offentlige rom (Nowotny sitert i Ryghaug & Sørensen 2008, s. 163).

Man kan spørre seg om skillet mellom vitenskap og samfunn virkelig er i ferd med å bli svakere. Nowotny hevder at vitenskapen skal flyttes til offentlige rom, og det stiller krav til forskere om at de må engasjere seg mer i “offentlig bevisførsel” og andre tiltak, som popularisering og formidling av forskning. Et viktig krav i forskningsformidlingen er at forskere blir mer aktive og engasjerte i offentligheten. Det hender at det oppstår uenighet blant forskere og kollegaer, slik at mange av forskerne velger å holde seg unna mediene og er lite villige for å uttale seg om en sak. Dette kan skyldes at det er mye følelser i klimadebatten og at det ligger mye prestisje i klimaforskningen. (Se ellers kapittel 5, med intervju av klimaforskere og journalister.)

Klimaforskningen foregår ofte i samarbeid mellom eksperter. Stenger (sitert i Ryghaug & Sørensen 2008, s. 164) formulerer det slik: “Vitenskapen er et dobbelt kollektiv. I tillegg til forskerkollektivet er det også et kollektiv av forskere og ikke-forskere som må fungere”. Stenger understreker viktigheten av å dekonstruere vitenskapens selvbilde som den parten som alltid har svarene. Klimaforskningen er som nevnt meget sammensatt, det samme gjelder brukerne av denne kunnskapen. Det bidrar trolig til at kommunikasjonssituasjonen er krevende, mener Ryghaug og Sørensen (2008).

Utvekslingen av kunnskap foregår ved hjelp av et forenklet fagspråk, og i Ryghaug og Sørensens studie, kan det virke som populariseringen er en av viktigste oppgavene blant klimaforskere. Dette kan sees i sammenheng med at de fleste klimaforskningsinstitusjoner bruker mye tid og penger på såkalte mediestrategier: de ansetter journalister og kommunikasjonsrådgivere for å nå ut til politikere, forvaltning og publikum. Det kan argumenteres både for og imot popularisering, og hvorvidt dette er et av hovedoppgavene blant forskere. Mange forskere innrømmer at de velger vekk popularisering og formidling, fordi dette tar for lang tid og denne tiden kan gå ut over selve forskningen. Forskernes argument er da at deres hovedanliggende er å forske og publisere denne forskningen, men mange innser at å popularisere er et viktig aspekt for å nå ut til offentligheten. Ytterligere argumenter blir presentert sammen med de kvalitative intervjuene i kapittel 5.

Hva er konsensus?

Hva betyr egentlig *konsensus*? Ifølge ordboken betyr konsensus *bifall, samtykke, enighet eller samstemmighet* (Norske Ordbøker 2009b). I klimadebatten kan man snakke om to typer konsensus: konsensus i forskermiljøet og konsensus blant allmennheten.

I Norge er det gjort flere undersøkelser fra private aktører om hvorvidt allmennheten mener at klimaendringene er menneskeskapte. I en spørreundersøkelse utført av Sentio for NTB mellom 28. februar 2008 og 3. mars 2008 skulle respondentene svare hvor enige de var i følgende utsagn: “Klimaendringene er i hovedsak menneskeskapte”. På dette spørsmålet svarte to av tre nordmenn at klimaendringene i hovedsak er menneskeskapte. 1799 personer deltok i

undersøkelsen, hvorav 65 % plasserte seg mellom seks og ti på skalaen, der 1 er “helt uenig” og 10 er “helt enig” (Aftenposten og NTB 2008).

Samme år utførte Miljøjournalen en undersøkelse som ble sendt til i overkant av 200 norske klimaforskere. I tidsrommet 26. mars til 4. april 2008 svarte i alt 74 forskere fra de mest anerkjente forskningsinstitusjonene i hele Norge på spørsmål om de støttet Klimapanelets konklusjon om at “det er meget sannsynlig at mesteparten av klimaendringene de siste 50 årene er menneskeskapte”. Hele 96 % svarte ja på spørsmålet, og stiller seg dermed nesten uten unntak bak FNs klimapanel. Bare 2,7 % av forskerne gjør det ikke. Forskerne ble også spurt i hvilken grad de tror at klimaforskere internasjonalt stiller seg bak FNs klimapanel. 62 % svarte ‘i svært stor grad’ mens 34 % svarte ‘i stor grad’. Dette gir en samlet prosentandel på 96 % også på dette spørsmålet. Man bør ta forbehold om begrensningene i denne undersøkelsen, da kun 74 av 200 (37 %) av forskerne tok seg tid til å svare på undersøkelsen, noe som gir en ganske lav svarprosent. Likevel gir undersøkelsen en pekepinn på at er forholdsvis enighet blant norske klimaforskere om menneskeskapte klimaendringer (i allefall blant de som har svart på undersøkelsen). Knut Alfsen fra CICERO sier det slik: “Det er lite tvil igjen i forskersamfunnet. Det er et helt klart råd fra forskersamfunnet at vi står overfor menneskeskapte klimaendringer, og at disse klimaendringene er bekymringsfulle” (Teknisk Ukeblad 2008)

I USA er det blitt gjort en lignende undersøkelse, men i mye større skala. Doran og Zimmerman (2009) har utført en undersøkelse blant tusenvis av forskere i USA, forskere som primært jobber med ‘earth sciences’. Invitasjon til å delta ble sendt til 10.257 forskere. Ni spørsmål ble sendt, hvor to av hovedspørsmålene var: 1) When compared with pre-1800s levels, do you think that mean global temperatures have generally risen, fallen or remained relatively constant? 2) Do you think human activity is a significant contributing factor in changing mean global temperatures? (Doran og Zimmerman 2009, s. 22).

3146 forskere svarte på undersøkelsen, som gir en responsrate på 31 %, noe som er vanlig i slike undersøkelser, hevder (Doran og Zimmerman 2009, *ibid*). Denne prosentraten har Doran og Zimmerman fått kritikk for, for selv om de mener at det er en vanlig prosentrate, er det ikke godt nok med svar fra under 1/3 av over 10.000 respondenter. 90 % av respondentene var fra amerikanske forskningsinstitusjoner, seks prosent var fra kanadiske institusjoner, mens de resterende fire prosentene var fra forskningsinstitusjoner fra 21 andre nasjoner. Forskerne hadde forskjellig fagbakgrunn, fra geokjemi til geofysikk og oseanografi. 79 av 3146 forskerne hevder at over halvparten av deres egne vitenskapelige publikasjoner har vært om emnet klimaendringer. Konklusjonen i rapporten blir følgende: “In general, as the level of active research and specialization in climate science increases, so does agreement with the two primary questions” (Doran og Zimmerman 2009). Av disse klimaspesialistene, forskere som aktivt publiserer sin forskning (79 forskere), svarte 96 % at middeltemperaturen har økt siden 1800-tallet, og 97 % av disse forskerne svarte ja til spørsmål nummer to, altså: Menneskelig aktivitet er signifikant for endring av den globale temperaturen. Dette stemmer ganske godt med den norske undersøkelsen gjort for Miljøjournalen. Likevel er det verdt å merke seg at responsraten i den norske undersøkelsen er noe høyere enn i den amerikanske, med nesten én tredjedel av alle respon-

dentene som ble kontaktet. Det gjenstår å se om det er lignende tall i mitt datamateriale. Doran og Zimmerman (2009) viser at i motsetning til deres resultater, svarer 58 % av allmennheten i USA i en Gallupundersøkelse at klimaendringene i hovedsak er menneskeskapte. Gallupen ble foretatt i 2008 og stemmer noenlunde med den norske undersøkelsen foretatt av Sentio i Norge samme år (58% mot 65%).

Tilsvarende konsensus i det vitenskapelige miljøet finnes i publiserte vitenskapelige artikler, skal man tro en undersøkelse foretatt av Oreskes (2004). "Politicians, economists, journalists and others may have the impression of confusion, disagreement, or discord among climate scientists, but this impression is incorrect" (Oreskes 2004, s. 1686)

Oreskes (2004) har undersøkt 928 utdrag fra vitenskapelige artikler mellom 1993 og 2003 med søkeordene *global climate change* i ISI-databasen. Utdragene ble delt inn i seks kategorier: "explicit endorsement of the consensus position, evaluation of impacts, mitigation proposals, methods, paleoclimate analysis, and rejection of the consensus position". Av alle artiklene falt 75 % på de tre første kategoriene, enten eksplisitt eller implisitt akseptert konsensus. De resterende 25 % handlet om fortidsklima eller de nåværende menneskeskapte klimaendringer. Utrolig nok avviste ingen av artiklene konsensus om de menneskeskapte klimaendringene. Likevel er det enkelte som forsker på effekter, metoder og fortidsklima, som hevder at klimaendringene er resultat av naturlige variasjoner. Likevel var det ingen av artiklene i utvalget som diskuterte dette inngående. Denne undersøkelsen har blitt møtt med kritikk, fordi Oreskes overdriver nivået av konsensus blant de undersøkte artiklene, og fordi undersøkelsen ikke fanger opp flere aspekter ved forskernes mening. En av kritikerne understreker: "Consensus does not mean uniformity of perspective" (Pielke 2005).

Jeg har ikke grunnlag for å si noe om hva allmennheten mener om menneskeskapte klimaendringer per dags dato, men det hadde vært interessant å se hva allmennheten mener om klimaendringer etter Klimakonferansen i København i desember 2009. I oktober 2009 ble det gjort en undersøkelse av den nordiske forsikringsbransjen. Der ble 4958 personer fra Danmark, Sverige, Finland og Norge spurt⁴ om de mener klimaendringene er et naturlig fenomen eller om endringene er menneskeskapte. (Brustad 2009). Rundt 45 % av nordmennene tror at klimaendringene skyldes en kombinasjon av menneskelig aktivitet og naturlige svingninger. 35 % tror at endringene i hovedsak er menneskeskapte, mens 20 % tror at klimaendringene hovedsaklig er et naturlig fenomen. I motsetning til dette mener rundt ti prosent av danskene, svenskene og finnene at klimaendringene skyldes naturlige variasjoner. Det er dessverre ikke opplyst hvor mange fra hvert land som deltok i undersøkelsen, og om de samme informantene hadde svart det samme i dag. Denne undersøkelsen er i kontrast til undersøkelsen fra Sentio for NTB i 2008, og demonstrerer at nordmenn generelt er blitt mer skeptiske til IPCCs konklusjoner. Man kan også sette spørsmålstegn ved hvem som utfører slike spørreundersøkelser og hvilken agenda oppdragsgiverne har for å sette i gang slike undersøkelser.

---

⁴I forbindelse med Nordic Insurers Climate Conference

Kapittel 3

Metodisk tilnærming

I denne oppgaven er det brukt to metoder for å belyse problemstillingen. Den første metoden er kvantitativ innholdsanalyse, hvor fokuset er hvilke stemmer og holdninger som kommer frem i utvalget. Den andre metoden er empirisk kvalitativ forskningsmetode, med kvalitative intervjuer av journalister og klimaforskere.

En kombinasjon av flere forskjellige tilnæringsmåter for å kartlegge en problemstilling kalles *metodetriangulering*. Sosiologen Sigmund Grønmo (2004, s. 20) gir tre brede argumenter for metodetriangulering: Triangulering gjør det lettere å arbeide med flere teorier samtidig, den styrker tilliten til metodene og resultatene i en gitt studie og den kan gi grunnlag for faglig fornyelse, for eksempel hvis det er sprik mellom resultatene en får ved bruk av ulike metoder.

For ordens skyld er det verdt å merke seg at det er innvendinger mot bruk av metodetriangulering. Det kan argumenteres for at forskeren ønsker å kompensere for svakheter ved én metode ved å bruke flere metodiske tilnæringer. “Triangulering styrker ikke i seg selv validiteten av en undersøkelse” (Østbye et al. 2007, s.120-121). Her er to metoder brukt fordi jeg ønsker å få kommentarer til de kvantitative resultatene. Det får jeg ved å intervju forskere og journalister.

Tekstanalyse og innholdsanalyse

Ifølge Østbye et al. (2007, s. 58) har tekstanalyse, av naturlige årsaker, hatt en sentral plass blant medieforskerne siden faget ble etablert som disiplin. Det er gjennom tekstene at mediene utøver sin makt, påvirker holdninger, formidler kunnskap, og gir underholdning og gleder av mange slag. Tekstanalyse betyr da:

Å stille spørsmål til noe og forsøke å finne svar. I tekstanalyser stiller forskere spørsmål til teksten, spørsmål som springer ut av et ønske om å vite noe om en bestemt tekst eller en type tekst (Østbye et al. 2007, s. 57).

Østbye et al. (2007, s. 58) skriver videre at tekstanalyse er en “generell betegnelse for kvalitative tilnæringsmåter til tekster”. Tekstanalyse forutsetter et perspektiv, begreper og en problemstilling som gir analysen retning og redskaper til å forstå tekstene med.

Det finnes to typer innholdsanalyse: Den kvantitative analysen og den kvalitative analysen. Her skal jeg konsentrere meg om kvantitativ innholdsanalyse. Denne typen analyse går ut på å systematisere de deler av innholdet i ulike dokumenter som er relevante for gitte problemstillinger.

Argumentet for å bruke innholdsanalyse er at det er viktig for problemstillingen å belyse blant annet hvilke stemmer og holdninger som kommer frem i de forskjellige avisene, og systematisere disse til noe som kan telles og måles, altså kvantifiseres. Det er viktig for å få en viss pekepinn på hvor mange som kommer frem i klimadekningen: på den ene siden klimaskeptikere, og på den andre siden de som forsvarer FNs klimapanel sine konklusjoner om menneskeskapte klimaendringer. Disse funnene ble kategorisert etter et kodeskjema (se vedlegg).

Kvantitativ innholdsanalyse

Østbye et al. (2007, s. 210) definerer kvantitativ innholdsanalyse som “dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap”. Systematisk betyr at man formulerer generelle regler for hvordan materialet skal behandles. Objektivitet krever at det skal være samsvar i kodingen av et materiale på tvers av enkeltpersoner (kodere). Her snakker man om intersubjektivitet (Grønmo 2004, s. 225). Man kan for eksempel la en annen person kode ti artikler fra utvalget, så kan man sammenligne og vurdere om to personer koder på samme måte. Mer om dette i avsnittet om variabler og kategorier, hvor jeg vil presentere en intersubjektivitetstest.

I en kvantitativ innholdsanalyse kan man undersøke et relativt stort antall lignende tekster. “Styrken til kvantitativ innholdsanalyse ligger først og fremst i at metoden på en relativt effektiv måte tillater forskeren å analysere et stort tekstmateriale” (Nilsson sitert Østbye et. al 2007, s. 210). Man kan diskutere om denne metoden er den mest effektive. Dette kan eksemplifiseres under intersubjektivitetstesten og ved tvilstilfeller under kodingen av materialet. Tross alt, etter at man har kodet materialet, er det relativt greit å arbeide med denne metoden.

Datainnsamling

Medieovervåkingstjenesten ATEKST Retriever ble brukt for å samle avisartiklene. *Klimaendring** ble brukt som søkeord. Artiklene ble samlet, lest og kategorisert etter *positiv/støttende, negativ/imot* eller *nøytral* i forhold til den rådende konsensus i FNs klimapanel. Dette blir gjort for å finne ut hvor mange forskjellige stemmer som kommer frem i klimadekningen.

Hvordan analysere

Innsamlingen av datamaterialet ble foretatt våren og sommeren 2009. Innledningsvis ble det tatt en del stikkprøver fra ATEKST, deretter ble materialet samlet etter avis og måneder. Disse artiklene er blitt lest og kategorisert etter kodeskjemaet (se vedlegg). Dette har vært en lang og tidkrevende prosess, især når ikke alle artiklene var tilgjengelig i ATEKST. Jeg fikk tilgang til

arkivet i Mediehuset Bergens Tidende, fordi BT var den avisen som hadde flest artikler hvor forfatternavn hadde falt bort. Dette gjaldt stort sett kronikker og debattinnlegg (Se avsnittet om Atekst).

Valg av enheter

I innholdsanalyse er det viktig å bestemme hva som er populasjonen av enheter, det betyr hvilke enheter man skal undersøke, hvor stort utvalget skal være, og hvordan dette skal velges ut. Enhetene jeg har sett på er artikler, som ble kategorisert etter kodeskjemaet. Jeg har kodet alle overskrifter for seg, og undersøker som én sak.

Kodeskjema

Etter innsamlingen av datamaterialet og valg av enheter, er kodeskjemaet en viktig bestanddel i oppgaven. Dette ble utformet etter å ha lest, tatt flere stikkprøver og fått oversikt over hva som gikk igjen i artiklene og hva jeg fant ut var av relevans for problemstillingen og temaet.

Utformingen av kodeskjemaet omfatter spesifisering av variabler, kategorier, måleenheter, kodeenheter og kontekstenheter. “Resultatet av utvalg og definisjon av variabler og variabelverdier nedfeller seg i en kodebok, som er en viktig del av dokumentasjonen i undersøkelsen” (Østbye et al. 2007, s. 214). Denne undersøkelsen består av ti variabler og er kalt “kodeskjema”.

Kodeenhet og kontekstenhet

Kodeenheten er den delen av teksten som danner grunnlag for å vurdere om en variabel er omtalt eller ikke. Kontekstenheten er den delen av teksten som skal gjennomleses for å vurdere hvilken kategori som skal velges når en bestemt variabel er omtalt. Både kodeenheten og kontekstenheten er det samme som analyseenheten i denne oppgaven, det vil si hele avisartikkelen og i noen tilfeller underartikler.

Variabler

Bestemmelse av variabler er en form for operasjonalisering. Når det gjelder variablene, er det viktig å ta med så mange som er nødvendig for å kunne kategorisere artiklene, men likevel ikke altfor mange, og ikke overlappende variabler. Østbye et al. (2007) skriver at: “I innholdsanalyser kan vi definere variabler som beskriver tekstenes form og innhold”. Form kan innebære at innholdet i aviser klassifiseres etter tekstens sjanger, for eksempel reportasjer, lederartikler, leserbrev osv. Innholdet kan deles inn på flere måter, for eksempel etter tema og tendens. Temaklassifisering dreier seg om å svare på spørsmålet: *Hva?*, mens tendensanalyse går i retning av spørsmålet *Hvordan?* Det er ikke foretatt volummål av avisartiklene fordi flere aviser ikke finnes i sin fulle format i ATEKST. Størrelse på artiklene blir likevel målt etter antall ord som spesifisert fra Atekst under hver artikkel. Er artikkelen under 500 ord, er den *liten* i størrelse. *Middels* er på mellom 500 til 1000 ord, mens *stor* artikkel er på over 1000 ord og går gjerne over flere sider i avisen. Det er ikke tatt med bilder eller illustrasjoner i utvalget, fordi ikke alle avisene

er tilgjengelige i fullformat med bilder, dermed ville det blitt ujevn fordeling. Utformingen av variabler er en omfattende prosess. Jeg har tatt utgangspunkt i problemstillingen: *Hvilke holdninger og stemmer representeres i norske klimadekning?* for å spesifisere variablene. Som vedlegg til denne oppgaven er det en omfattende beskrivelse av de forskjellige variablene, det vil si en kodeinstruks.

Kategorier

For hver variabel velges en bestemt kategori som teksten passer inn i. Med andre ord defineres og spesifiseres et sett av kategorier, eller verdier, for hver variabel. Denne spesifiseringen av kategorier er knyttet til valg av måleenheter. Det finnes fire hovedtyper av måleenheter, *retning*, *intensitet*, *frekvens* og *tekstvolum* (Grønmo 2004, s. 196). Her skal jeg kun konsentrere meg om to måleenheter, den ene er *retning* og den andre er *frekvens*. Retning er vanlig ved registrering av holdninger, mens frekvens innebærer at man registrerer antall ganger en variabel omtales, i en og samme analyseenhet (Grønmo 2004, *ibid.*).

1. *Positiv holdning*: Støttende til FNs klimapanelets hovedkonklusjoner, og er enige om at vi står ovenfor menneskeskapte klimaendringer
2. *Negativ holdning*: Er skeptisk til FNs klimapanelets hovedkonklusjoner, og tror ikke på menneskeskapte klimaendringer
3. *Nøytral holdning*: verken for eller imot.

For å spesifisere disse kategoriene enda mer: *Positiv* betyr, ifølge norske ordbøker, “velvillig, bekræftende, bestemt” (Norske Ordbøker 2009c). Positiv i denne oppgaven betyr at man er enig med FNs klimapanel og støtter panelets vitenskapelige konsensus. Man støtter da påstanden om at klimaendringene i all hovedsak er menneskeskapte og vil forårsake katastrofale endringer for både natur, samfunn og menneskeheten generelt.

Negativ er ifølge ordboken “nektende, uvillig, kritisk” (Norske Ordbøker 2009a). Negativ i denne analysen betyr at man er i mot, eller ikke støtter FNs klimapanel og konsensus om klimaendringer. Disse personene eller kildene er tilhengere av teorien om naturlige svingninger i temperatur og hevder at klimaendringer er naturlig del av klimaet. De som er negative til påstandene om menneskeskapte klimaendringer, blir kalt klimaskeptikere.

Nøytral er en som ikke tar parti, som står mellom to ytterpunkter. Nøytral i klimadekningen viser til de som verken er for eller imot konsensus. Disse påstår at klimaendringer har både positive og negative konsekvenser for kloden og tror at klimaendringer både er menneskeskapte og en konsekvens av naturlige svingninger. Stemmer fra begge fløyer kommer frem i artiklene og er like fremtredende. Denne kategorien er også brukt i de tilfellene der det ikke kommer frem klare holdninger i en artikkel.

Intersubjektivitetstest

Ifølge Østbye et al. (2007) er målet med kvantitativ innholdsanalyse at andre forskere eller kodere som går gjennom det samme eller tilsvarende materiale, skal kunne komme fram til samme resultat (intersubjektivitet).

Hvis vi lar to kodere kode det samme materialet, kan vi telle hvor stor andel (i prosent eller proporsjon) som er likt kodet. Noe helt godt mål er det likevel ikke: Når det er få kategorier, vil det i alle tilfeller bli ganske stort samsvar. Tilsvarende skal det ved mange kategorier foretaes en svært god koding for å komme høyt opp (Østbye et al. 2007, s. 223).

Jeg har i denne undersøkelsen tatt en intersubjektivitetstest. En doktorgradstipendiat i geofysikk på Nansensenteret har kodet ti artikler fra utvalget av de fem avisene som er med i oppgaven. Hun fikk et kodeskjema og forklaring på de forskjellige variablene og kategoriene. Til sammen fikk testkoderen ti artikler: tre fra Aftenposten, to fra BT, to fra VG, to fra DN og en fra Nordlys. Datoene var spredt fra oktober 2007 til april 2008, med hovedvekt på 2008, da flere artikler var tilgjengelig i fullformat. Intersubjektivitetstesten resulterte ikke i store forandringer i kodingen av datamaterialet, men det var noen kategorier som åpenbart skapte problemer.

Under kategorien *geografi* valgte testkoderen å kode to artikler som internasjonale, som jeg selv har kodet som USA. USA var nok hovedtema i disse artiklene, men flere land ble nevnt i tekstene. Den andre kategorien som kan være spesielt vanskelig for en som ikke kan mye om emnet, er *sjanger*. Testkoderen brukte *kommentar* istedenfor *leserinnlegg* og *leserinnlegg* istedenfor *kronikk*. Disse sjangrene kan være vanskelig å skille fra hverandre i avisen, spesielt da for eksempel VG kaller disse sidene for “Debatt”, men skiller debattinnlegg fra kronikk med headingen *VG innlegg*. I et spesielt tilfelle brukte testkoderen kategorien *politiker*, i motsetningen til *offentlig talsperson*, som jeg brukte i kodingen min. I denne artikkelen var det snakk om USAs tidligere visepresident, Al Gore, som mottok Nobels fredspris i desember 2007. Det er forståelig at testkoderen brukte denne kategorien, fordi Gore har vært politiker. I den gitte sammenhengen er han miljøtalsmann, og det var nettopp derfor han mottok Nobels fredspris sammen med FNs klimapanel i desember 2007, som var den artikkelen testkoderen fikk. Ellers er det mindre viktige endringer i kodingen, som misforståelse av *sjanger*, som testkoder selv rettet på senere. Det viktigste er at stemmer, kjønn og holdninger er helt likt kodet av begge, både testkoderen og meg selv.

Grønmo (2004) forklarer intersubjektivitetstest slik:

Ved innholdsanalyse kan ulike kodere kode den samme teksten uavhengig av hverandre, men basert på samme kodeskjema og samme kodeinstruks. Uansett om kodingen foregår samtidig eller på ulike tidspunkter, vil teksten være den samme, slik at hele avviket mellom koderne kan betraktes som manglende intersubjektivitet og dermed som et reliabilitetsproblem. (Grønmo 2004, s. 225)

Intersubjektivitetstesten viser at det er et reliabilitetsproblem ved denne undersøkelsen, spesielt med tanke på land som kan bli kodet annerledes fra koder til koder. Dette er et av metodiledillaene som jeg diskuterer senere i kapitlet. Valget står mellom å kode artikkelen etter

det navnet som blir nevnt i artikkelen, eller som hovedtemaet artikkelen tar opp. I tilfellet med den nevnte artikkelen var USA nevnt på grunn av Al Gore, men omgivelsene og hovedtemaet i denne nyhetsartikkelen var utdelingen av Nobel fredspris i Oslo, Norge. Jeg tar også selvkritikk fordi utvalget i testkodingen var meget snevert, med kun ti artikler, noe som er for få artikler i et utvalg på til sammen 441.

Mediearkivet ATEKST

Søkemotoren ATEKST har blitt brukt til å samle artiklene. Alle avisene i undersøkelsen finnes digitalt i ATEKST, noen med bilder og fullstendige sider, andre kun med tekst. Søkeordet jeg brukte i ATEKST var *klimaendring** (klimaendring trunkert), som betyr at søket inkluderer ordene “klimaendringer” og “klimaendringene”. Dette ordet synes å være det mest hensiktsmessige å bruke, siden et kjapt søk i ATEKST de siste tre årene gir utslag på 11 125 artikler fra norsk presse, mens for eksempel “global oppvarming” gir kun 3501 treff over samme tidsperiode. Etter prøving og feiling i ATEKST, har jeg kommet frem til at flere av artiklene er inkludert under søkeord som: “Miljø” og “klima”, men disse søkeordene har ikke jeg tatt med.

Ifølge en artikkel i Norsk Medietidsskrift, “ATEKST kan lede på villspor” (Srebrowska 2005), kan det forekomme at ikke alle artiklene fra avisene er å finne i ATEKST, eventuelt finnes det flere artikler i ATEKST enn i papirutgavene. Denne undersøkelsen er basert på et forskningsarbeid med både mediearkivet ATEKST og mikrofilm for å få med layout og grafikk. Artikkelforfatteren hevder at resultatene man får i ATEKST, kan oppleves som lite troverdige. Forfatteren oppdaget at flere av artiklene i hennes datamateriale ikke var å finne i søkemotoren, eller at det var flere artikler i ATEKST enn i avisen.

Dette er selvsagt en svakhet, men det er likevel relevant å bruke ATEKST, fordi det er det mest omfattende medieovervåkingsverktøyet i Norge, og det eneste som er tilgjengelig gratis for studenter ved Universitetet i Bergen. Dessuten kan man kompensere for denne svakheten, ved å ta i bruk avisenes egne arkiver hvis man får tilgang til disse, noe jeg fikk tilgang til uten store problemer i Bergens Tidende. Jeg har selv oppdaget svakheter med medieovervåkingsverktøyet, dette drøfter jeg senere i kapitlet.

Etter å ha lest alle de 441 artiklene ble det tydelig at *klima* i overført betydning kan være så mangt: som “inneklimate”, “det økonomiske klimaet”, “forhandlingsklimate”, osv. Det betyr at ved bruk av søkeordet “klima*” i ATEKST ville jeg endt opp med mange flere treff. Samtidig kommer det mange nye klimaord i språket, som *klimaspørsmål*, *klimakrise*, *klimaversting*, *klimaskeptiker*, *klimapolitikk*, *klimatrussel*, *klimaflyktning*, bare for å nevne noen. Derfor er kanskje ikke søkeordet “klimaendring” det mest dekkende. Likevel er dette ordet mest relevant i forhold til problemstillingen, også fordi dette ordet mest brukt av norske medier de siste tre årene.

Som sett over, har ATEKST enkelte svakheter. Flere av artiklene ble dobbelsjekknet, og det ble foretatt stikkprøver. I noen tilfeller ble artiklene tatt med to ganger i ATEKST, gjerne fordi det er undersøker på samme side om samme emne. Undersøker blir regnet som egne artikler, da det gjerne er andre stemmer som får lov til å uttale seg. Jeg har derfor valgt å kode underartikler under egne overskrifter i denne undersøkelsen.

En annen forklaring på at enkelte kronikker, kommentarer og leserinnlegg m.m. ikke er tilgjengelige i ATEKST, kan være at avisene eller forfatterne har copyright på disse, og derfor er de ikke lagt ut i mediearkivet. Eventuelt kan det være så enkelt som at noen kronikker faller ut fordi de er for lange. I e-post kommunikasjon med Retriever AS, som eier ATEKST, får jeg følgende svar på dette problemet:

Det kan være at artikler er skrevet av freelancejournalister som har reservert seg mot at deres artikler skal videreføres i databaser av typen ATEKST. I tillegg kan det være at en del aviser skifter sine interne publiseringsystemer, hvilket kan påvirke at artikler av og til kan falle bort, siden det krever en del tilpasning og endring på både vår og avisens side.¹

Til tross av disse svakhetene, har Mediearkivet en stor styrke, nemlig at arkivet er tidsbesparende. I denne oppgaven var det viktig å kunne samle og finne frem artiklene relativt fort, siden det er et stort materiale.

Kvalitative intervjuer

Det kan virke enkelt å definere hva som er kvalitativ forskning, nemlig alt som ikke har med kvantitativ forskning å gjøre, men det er mer komplisert enn som så. Denzin og Lincoln (sitert i Ryen 2002, s. 18) mener at “Forskere som nytter kvalitativ forskning, studerer ting i deres naturlige setting, der de prøver å forstå eller tolke fenomener ut fra den mening folk gir dem”.

Videre hevdes det at kvalitative forskere kan få tak i en dypere forståelse av sosiale fenomener enn det man kan få fra kvantitative data.

Intervjuet har som hensikt å komme nærmere intervjuobjektet eller informanten. Ved å bruke intervju som metode, ønsker man å komme “under huden” på sine informanter, gjerne få innblikk i følelser, tanker, innsikter og andre fakta man ikke får ved å kun analysere tekster. Ryen (2002) mener at:

[...] Intervjuerens rolle er å avdekke den sanne identiteten som befinner seg under overflaten. Slik fremstår intervjuet som den viktigste teknikken bak forskningen om selvets eksistens. Det er troen på at man gjennom intervjuet kan oppdage det autentiske selvet, som er blitt betegnet som ‘romantisk’ kvalitativ metode. (Ryen 2002, s. 16)

Dette romantiske synet er blitt kritisert, fordi det kan være vanskelig å avdekke det autentiske ved hjelp av intervju. Synet innebærer at identitet er noe relativt stabilt, og at man kan gripe den an med rette intervjueteknikker. Samtidig må man tenke på at intervjueren kan manipulere sine informanter med ledende spørsmål, men også intervjuobjektet kan påvirke intervjueren med sine svar. Ryen (2002) presiserer at det er flere begreper som kan brukes om den som blir intervjuet, blant annet *respondent*, noe som signaliserer at forskeren oppfatter den andre deltakeren som passiv, og der hensikten med intervjuet er kun å få svar på spørsmål. I en stimulus-respons-modell kan man bruke *subjekt*, som viser til at den som blir intervjuet, skifter

---

¹E-post med Tomas Stenberg, Account Manager Research 4. januar 2010

status fra objekt til subjekt, men det “betyr ikke at man er fri for hierarkiske relasjoner” (Ryen 2002, s.17). Jeg velger å bruke begrepet *informant*, som i antropologien peker på den som blir intervjuet gir informasjon om den aktuelle kulturen. Formålet i denne oppgaven er blant annet å finne ut hvordan informasjonskulturen er blant journalistene og blant forskere.

Informanter og anonymitet

Kvalitative intervjuer har ifølge Østbye et al. (2007, s. 98) flere fordeler: Vi kan få informasjon som det ellers ville være vanskelig å få tilgang til. Vi kan få kartlagt prosesser og sosiale relasjoner. Vi kan få kommentarer og bekreftelser/avkreftelser på data fra andre kilder. Videre kan vi prøve ut egne hypoteser og forståelsesmåter underveis i intervjuet. Ved å snakke direkte med informantene, kan vi kan få tilgang til aktørers snakkemåter og begrepsapparat. Vi kan kombinere metoden med andre kvalitative og kvantitative tilnærminger i intervjuet og forskningsprosjektet.²

Hovedargumentet til Ryen (2002) er at forskjellene mellom kvantitativ og kvalitativ forskning er sterkt overdrevet, og at det derimot er sentrale kvalitetskrav som kan rettes til begge og med fordel utdypes mer enn det enkelte pragmatikere gjør.

Når man velger å bruke kvalitativ metode, kan det være en utfordring å finne ut hvilken type intervju som skal benyttes. Ekspertintervju ble valgt til denne oppgaven, fordi det synes mest relevant og hensiktsmessig for denne oppgaven. Gentikow (2005) hevder at det som er typisk for et slikt intervju, er et lite antall personer og at det normalt ikke er nødvendig å treffe kompliserte valg: “informanten(e) er her den eller de på feltet som har ansvar for og/eller ekspertviten om og/eller har medvirket til det undersøkte fenomenet” (Gentikow 2005, s. 77). Mitt hovedanliggende er å finne ut hvordan forskningsjournalister jobber, hvordan de kommuniserer med forskere og hva de mener om den norske pressedekningen av klimaendringer. Det har vært fruktbart å intervju flere journalister som daglig jobber med klimaspørsmål. På den annen side ønsker jeg å vite hva forskere mener om den norske klimadekning og hvordan forskning blir formidlet til journalister og medier.

Det har vært nyttig å bruke forskere som er godt kjent med og allerede er mye profilert i media, og la slike informanter forbli anonyme hvis de ønsker det. Ved anonymitet kan det være lettere for noen å uttale seg, men på en annen side er noen av informantene så medievante at det ikke vil spille noe rolle om de blir sitert med navn eller ikke, det ville uansett bli enkelt å kjenne dem igjen. I forbindelse med håndtering av personlige opplysninger er det blitt gjort en avtale med Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD), som det tas hensyn til.³ I utgangspunktet fikk informantene opplyst at de hadde mulighet til å forbli anonyme i denne oppgaven. Ingen av de åtte informantene ønsket å være anonyme, alle ville stå frem med navn og vil stå frem med sine egne synspunkter. Informantene har fått et nummer i selve oppgaven, men de står med fullt navn og stillingstittel i referanselisten.⁴

²Kvantitativ og kvalitativ forskning har fått en del kritikk, og diskusjonen har dreid seg om begreper og fenomener, som hierarki, makt, undertrykking, medvirkning og frigjøring, ifølge Ryen (2002)

³NSD og personvernombudet, brev datert 18.03.2009

⁴Siden anonymitet ikke var et poeng lenger, måtte jeg ta kontakt med NSD og sende inn et endringsskjema i

Semistrukturerte intervju

I tråd med hva som er fokuset i denne oppgaven, nemlig holdninger og stemmer i norsk klimadekning, er det viktig å velge en intervjuform som er fleksibel, der det er mulig å gå utenom intervjuguiden hvis det dukker opp interessante innspill og utsagn. “Semistrukturerte intervju kjennetegnes ved at temaene det skal spørres om, er definert på forhånd” (Østbye et al. 2007, s. 100). Temaet er selvsagt klimaendringer og klimadekningen, men også formidlingen fra forskning til mediene, og fra mediene til publikum. Allerede høsten 2008 tok jeg kontakt med noen klimaforskere og journalister for å snakke om klimadekningen. Det var da essensielt at resultater fra innholdsanalysen forelå før intervjuene, slik at informantene kunne bekrefte, eventuelt avkrefte enkelte antakelser og tendenser. Derfor ble ikke intervjuene foretatt før høsten 2009.

Intervjuene tok utgangspunkt i problemstillingen: *Hvilke holdninger og stemmer representeres i norsk klimadekning?* Underspørsmålet “Hva sier de?” blir dekket av den kvalitative delen av oppgaven. Det blir spesielt viktig å se på arbeidsmetodene til journalistene, men også undersøke hvilke spørsmål de stiller til kildene sine og hvordan de går frem for å få tak i informasjon om et så komplekst emne som klimaendringene er. I den hensikt er det ønskelig å vite hvordan klimaforskere forholder seg til journalistene og pressen. Slik ønsker jeg å få innsikt i dynamikken mellom journalistene og forskere, som begge har en samfunnsnyttig rolle ved å informere allmennheten om klimaendringene. Klimaforskere som sitter med ekspertkunnskap og forskning, må formidle kunnskapen videre. I utgangspunktet ønsket jeg en samtalesituasjon under intervjuene, med gitte temaer og oppfølgingsspørsmål. Dette skapte anledning for åpne spørsmål, og mulighet for å endre på rekkefølge av spørsmålene der det ble nødvendig.

Intervjuguide

I semistrukturerte intervju har man bestemt visse tema man vil ta opp på forhånd. Man kan også ha nytte av en intervjuguide som kan være til hjelp for å holde en rød tråd under intervjuet. “En typisk intervjuguide brukt i semistrukturerte kvalitative intervjuer er ikke mer enn en grov skisse over de viktigste emner man ønsker å diskutere i løpet av samtalen med informanten”(Gentikow 2005, s. 88). Operasjonalisering er en viktig del av intervjuprosessen, hvor man går fra problemstilling til å formulere konkrete spørsmål. Ifølge Gentikow (2005, s. 89) “foregår operasjonaliseringen fra overordnet problemstilling til forskningsspørsmål til intervjuguide til intervju spørsmål” (Gentikow *ibid*). Undersøkelsen inkluderer intervjuer med journalister og klimaforskere. Spørsmålene ble utviklet til de forskjellige gruppene, men noen av spørsmålene og emnene overlapper.

De emnene som er i fokus i samtale med klimaforskere, er stort sett de samme som med journalistene. Hos forskere ønsker jeg å vite hvordan de føler at klimaendringene blir representert i pressen. Er det klimahysteri? Stiller journalister riktige spørsmål? Er norske journalister kritiske? osv.

---

forbindelse med endring av de opprinnelige opplysningen til dette prosjektet. Ombudet hadde ingen merknader til denne endringen så lenge alle informantene hadde samtykket til publisering av navnene i oppgaven, brev datert 29.oktober 2009

Den overordnede problemstillingen ligger i bunnen for hele intervjuprosessen, nemlig: *Hvilke stemmer og holdninger representeres i norske klimadekning?* Siden dette prosjektet bygger på eksplorativ undersøkelse, er det viktig å starte intervjuene med åpne spørsmål, og underveis intervjuet kan det bli nødvendig med lukkede spørsmål for å få presisering rundt svarene.

Generalisering, validitet og reliabilitet

Disse tre begrepene dukker stadig opp når man skal verifisere sitt arbeid. Generalisering er grei å forklare, men begrepene validitet og reliabilitet er noe vanskeligere. Man kan tenke på de engelske ordene *valid* og *reliable* og få en viss pekepinn om hva disse begrepene betyr.

Østbye et al. (2007) forklarer at generalisering omfatter hvorvidt analysens funn kan gjøres allmenngyldige. Validitet har å gjøre med hvorvidt en forholder seg til det en tror eller ønsker å forholde seg til, det vil si i hvilken grad design og operasjonisering gir relevant innsikt i den overordnede problemstillingen. “Validitet vil si gyldighet, (eller troverdighet eller bekræftbarhet), og det dreier seg først og fremst om relevansen av data og analyse i forhold til problemstillingen” (Østbye et al. 2007, s. 25).

Reliabilitet dreier seg om hvorvidt behandlingen av data er nøyaktig og pålitelig. Stor grad av validitet og reliabilitet betraktes som forutsetninger for at en skal kunne generalisere funnene i analysen. En definisjon av *reliabilitet* er ganske lik validitet, nemlig “pålitelighet, og gjelder kvaliteten av innsamlingen, bearbeidningen og analysen av data” (Østbye et al. 2007, s. 26). Samtidig er “grensene mellom reliabilitet og validitet ikke umiddelbart tydelige, men jeg oppfatter validitetskravet som overordnet reliabilitetskravet fordi det kan sies å antyde hvorvidt det som skal undersøkes har relevans i forhold til problemstillingen”, skriver Gentikow (2005, s. 59).

Generalisering er et av de vanskeligste stegene i kvalitativ forskning. Generaliserbarhet betyr ganske enkelt om resultatene kan få en allmenn statistisk gyldighet. Thagaard (sitert i Østbye et al. 2007, s.118) bruker *overførbarhet* framfor generaliserbarhet. Hun bruker også *troverdighet* og *bekræftbarhet* framfor reliabilitet og validitet. Generaliserbarhet fra et utvalg til en større gruppe er knyttet til to forhold: antall enheter i utvalget, og fremfor alt framgangsmåten for å finne fram til hvem som skal være med i utvalget (Østbye et al. 2007, s.27). Sistnevnte punkt var ikke vanskelig å få oversikt over i dette prosjektet, her er det ønskelig å få utdypet enkelte av resultatene gjennom samtaler med de som jobber med klima og klimaendringer til daglig, nemlig klimaforskere, og de som skriver om klimaendringer, nemlig journalister. Det er selvsagt mulig å utvide utvalget ved å inkludere organisasjoner og politikere, men her er det verken plass eller tid til, dessuten er det mindre relevant i forhold til problemstillingen. Det er i tillegg et begrenset utvalg med informanter, da den kvalitative intervjudelen ikke er hovedelementet i oppgaven, det er det innholdsanalysen som er. Intervjuene er tatt med for å utdype antakelser og tendenser funnet i datamaterialet. Disse skal hjelpe til med å få presisering på enkelte punkter og for å utdype noen av forskningsspørsmålene, som ikke kommer frem av den kvantitative statistikken.

Refleksjoner over metode

Den kvalitative metoden er, ifølge Gentikow (2005, s. 37), en av flere tilnærminger som gir kunnskap om den sosiale verdenen gjennom empiriske undersøkelser. "Sammenlignet med kvantitative målinger, definerer og forstår fakta på en annen måte; fakta er her ikke bare *hard facts*, men inkluderer også myke data". Gentikow vektlegger samtalen og interaksjonen mellom deltakerne: Den kvalitative metode "understreker kunnskapens konstruktive natur, skapt gjennom interaksjonen mellom deltakerne i en samtale" (Kvale sitert i Gentikow 2005, *ibid.*). Det som er spesielt viktig med denne metoden, er selvrefleksivitet, fordi det muliggjør blant annet at man kompenserer for metodens mangel på formaliserte, standardiserte konvensjoner. Slik kan man evaluere, gjerne i sluttkapitlet eller underveis i oppgaven om den metoden man har brukt har vært den riktige, eventuelt hva som har gått galt, med andre ord positive og negative erfaringer med metoden. Det er viktig å være kritisk, også til seg selv. Det kan være noe av hensikten med å kombinere metodene, slik at man får mer grunnlag og håndfaste resultater å vise til, selv om man ikke kan sette to streker under svaret.

Jeg benyttet meg av åpne spørsmål under intervjuene, og disse kan i større grad anvendes grad for at svarene skal bli mer pålitelige. Det gir også informantene mulighet til å fordype sine svar. Man bør ha i mente at informantene kan skjule eller holde tilbake informasjon.

Jeg har lært mye i prosessen med å gjennomføre intervjuene. Om forskerrollen blir det sagt følgende:

Learning the interview role is also a matter of controlling the interview situation to facilitate the candid expression opinions and sentiment. Ideally, the interviews should be conducted in private (Holstein and Gubrium sitert i Ryen 2002, s.129).

Jeg fikk nyttig erfaring under selve intervjusituasjonene, og vet nå mer hva som fungerer, og hva som ikke fungerer. Det beste er å treffe informantene i sitt eget miljø, men ikke nødvendigvis på sine egne kontorer, da er det lettere å bli distraheret. Alle informantene var også meget imøtekommende og vennlige både da jeg tok kontakt, og under intervjuene. De fleste viste stor interesse både for oppgaven og problemstillingen. Tre av informantene kjenner jeg godt fra forskningsmiljøet, men jeg tror ikke at det er en ulempe, heller tvert imot. Jeg tror at de aller fleste har svart ærlig, og står inne for det de har sagt sa, derfor har ingen krevd å bli anonymisert. Likevel har jeg valgt ikke å bruke navnet deres i oppgaven, da hvem som har svart hva, ikke betyr så mye, det er heller deres opplevelse av den norske klimadekningen som er viktig. Navnene til informantene, tilhørighet i redaksjonene eller stillingsbeskrivelse i forskningsinstitusjonene er å finne som vedlegg.

Gjennom erfaring fra intervjuene med forskere fikk jeg mange gode innspill og ideer til journalistintervjuene. En av grunnene kan være at jeg først intervjuet to av journalistene, deretter alle fire forskerne, før jeg avsluttet med intervjuer av to journalister i Oslo. De aller beste intervjuene mener jeg, var de to siste intervjuene med forskere og de to siste med journalistene. Det kan skyldes at jeg var mer selvsikker og roligere under intervjuene, i tillegg hadde jeg hadde en bedre prioritering på spørsmålene jeg skulle stille disse til informantene.

Metodedilemmaer

Dette avsnittet skal kort ta for seg hvilke metodedilemmaer som finnes i denne undersøkelsen. Kategoriseringen av datamaterialet var kanskje det mest problematiske, det vil si at her oppstod det flest tvilstilfeller. For å nevne noen eksempler: Under kategori nummer fire, *stemmer*, var det spesielt vanskelig å avgjøre hvilken stemme en person skulle kategoriseres under. En person kan nemlig ha flere roller, som for eksempel Frederic Hauge, som er leder av Bellona, men som satt i et ekspertpanel i VG. Enkelte ganger skriver han en kommentar under ekspertpanelet, men han har uansett en agenda og representerer like mye Bellona, selv om han skriver i VG. En annen gang kan han skrive en kronikk i Aftenposten, for eksempel. Stort sett er Hauge kategorisert som “organisasjon” eller NGO (nongovernmental organization) på engelsk. Et annet eksempel er Gro Harlem Brundtland. Hun har vært statsminister og kunne i prinsippet kategoriseres som politiker, men hun har også vært leder for Verdens Helseorganisasjon. I 2007 ble Brundtland som en av tre, valgt til FNs spesialutsending for klimaspørsmål. Gro Harlem Brundtland er derfor kategorisert som offentlig talsperson i denne undersøkelsen, siden hun taler FNs sak i klimaspørsmålet.

Jeg innser i ettertid er at variabelen *stemmer* var meget problematisk. Opprinnelig skulle bare hovedstemmen i hver artikkel bli telt, noe som kan være urettferdig overfor de andre stemmene som oppstår i artiklene. Derfor bestemte jeg meg for å inkludere to stemmer i de tilfellene der begge kjønn var representert. Det viser seg at heller ikke dette var den beste løsningen, to stemmer i en artikkel kan ha forskjellige yrker, holdning eller representere helt forskjellige syn i klimadebatten. Disse variablene valgte jeg å ignorere, men dette kan ha gjort sitt til at enkelte grupper ble større enn de ville vært om jeg hadde telt alle stemmene likt i hver artikkel. Dette er tatt til etterretning, men det er ikke blitt endret på i oppgaven fordi det ville skapt mye ekstraarbeid å kategorisere alle stemmene hver for seg i de 441 artiklene.

Den neste kategorien som var svært vanskelig å plassere, var *holdning*. I enkelte kronikker og debattinnlegg kom det tydelig frem på hvilken side avsenderen stod, enten for eller imot FNs klimapanel og konsensus. I andre tilfeller, og spesielt i nyhetsartikler, kunne det være vanskelig å avgjøre hvilken holdning kildene representerte. Enkelte Frp-politikere er ganske tydelige i sitt syn på klimaspørsmålet, mens andre partier er litt vage på dette spørsmålet. Det er ikke bare politikere som er vanskelig å plassere, ofte var det vanskelig å avgjøre hvor forskere lå på skalaen for eller imot. Det ble spesielt klart for meg at det ikke er så enkelt å ta parti i denne saken etter at jeg intervjuet forskere til denne oppgaven. Selv om en forsker stort sett er enig i FNs klimapanel og deres konklusjoner, betyr det ikke at man er enig i all forskning som kommer ut, eller støtter alt som står i klimarapportene. Derfor kunne det til tider være vanskelig å avgjøre om en stemme var positiv, negativ eller nøytral. I tvilstilfeller ble disse kategorisert under nøytral.

Et annet dilemma oppstod under variabelen *tema*. Her var det flere kategorier som kunne blitt slått sammen, eventuelt artikler som kunne kategoriseres flere steder. For eksempel er det et stor antall artikler som handler om klimapolitikk, men i denne politikken blir alternativ energi, klimavoter eller CO₂-utslipp diskutert. Alle disse temaene har en politisk vinkling. I

undersøkelsen er temaet i artiklene stort sett kategorisert sammen med stemmene, det vil si at hvis en politiker uttaler seg om et av de overnevnte temaene, blir artikkelen kategorisert under klimapolitikk. Hvor andre stemmer uttaler seg, er det rom for flere tolkninger, altså flere temaer som kan defineres og tolkes deretter.

Min egen rolle

Jeg skal her forsøke å diskutere hvordan min egen rolle kan være av betydning i denne undersøkelsen. Jeg har som sagt jobbet i et forskningssenter i åtte år, men det var først for to år siden at jeg begynte å forske på klima og medier. Jeg har forsøkt, så langt det lar seg gjøre, å distansere meg fra mine egne synspunkter, for å unngå faren med å farge denne undersøkelsen med mine utspill og meninger, på grunn av mitt store engasjement i emnet.

Jeg kjenner mange i forskningsmiljøet og det kan selvfølgelig ha sine fordeler og sine ulemper. Fordelen er at når jeg lurar på noe eller har noen spørsmål om kompliserte klimamodeller eller annen forskning, kan jeg spørre de som er rundt meg. Jeg opplevde at det var veldig lett å få tak i forskere til intervjuene i denne oppgaven, det var mye vanskeligere å finne informanter blant journalistene. Flere av de forskerne jeg intervjuet, kjenner jeg godt fra før av, og det gjorde at det ble en avslappet stemning under intervjuene. Jeg tror ikke at jeg fikk dårligere svar på grunn av dette, jeg tror heller at forskerne var mer ærlige og avslappet i en slik intervjusituasjon. Jeg føler ikke det har vært en ulempe å ha et stort nettverk blant klimaforskere, de aller fleste er nysgjerrige og ønsker en slik undersøkelse velkommen, og de håper at det blir utviklet videre forskning innen emnet pressedekning av klimaendringer. Oppsummert tror jeg ikke min egen holdning til teamet har hatt mye å si for denne oppgaven, og ingen av forskerne jeg har snakket med har ønsket å legge føringer eller fortelle meg hva jeg bør eller ikke bør skrive i denne oppgaven.

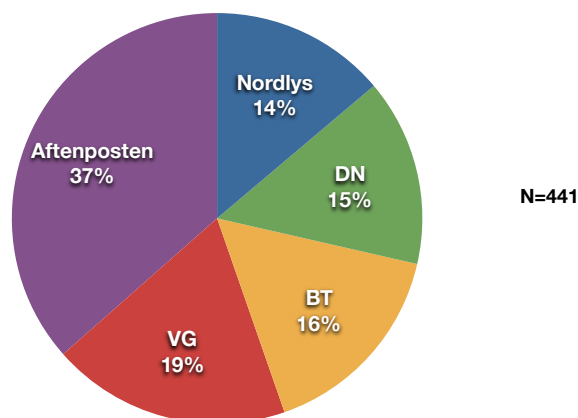
Kapittel 4

Hvem sier hva? Kvantitative resultater

Resultater fra innholdsanalysen

Resultatene fra den kvantitative innholdsanalysen vil bli presentert, drøftet og analysert i dette kapitlet. Jeg har tatt med kommentarer fra informantene der det hører hjemme. I noen av resultatene, gjengitt i tabeller eller i grafiske fremstillinger, har jeg med tall og ikke prosentuering.¹

Aftenposten, som er den største avisen i utvalget etter antall klimarelaterte artikler, har flest artikler totalt sett: 161 av 441 artikler utgjør 37 %. VG kommer på andre plass med 19 % (83), mens BT kommer på tredje plass med 16 % (71) av det totale utvalget.

Figur 4.1: Andel artikler etter avis

60% av artiklene (263) av artiklene er av normal størrelse, det vil si mellom 500 til 1000 ord noe som utgjør ca. to utskrevne sider fra Atekst. 99 artikler (22 %) er sortert under stor størrelse, de utgjør oftest magasin- og featureartikler.

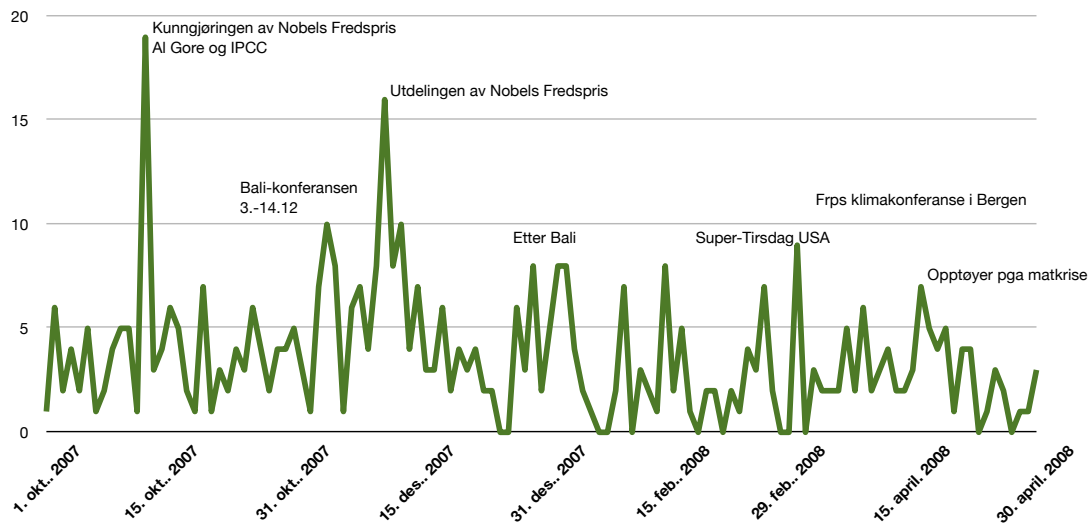
Klimadekningen over tid vises i figur 4.2, i den gitte perioden i de fem utvalgte avisene. De høye toppene samsvarer med de store begivenhetene: Den 11. oktober 2007 ble vinnerne av Nobels fredspris kunngjort. I de påfølgende dagene ble det diskutert om hvorvidt Al Gore og FN's klimapanel fortjente Fredsprisen og om det er en feiltolkning å gi dem prisen etter Nobels

---

¹For presiseringer av variablene og kategoriene, se Kodeskjema og Kodeinstruks i vedlegget.

testamente. Den 13. oktober hadde den høyeste andelen med klimarelaterte eller fredprisrelaterte avisartikler, 18 artikler på én dag. I begynnelsen av desember holdt FN klimatoppmøtet på Bali. Den 4. desember var det ti artikler om klimatoppmøtet. Utdelingen av Nobels fredspris til Al Gore og FNs klimapanel ga en annen topp i desember med 16 artikler den 11. desember og ti artikler den 13. desember. Den neste toppen er å finne i februar 2008, med Super-tirsdag i forbindelse med valget i USA, der klima ble et viktig tema. Ellers ser vi at klimadekningen gikk nedover, sakte, men sikkert i 2008. Det kan være flere grunner til dette, blant annet finanskrisen med nedbemanning og kutt i mediene. Mediene kan i tillegg ha nådd et metningspunkt etter det store klimaåret, det samme gjelder publikum.

Klimadekningen over tid

Figur 4.2: Klimadekningen over tid i fem avisene

Av de fem avisene i utvalget har fire egne vignetter om klimaendringene. Aftenposten lanserte vignetten *Het Klode* på papir- og i nettutgaven den 4. desember 2007. Journalist Ole Mathismoen skrev følgende:

Verdens politikere kapper om å si at de tar klimatrusselen på alvor. Men gjør de ord til handling? Vitenskapsfolkene dokumenterer nesten daglig at klimaendringene skjer raskere enn antatt, at situasjonen er enda mer alvorlig. Aftenposten har lenge skrevet mye om klimatrusselen. Fremover skal vi følge politikerne og vitenskapen enda tettere, under vignetten "Het Klode". (Mathismoen 2007a)

VG lanserte sin klimavignett en drøy uke etter Aftenposten, den 10. desember 2007. VG bruker sterkere ord enn Aftenposten, og kaller vignetten sin for *Klimatrusselen*. VG sitt klimapanel ble lansert den 6. oktober 2007.

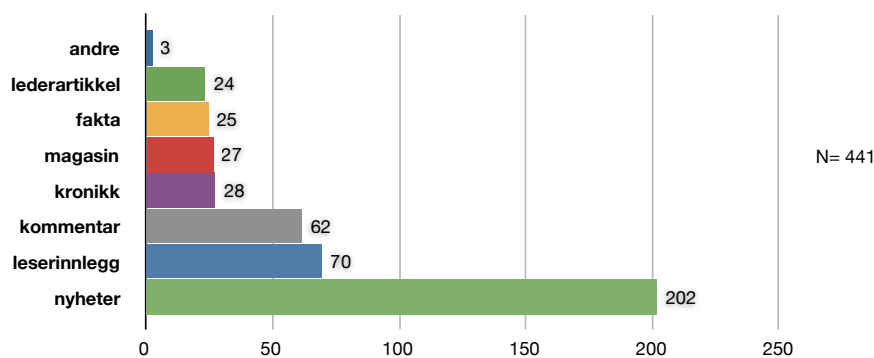
Dagens Næringsliv var tidligere ute, og lanserte en artikkelserie kalt *Klode i krise* i slutten av september 2007, med journalist Frode Frøyland og fotograf Ørjan Ellingvåg, som reiste verden

rundt for å dokumentere klimaendringene på nært hold. DN hadde også i denne perioden et klimapanel.

Bergens Tidende lanserte sitt klimapanel 20. september 2007. I løpet av høsten lanserte de vignetten *Klima i endring*, som er en mindre dramatisk versjon sammenlignet med de andre vignettene i utvalget. Aftenposten og Nordlys er de to avisene i utvalget som ikke har egne ekspertpanel. Nordlys har heller ikke en egen klimavignett.

Sjanger

Den mest utbredte sjangeren i klimadekningen er nyhetsartikler, som utgjør hele 46 % av utvalget (202 artikler totalt). Nummer to er debattinnlegg, med 16 %. Dette viser at det er mange meninger der ute om klima og klimaendringer, altså at det er stort engasjement i klimaspørsmålet. Kommentarer følger like etter med 14 %. Kommentarene er som oftest skrevet av journalister, noe som blir utdypet senere. Kronikkene kommer på en fjerdeplass med 6 % av det totale utvalget. Lederartikler om klima utgjør kun 5 % (24 artikler) av det totale utvalget.

Figur 4.3: Mest representerte sjangre i klimadekningen

Forskerne jeg snakket med mente at enkelte sjangrer egnet seg bedre enn andre til å kommunisere klimaforskning, for eksempel kronikker:

Kronikker og forskningsblader er nok best. Dersom leserne har en større interesse og en relevant fagbakgrunn, er det lettere å forklare. Man trenger ikke å gå så langt i fra det språket man bruker til daglig. Men dersom man skriver populærvitenskapelig eller popularisert, er det mye vanskeligere. Ofte kan journalister være et godt mellomledd for å få dette til (Forsker 2).

En annen forsker utdypet det slik:

Jeg personlig har veldig sansen for kronikk. Jeg stiller meg spørsmål ved hvor mange som faktisk leser disse. Her har man mulighet til å gi bakgrunn, komme med sine argumenter og diskutere rundt disse [...] Jeg er ikke så veldig opptatt av hvordan man kommuniserer med de som er generelt interessert i klimaendringer, men jeg er opptatt av hvordan man skal nå frem til de som egentlig ikke bryr seg. Disse vil for eksempel ikke lese kronikker. Dette er en stor utfordring (Forsker 3).

Kronikk er en beskjeden sjanger i klimadekningen, det er 28 kronikker av totalt 441 avisartikler, noe som utgjør seks prosent. Dette tallet er noe overraskende, da jeg antok at det ville være mange flere kronikker, siden jeg hadde en viss antakelse om at forskere foretrekker denne type avissjanger. Som nevnt i kapittel 3 om Atekst, kan enkelte artikler, spesielt kronikker, ha falt ifra på grunn av copyright. En annen forklaring på at denne sjangeren ikke er større enn antatt, er at det trykkes kun én kronikk per dag i avisen, og selvsagt vil avisene variere mellom forskjellige emner. Ryghaug (2006) presiserer i sin studie at forskernes stemmer først og fremst å finne i kronikker og debattinnlegg, “og at de representerer forskernes *egne måter* å formidle kunnskap om klimaendringer på, stort sett uten nevneverdig innblanding fra redaksjonelt ansatte” (Ryghaug 2006, s.203). I min undersøkelse ser vi også at forskernes stemme er mest fremtredende i debattinnlegg, men de skriver ikke flest kronikker, det er det derimot offentlige talspersoner som gjør (åtte kronikker). Forskerne kommer på en andreplass med seks kronikker av 28 totalt. Den 15. oktober 2007 har VG en kronikk på trykk av selveste Rajendra Pachauri, leder av FNs klimapanel:

FNs klimapanel har lagt frem tre rapporter i år, alle bidrar til en omfattende overblikk over omfanget og konsekvensene av klimaendringene, de alvorlige følger som kan komme i forskjellige områder på jorden, og midler som kan redusere utslippet av klimagasser [...] I lys av ny kunnskap som FNs klimapanel nå har tatt fram, må verden ta klimaendringene med et helt annet alvor. Problemet er alvorlig. Det krever menneskelig tilnærming.²

Nordlys hadde en interessant og informativ kronikk av Jan-Gunnar Winther, direktør ved Norsk Polarinstitutt, den 30. april 2008: “Menneskeheten står nå overfor en global utfordring så betydningsfull at klimadebatten ikke kan få lov til å preges av misvisende påstander og seig-livede myter”. I denne kronikken greier Winther ut om klimaendringer og myter i ti punkter, blant disse: Vær kontra klima, klimaet har alltid variert, sola styrer klimaet på jorda, forskningsresultatene spriker og klimaforskerne er uenige. Til det siste punktet utdyper han:

Det fremmes stadig påstander om at klimaforskerne er svært uenige om at vi i dag opplever menneskeskapte klimaendringer. Virkeligheten er at det er en svært liten minoritet av klimaforskerne i dag som betviler menneskeskapte klimaendringer, og at diskusjonen blant det store flertallet går på hvor stor andel av klimaendringene som er menneskeskapte – og ikke om de eksisterer.

Dette utsagnet fra Jan-Gunnar Winther passer godt overens med inntrykket jeg fikk av forskerne jeg intervjuet. I tabell 4.1 ser vi i hvilken sjanger de forskjellige stemmene uttrykker seg oftest, altså hvor politikere, forskere, privatpersoner, osv uttaler seg i klimadekningen. Nyhets-sjangeren har flest klimarelaterte artikler i den gitte perioden. Politikere og offentlige talspersoner er mest brukt som kilder, i 83 av 202 nyhetsartikler. Det betyr at journalister oppsøker representanter i byråkratiet som kilder fremfor forskere og eksperter innen andre fagområder (73 til sammen av 202). Det er videre få andre enn journalister (44) som skriver kommentarer, hvis vi ser bort i fra klimaforskere (5) og offentlige talspersoner (6). Dette betyr at kommentarsjangerer inviterer til liten deltakelse fra andre enn journalistene i klimadekningen.

Tabell 4.1: Stemmer i de forskjellige sjangrene

	kommentar	lederartikkel	fakta	kronikk	leserinlegg	magasin	nyheter	andre	Total
journalist	44	24	7	1	0	2	6	0	84
politiker	0	0	2	3	12	4	60	0	81
klimateforsker	5	0	2	6	11	6	38	2	70
ekspert (andre fagområder)	4	0	1	3	6	4	36	1	55
offentlig talsperson	6	0	3	9	10	0	23	0	51
organisasjon	1	0	4	4	12	2	17	0	40
privatperson/grasrota	0	0	0	1	15	5	12	0	33
leder/bedrift	1	0	0	1	2	4	9	0	17
ukjent	1	0	6	0	2	0	1	0	10
Total	62	24	25	28	70	27	202	3	441

Tabell 4.2: Sjangre i de forskjellige avisene

	kronikk	kommentar	lederartikkel	fakta	leserinlegg	magasin	nyheter	andre	Total
Aftenposten	7	18	7	8	28	7	85	1	161
BT	3	12	2	9	12	2	30	1	71
DN	3	13	6	0	8	7	27	1	65
Nordlys	5	8	4	2	15	0	27	0	61
VG	10	11	5	6	7	11	33	0	83
Total	28	62	24	25	70	27	202	3	441

Det som er overraskende i den neste tabellen, er at det er flere magasinartikler i VG (11) enn i Dagens Næringsliv som hadde en storsatsning med artikkelserien “Klode i Krise”. Jeg antok at denne nisjeavisen hadde flere magasinartikler, men det viser seg å ikke være tilfellet. Grunnen kan være perioden som er lagt til grunn i denne undersøkelsen, kanskje det er flere magasinartikler i andre måneder enn de som er valgt.

Journalistene er mest fremtredende i kommentarer, ofte redaksjonelle kommentarer og lederartikler. Videre er politikere mest synlige i nyhetsartikler og leserinnlegg, i likhet med forskernes stemmer. Offentlige talspersoner og forskerne skriver flest kronikker, henholdsvis ni mot seks kronikker. Privatpersoner, det vil si fra grasrota, er mest synlige i debattinnlegg, der nest nyhetsartikler og magasinartikler.

Følgende eksempel er fra en featurereportasje og viser hvordan enkeltpersoner kjenner klimaendringene i hverdagslivet sitt:

— Jeg plantet mais overalt i år. Prisene er bra og avlingen ser veldig bra ut, sier Miller, og veier en gulglinsende maiskolbe i hånden. Miller og naboene Jerry Pritchard og Chad Onstot dyrker så mye mais de kan for å dekke det som er et umettelig behov for mais til etanolproduksjon. [...] Mens amerikanske bønder nyter gode dager under etanolboomen, gikk fattige meksikanere tidligere i år i demonstrasjonstog: Prisene på tortillas – maislefsene som er essensielle i all meksikansk mat — er blitt firedoblet på bare noen måneder.³

Dette er et typisk eksempel på en artikkel som omhandler matkrisen verden står overfor på grunn av klimaendringene. Noen jubler på grunn av varmere vær og gode avlinger, mens andre fortviler fordi matvarer blir dyrere, mens lønningene forblir lave.

²“Et rop om klimahjelp” av R. Pachauri. VG 15.10.2007

³“Ta høyde for dobbelpris”, VG 20.10.2007

En annen personschildring fra en featureartikkel forteller om unormal tørke i Australia:

Colin Hunt er ikke i tvil om at Australia er rammet av klimaendringer, og at menneskenes utslipp er årsaken. –Faren min har holdt på her siden 1917, og vi har alltid hatt tørke. Australia er tørt. Farfar og far fortalte om vanskelige tider. Men dette er annerledes. Dette er mye verre, det er skremmende, jeg er overbevist om at forskerne har rett. Min generasjon vil kanskje klare oss fint, men våre barn vil få det helvetes vanskelig, sier han.⁴

VG skriver flere følelsesladde reportasjer om andre konsekvenser ved klimaendringene. I Nederland kommer innbyggerne til å merke havstigningen godt, og innen 2015 skal landet være rustet for klimaendringene. Flere av tiltakene krever at områder som i dag er bebodd må avfolkes:

Om få år vil huset, fjøset og grønnsakslageret være jevnet med jorden. Der bygningene nå står, vil det være tre meter vann. — Dette er livsverket vårt. Gården, huset, åkrene, sier Arina. Innen 2010 må de ha pakket sammen og forlatt det som er familien samlingspunkt.

5

Dagens Næringsliv hadde høsten 2007 en serie kalt “Klode i Krise”, der journalist Frode Frøyland og fotograf Ellingvåg reiste jorden rundt for å sette navn og ansikt på ofrene for klimaendringene, og vise hvordan disse ofrene tilpasser seg til endringene. På Gangesplatået har jordbruket endret seg betraktelig på grunn av tørke. I byen Deri Macha, øst for Delhi, har det regnet mindre enn vanlig.:

I byen har de oppdaget at grunnvannivået har sunket. Tidligere måtte de bore 20 meter for å få drikkevann, men de som har boret brønn i år, har vært nødt til å bore ytterligere syv meter dypere. [...] – Jeg har innsett at jeg ikke kan fortsette å dyrke bare hvete og ris i fremtiden. Det kommer ikke til å holde i mer enn 10-15 år til, så blir jeg nødt til å drøye det ut med mindre vannkrevende planter som sennepsfrø og mais [...] Det vil trolig gi lavere inntekter, fordi de vannkrevende plantene gir bedre lønnsomhet, sier Nagar.⁶

Holdninger

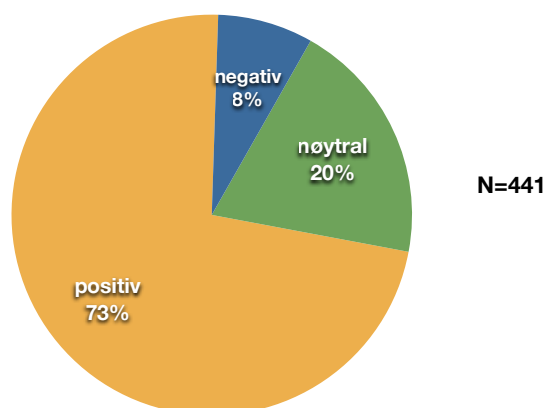
Ett av de aller mest interessante funnene, er holdningene som kommer til uttrykk i klimadekningen (figur 4.4). Totalt sett i de 441 leste artiklene er 320, eller 73 %, positive artikler, det vil si at de støtter konsensus i FNs klimapanelets konklusjoner, og mener at vi står overfor menneskeskapte klimaendringer. De nøytrale artiklene utgjør 20 %, mens de som er kritiske til IPCC utgjør åtte prosent. Man kan trekke den umiddelbare slutningen at klimadekningen i Norge, og de fem undersøkte avisene, er ganske ensartet og ensidig. De aller fleste avisene har hatt en åpen klimadebatt, men de såkalte klimaskeptikerne slipper ikke så lett til som jeg opprinnelig hadde trodd. De undersøkte avisene, selv om det finnes unntak, legger tydelig vekt

⁴“Australia tørker ut”, Aftenposten 07.12.2007

⁵“Viker for vannet”, VG 02.02.2008. VG fulgte forøvrig opp med en lignende artikkel, men som viser hvordan folk har tilpasset seg havstigning i Nederland ved å bygge flytende hus (“Sjøsatt liv”, VG 12.12.2009

⁶“Tørke truer på Gangesplatået”, Dagens Næringsliv 12.02.2008”

på hvilke stemmer man bør høre på, og enkelte journalister legger ikke skjul på hvilken side de tar. Skal vi tro disse resultatene, er disse fem norske avisene redaksjonelt sett enige i konsensus i FN's klimapanel om at klimaendringene mest sannsynlig er menneskeskapte.

Figur 4.4: Holdninger i avisartiklene, prosentvis

Et viktig poeng med intervjuene, er å finne en forklaring på hvorfor åtte prosent av klimadekningen, består av klimaskeptikere, eller personer som benekter at vi står overfor en klimakrise. Jeg stilte journalistene spørsmålet: Er det riktig at klimaskeptikere slipper til i pressen når de er en minoritet i denne debatten? Flere journalister hevder at det er vanskelig for en kilde å slippe til når man mener noe annet enn allmennheten. Klimadebatten er også preget av mye følelser: Journalist 1 svarte slik:

Skeptikere blir mistenkeliggjort av forskere, men det finnes også *kvalifiserte tvilere*. Men mange av disse er redd for å komme på banen, er redd for hva andre forskerkolleger mener om dem. Det er utrolig mye følelse og prestisje i klimadebatten (Journalist 1).

Journalist 2 mener at han ikke har latt de såkalte *klimaskeptikerne* få stor plass. Han hevder i tillegg at: "Det viktigste for meg vil være å ivareta formidlingen av advarslene, ikke å formidle de som sier at det ikke er noe å være redd for. Det er min holdning". (Journalist 2).

De to siste journalistene mener at klimaskeptikere bør få plass i media, men proporsjonalt med hvor mange de er. Journalist 3 innrømmer at man blir noe tilbakeholden når skeptikere tar kontakt:

Jeg merker at de gangene jeg skal skrive om alternative klimateorier, så er det så vanskelig å finne troverdige kilder som kan si noe om dette. Man må også presisere at dette er en mening som få har, eller presisere hvilken bakgrunn de har for å mene dette, da er det greit. Hvis det ikke settes inn i en sammenheng, så blir det feil (Journalist 3).

Journalist 4 legger vekt på at det er viktig å slippe til minoriteten som mener noe annet, men problemet er at man ikke får den debatten som egentlig er interessant:

Det er mye usikkerhet i klimaforskningen, mye man ikke vet. Debatten som gjelder klimaskeptikere er utdatert, men debatten om det som er reell usikkerhet er ikke over. Man må få frem hva man faktisk vet, og hva man er usikker på (Journalist 4).

Jeg diskuterte dessuten konsensusbegrepet med informantene, og om det kan være problematisk. Forsker 1 kommenterte konsensusbegrepet slik:

Konsensusbegrepet er paralyserende. Dette var jeg litt redd for etter at IPCC fikk Nobelprisen. Ok, alle er enige, så hva er neste punktet på agendaen? Konsensus er jo viktig for politikere. Vi har fått et klimaforlik. Det finnes også uenighet blant 'konsensus', det finnes nyanser [i klimaforskningen], og det er viktig å få frem (Forsker 1).

Det kan for mange være vanskelig å forholde seg til motstridende meninger i klimadebatten. Journalister og politikere vet kanskje ikke hvilke eksperter de skal forholde seg til, og verre er det å avveie konfliktfylte bevis. På sin side kan forskere være nølende for å snakke ut om politisk relevant forskning. "Grunnen til det kan være at forskningsmiljøet ikke oppmuntrer til selvpromotering eller fordi de føler at den politiske arena ikke er objektiv nok i forskernes betydning" (Warner 2007, s. 173). For å presisere:

'The one thing most scientists are really afraid of is to make fools of themselves', is hardly unique to the research community, but a culture that values accuracy and precision does not take kindly to overstatement or premature conclusions. (Warner 2007, *ibid*)

Flere forskermiljøer oppmuntrer til både selvpromotering, popularisering og formidling av forskning. Likevel vil jeg si meg enig i at dette er en kultur hvor presisjon og nøyaktighet er viktig, men også aksept blant forskerkolleger står sentralt. Klimaforskning er et felt hvor stemningen og debatten er så høyt ladet at kommentarene til forskerne kan bli misforstått eller tatt ut av kontekst. Da er det forståelig at enkelte forskere unngår å være synlige i offentligheten og i den offentlige debatten.

Olausson (2009) påstår at det ikke er rom for vitenskapelig usikkerhet eller konflikter om eksistensen, omfanget eller de nåværende effektene av globale klimaendringer i svensk presse. Jeg kan argumentere for at dette kan være en tendens også i norsk presse, spesielt siden klimaskeptikere slipper til i så liten grad i pressen. Jeg har fått høre av både journalistene og forskere at det bør være rom for å diskutere denne usikkerheten. Ryghaug (2006) hevder derimot, at avisene er opptatt av å gi stemme til de som tviler på menneskeskapte klimaendringer. Jeg vil si meg uenig i at avisene gir mye plass til klimaskeptikere, tvert i mot er de nesten fraværende i mitt datamateriale. Det kan påpekes at det kanskje ikke er flere klimaskeptikere i Norge, og at det er derfor prosentandelen ikke er høyere.

Holdning etter avis

Aftenposten er den avisen som slipper til flest negative stemmer, men tallet er forholdsvis lavt, 11 % av totalt 161 artikler.

I Aftenposten slipper flest privatpersoner til, hele 18 av 33 sammenlagt, mens Nordlys kommer på andreplass med seks stemmer fra privatpersoner. Med privatpersoner menes her personer fra grasrota som verken representrer en bedrift, organisasjon eller andre. Disse personene er sitert med eget navn og har ingen tittel (Se kodeinstruks). Blant offentlige talspersoner er det 18 i Aftenposten, 11 i Nordlys og ti i BT. Politikere er den største gruppen i Aftenposten

Tabell 4.3: Holdninger fordelt på avis

	negativ	nøytral	positiv	Total	Prosent negativ
Aftenposten	18	31	112	161	11 %
Nordlys	6	11	44	61	10 %
BT	5	18	48	71	7 %
VG	3	14	66	83	4 %
DN	2	13	50	65	3 %
Total	34	87	320	441	8 %

Tabell 4.4: Holdninger etter sjanger

	negativ	nøytral	positiv	Total
nyheter	12	41	149	202
leserinlegg	14	10	46	70
kommentar	3	13	46	44
kronikk	3	7	18	28
magasin	1	5	21	27
fakta	1	7	17	25
lederartikler	0	2	22	24
andre	0	2	1	3
Total	34	87	320	441

og VG, med henholdsvis 32 og 18 stemmer. Forskere er best representert i Aftenposten (25) og VG (19).

Stemmer fra organisasjoner er mest synlige i Aftenposten (13) og Nordlys og VG, begge med 7 representanter. Med organisasjoner, menes her miljøvernorganisasjoner, som ønsker å bekjempe klimaendringer, for eksempel “øke den økologiske forståelsen i samfunnet rundt oss, hindre forurensninger og begrense klimaendringer som rammer folks helse og naturen” (Bellona.no 2010). Miljøvernorganisasjonene er mest støttende til FNs klimapanel.⁷ Journalistenes stemme er mest representert i Aftenposten (27), og BT og DN med 16 stemmer hver. Ofte er det journalistene som skriver kommentarene og antageligvis lederartiklene. I Aftenposten finner vi Norges eneste fulltids klimajournalist, Ole Mathismoen, som var både kommentator og reporter fra Bali-konferansen. Bergens Tidende og Dagens Næringsliv hadde også storsatsning på klima i 2007. Forskere er mest fremtredende i Aftenposten, VG og BT.

Med forbehold om begrenset utvalg, viser tabell 4.5 at forskerne, organisasjoner, og journalister er de tre gruppene som er mest enige og støttende til klimapanelets konklusjoner om at klimaendringer etter all sannsynlighet er menneskeskapt.⁸

Disse tallene er i tråd med undersøkelsen som ble gjort av Miljøjournalen (2008), der 96 prosent av de norske forskerne støtter FNs klimapanel. Til sammenligning viste den amerikanske undersøkelsen blant klimaforskere i 2009 at 97 prosent var enige i FNs klimapanel sine konklusjoner om at klimaendringer er menneskeskapt (Doran og Zimmerman 2009). Hvorfor er disse tre gruppene, forskere, organisasjoner og journalister så pass enige? Journalistene er

⁷Fagorganisasjoner er ikke tatt med under denne kategorien.

⁸For ordens skyld er ikke de ukjente stemmene tatt med, siden dette er en liten gruppe (10 stemmer)

Tabell 4.5: Holdninger etter gruppe stemmer

	negativ	nøytral	positiv	Total	Prosent positiv
klimaforsker	1	5	64	70	91 %
organisasjon	1	5	34	40	85 %
ukjent	1	1	8	10	80 %
journalist	3	18	63	84	75 %
bedriftsleder	1	4	12	17	71 %
offentlig talsperson	6	11	34	51	67 %
politiker	7	21	53	81	65 %
ekspert	7	15	33	55	60 %
privatperson/grasrota	7	7	19	33	58 %
Total	34	87	320	441	73 %

de som setter dagsorden, mens både forskere og miljøvernorganisasjoner har særinteresser for at forskningen skal komme frem og kommuniseres i mediene, hvilket betyr at det kan være en ganske god kommunikasjon mellom de to sistnevnte gruppene og journalistene. Journalistene vil formidle spennende saker om nyere forskning, mens forskere og organisasjoner jobber for å bli hørt. Spesielt forskere blir tydeligvis godt hørt i mediene. Organisasjoner har fortsatt et stykke igjen for å nå forskerne.¹⁹ av de 33 stemmene fra privatpersonene, er støttende til FNs klimapanel, samtidig som denne gruppen er blant de mest negative (7 stemmer), sammen med politikere og eksperter (ikke klimaforskere). Det er skrevet flere leserinnlegg av privatpersoner som er negativt ladet, som “Klimaskepsis er berettiget”⁹ og “CO₂-keiserens nye klær”.¹⁰ Dersom en privatperson skilter med en tittel, er man ikke lenger en privatperson, men en fag-ekspert som uttaler seg med sin ekspertise innen et fagområde. Da blir stemmen kategorisert som *ekspert* innen andre fagområder enn klima.

Hvem er klimaskeptikerne?

I dette datamaterialet fikk jeg en anelse om at det er de samme klimaskeptikerne som slipper til i klimadekningen. I Aftenposten er flere anerkjente norske *klimaskeptikere* synlige, og de fleste er å finne i april 2008, uten at jeg har noe god forklaring på hvorfor det er slik. Kanskje avisen ville vente til etter FNs klimatoppmøte på Bali med å slippe kritiske røster inn i debatten, dessuten hadde Frp sine klimaforedrag “uten klimaforskere”¹¹ noe som skapte mye debatt i mediene. Onar Åm, forfatter av *Kampen om Klimaet* (2007), skriver i et debattinnlegg den 1. april 2008¹² om at “Klimaforskningen er i krise” og at “på grunn av truslene om sanksjoner er det kun noen få modige forskere som tør å tale klimapanelet midt i mot”. Videre hevder Åm at klimaforskningen gjennomgår en “faglig og etisk krise”. Etter Mathismoens kommentar den 7. april 2008 om “Tidens konspirasjon?” er mange kritikere av klimapanelet og selve klimadekningen raskt ute med motargumenter i samme avis. Morten Jødal, biolog, kritiserer i et debattinnlegg¹³ journalist Ole mathismoen for å ikke ha forstått at klimadebatten er tredelt.

⁹Aftenposten 03.04.2008

¹⁰Nordlys 24.04.2008

¹¹“Klimakonferanse uten klimaforskere” TV2 Nyhetene 29.03.2008

¹²“Klimaforskning i krise” av Onar Åm. Aftenposten 01.04.2008

¹³“Ole Mathismoen som Gud” av Morten Jødal. Aftenposten 09.04.2008

“Man kan diskutere om klimaendringene er menneskeskapt eller naturlige, eventuelt blandingsforholdet”. Jødal påpeker at: “Mange må få lov til å delta i klimadebatten, selv uten stempel som ‘klimaforsker’. Ja, selv Mathismoen kan som journalist kvesse sin penn, helt uten formell vitenskapelig bakgrunn”. Det er flere som har tilsvarende tanker: både journalister og noen av forskerne jeg har snakket med, mener at i prinsippet kan alle delta i klimadebatten. Samtidig har avisene et ansvar for å informere leserne hvilken type bakgrunn vedkommende har for å kunne uttale seg om saken. Er det en biolog eller en økonom? Samme dag som Jødals innlegg, skriver Bjart Holtsmark, som er forsker i Statistisk Sentralbyrå:

Det står nemlig ikke et sted i klimapanelets mange rapporter at klimaendringene utgjør en eksistensiell trussel. Det er en oppkonstruert dommedagsprofeti uten rot i seriøs forskning som bare er egnet til å skape angst hos barn og unge.¹⁴

Holtsmark avslutter med at Mathismoens fremstilling av klimaproblemet har en ensidig vinkling som ofte er stikk i strid med funnene presentert av FNs klimapanel. Her er det rom for to tolkninger, enten at Holtsmark overdramatiserer eller at det rett og slett oppstår misforståelser hos journalister ved presentasjon av funnene i IPCC. En annen klimaskeptiker, som riktignok ikke er norsk, men som til stadighet dukket opp i 2007/2008, er Fred Goldberg. Goldberg er svensk dosent i sveiseteknologi, og ble brukt som klimaekspert i Fremskrittspartiets klimakonferanse i Bergen i mars 2008. Partiet fikk sterk kritikk fra forskermiljøet i Bergen for å ikke ha invitert klimaforskere til konferansen. Frp svarte med at de ville skape “motvekt mot klimahysteri og dommedagsprofetier” (Hovstad 2008). Goldberg skriver i et debattinnlegg den 21.april 2008 at “Handelen med klimavoter og CO₂-skatter er den største økonomiske svindelen i verdenshistorien”.¹⁵ Goldberg mener at det er interessant at en svensk dosent som er spesialist på sveiseteknologi vekker så stor oppmerksomhet i norske medier. “Det er viktig her å klargjøre at jeg aldri har kalt meg hverken klimaekspert eller klimaforsker”. Goldberg kaller seg selv en *klimaanalytiker* (Hjertholm og Ervik 2008). Dermed gir han et spark til klimaforskere som blant andre Helge Drange, som kalte Goldberg for “selvutnevnt klimaekspert” (Drange 2008).

I BT, fremstår klimaskeptikere som Einar Sletten, professor ved Kjemisk institutt ved Universitetet i Bergen som, og Siv Jensen fra Frp, som flere ganger blir brukt som kilder i artiklene. Flere av hennes partifeller blir intervjuet, som Ketil Solvik-Olsen, miljøpolitisk talsmann, Per Sandberg og Øyvind Korsberg (de to siste i Nordlys). Bjart Holtsmark dukker opp i Dagens Næringsliv, siden han er økonom i SSB.¹⁶ Ellers er det ikke mange skeptiske holdninger som kommer til uttrykk i DN og VG, disse to avisene har lavest andel av kritiske røster, tre og fire prosent.¹⁷

¹⁴“Myter om FNs klimapanel” av Bjart Holtsmark. Aftenposten 09.04.2008

¹⁵“Økonomisk svindel!” av Fred Goldberg. Aftenposten 21.april 2008

¹⁶Større utslipp – mer velstand. Dagens Næringsliv 18.12.2007

¹⁷Morgenbladet publiserte en liste over de ti mest kjente klimaskeptikerne i Norge, blant annet: Einar Sletten, Onar Åm, Morten Jødal, Olav Martin Kvalheim, kjemisk institutt UiB, Pål Brekke, solforsker ved Norsk Romsenter, Willy Fjeldskaar, professor i geologi UiS, osv. Av disse ti skeptikerne, er det kun to som har skrevet vitenskapelige artikler om klima.

Mange klimaforskere ønsker kritiske røster velkommen i debatten, men vedkommende bør basere sine kritiske argumenter på relevant forskning, og at man bør ha publisert denne forskningen i vitenskapelige tidsskrifter. De færreste klimaskeptikere har publisert forskning eller vitenskapelige artikler.

McCright (2007) mener at det er mange måter å *takele* skeptikerne på. Han bruker begrepet *motstandere* i stedet for skeptikere fordi motstandere er offentlig synlige og utfordrer det de mener er falsk konsensus om klimaendringene, nemlig sannheten om de menneskeskapte klimaendringene. I forskningsverdenen er *skepsis* vanligvis et hedersord, som skaper debatt, driver frem flere gode samtaler og ny forskning blant forskere. I klimadebatten derimot, er *skepsis* blitt et negativt ladet ord. McCright mener at offentligheten har rett til å vite hvem disse motstanderne er i korstog med. McCright hevder at i USA er klimaskeptikerne avlet av oljeindustrien:

They proclaim their strong and vocal dissent from this growing consensus by criticizing mainstream climate science in general and pre-eminent climate scientist more specifically, often with considerable financial support from American fossil fuel industry organizations and conservative think tanks (McCright 2007, s. 201).

Hvem eller hva som driver klimaskeptikerne i Norge, er vanskelig å si. Man kan undre seg over forholdet til Frp, siden de omtalte skeptikerne ofte taler i partiets møter og forsamlinger. McCright (2007, s. 202) understreker at publikum bør få vite at motstanderne opptrer i marginaliserte arenaer, som blogger, debattfora og konservative nettsider. Ifølge han har motstanderne visse rutinemessige overtredelser av vitenskapelige standarder, som mistolkning av data, suspekterte metoder (som hacking i Climategate-saken i 2009) og selektiv fremstilling av resultater som kan støtte oppunder deres påstander. Det kan være av betydning å innrømme at debatten handler om forskjellige verdier, og ikke om konflikter i vitenskapen, mener McCright (2007). Dessverre viser det seg at det er konflikter i vitenskapen, også innad i FNs klimapanel, sist på grunn av flere påviste feil i den siste rapporten om hvorvidt Himalaya og isbreene kommer til å forsvinne innen år 2050. Enkelte forskere vil hevde at dette har svekket klimapanelet, spesielt etter det svake resultatet under klimakonferansen i København.¹⁸

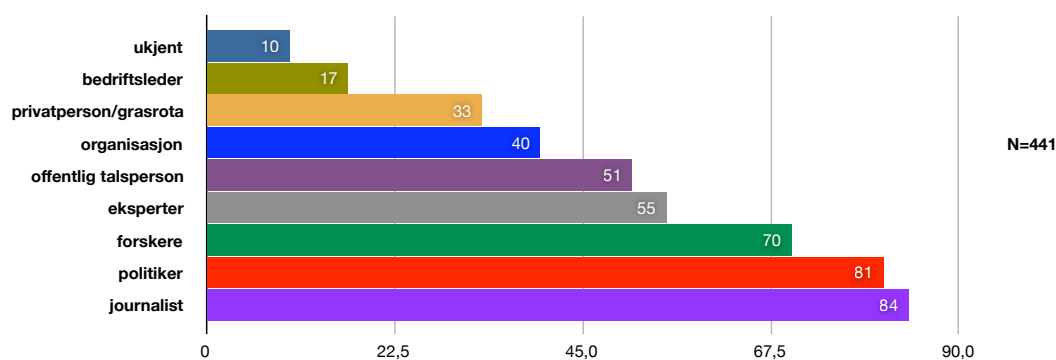
Stemmer

I mine resultater, er journalister, på grunn av kommentarene og lederartiklene, de mest fremtredende stemmene (84 av 441 stemmer). Politikere følger like etter med 81, foran forskere (70 stemmer) og eksperter (55) på fjerde plass.¹⁹

Disse resultatene taler for seg. Som vi ser blir den journalistiske normen om *autoritet* dekket.

¹⁸Selv lederen for FNs klimapanel, Rajendra Pachauri innrømmer at feil i rapporten kan skade troverdigheten til panelet, men han nektet å beklage feilen eller å gå av som leder for klimapanelet. Se "Beklager ikke Himalaya-feil" i Aftenposten 03.02.2010

¹⁹I Elisabeth Eides undersøkelse utgjør politikerne 164 av 421 stemmer, mens forskere i naturvitenskap utgjør bare 30 av stemmene. I motsetning er grasrota synlig med 91 stemmer. Her er det telt med nasjonale og internasjonale aktører.

Figur 4.5: Mest fremtredende stemmene i klimadekningen

Det er personer i høyere posisjoner i samfunnet som blir mest brukt som kilder i klimadekningen:

Research has shown that through media coverage of climate change, there is often significant acceptance of political and expert voices by the public.[...] Moreover, the complex issue of public trust in authority figures may feed back into and influence climate policy decision-making (Boycoff og Boycoff 2007, s.1193).

En av forskerne mener det er positivt at andre stemmer er fremtredende i klimadebakningen, enn de som driver med forskning. Han uttrykker det slik: “Det er nesten fristende å si at dette er bra” (Forsker 1). Han forklarer videre at i kjølvannet av IPCC-rapportene i 2007 var konsensus ganske klar, og han følte at noen andre måtte ta over for presset fra forskningsmiljøet:

Jeg kan viderefremme den forskningen jeg holder på med, men jeg kan ikke dra det så mye lenger, bortsett fra å dra det på en annen plattform, som en borger. Og det ville gått utover den faglige troverdigheten min som forsker. Det at andre tar over, det tror jeg er bra i forhold til denne debatten. (Forsker 1)

Tabell 4.6: Stemmer fordelt på avis

	ekspert	journalist	bedriftsleder	organisasjon	politiker	personlig mening	offentlig talsperson	forsker	ukjent	Total
Aftenposten	21	27	5	13	32	18	18	25	2	161
BT	5	16	3	8	11	3	10	10	5	71
DN	12	16	7	5	13	2	3	7	0	65
Nordlys	8	12	0	7	7	6	11	9	1	61
VG	9	13	2	7	18	4	9	19	2	83
Total	55	84	17	40	81	33	51	70	10	441

Forsker 2 mener at årsaken til at politikere og journalister kommer foran forskere i denne undersøkelsen, er at de er mer medievante og har mer medietrening:

Journalister er flinke til å få frem sine synspunkter, mens politikere er i mediene mer eller mindre hele døgnet. Politikerne er blitt mediefokuserte og mer medietrente i det siste, vi bruker mye mer tid på media enn tidligere. Forskernes fremste oppgave er først og fremst forske, formidling blir sett på som en sekundær oppgave (Forsker 2).

Alle forskerne som ble intervjuet, mener at formidling og popularisering er tidkrevende og kan gå utover forskningsaktiviteten, derfor velger enkelte forskere dette bort. Likevel mente noen av forskerne at det er viktig at forskningsmiljøene og forskningsentrene i Norge, bruker tid og ressurser på formidling, slik at de kan kommunisere sin forskning til en større masse.

Journalistene, derimot, har andre forklaringer på hvorfor politikere er mest fremtredende i klimadekningen. Journalist 2 forklarer at det er mulig at politikere selv vil ha den plassen, siden de har behov for profilering. Journalist 4 støtter denne kommentaren, og mener at det er overraskende at organisasjonene er så lite synlige i klimadekningen:

Det at politikere er så frempå, vil bety at man finner ut hva man skal gjøre med problemet. Det at det er mye kronikker og kommentarer, er fordi klimaendringer har vært en av hovedsakene i nyhetsbildet (Journalist 4).

Journalister har blitt kritisert av forskerne i denne undersøkelsen for å være for lite objektive i klimadekningen. Mange journalister skriver det de mener om klimapolitikk, FNs klimapanel og forskeruenigheten. Journalistene selv forklarer at det er opplagt at journalister har en stemme i denne debatten, spesielt hvis de skriver i kommentarspaltene. En av journalistene mente at “Det ville vært meningsløst å sitte her og si at jeg ikke har noen holdning til det jeg opplever som den største utfordringen som kloden har hatt” (Journalist 2).

Journalistenes krav til objektivitet virker å være mindre viktig i klimadekningen, her er det faktisk *lov* og *grunn* til å mene noe, hevder noen av journalistene jeg har snakket med. I motsetning til dette, mener enkelte journalister at det kan være et problem ikke å være objektive, fordi det kan undergrave troverdigheten til journalistene. Dette gjelder spesielt i kommentarsjangeren, der meningene til journalisten som skriver, kommer tydelig frem. En av journalistene understreket at det er forskjell å være kommentator, hvor man skal ha en tydelig mening, til å være en gravende journalist (Journalist 1). Journalister gjør dessuten valg hele tiden, og det viser også hva som er på dagsorden.

Følgende eksempel viser at journalister er aktive i klimadebatten og kan være kritiske til politikere:

I dag starter forhandlingene om et klimaforlik på Stortinget. DN's reportasjeserie “Klode i krise” har vist hvilket alvor som bør prege det arbeidet. Dessverre ser det ut til at mange både i de rødgrønne partiene og i opposisjonen er mer opptatt av virkemidlene enn av målet.²⁰

Journalister har skrevet 44 kommentarer og 24 lederartikler som handler om klimaendringer. En stor del av disse ble skrevet i perioden da Nobel fredspris ble tildelt til Al Gore og FNs klimapanel. Den omstridte prisen skapte mange overskrifter: “Den neste ufreden”²¹, “For og mot Gore” og “Å hindre krig”²², “Klima for første gang”²³, “Timeglasset tømmes”²⁴, “For-

²⁰Leder, Dagens Næringsliv 24.10.2007

²¹Bergens Tidende 13.10.2007

²²begge fra Aftenposten 13.10.2007

²³VG 8.12.2007

²⁴VG 10.12.2007

tjente Fredsprisen”²⁵ osv. Enkelte aviser var klare i sin mening om hvorfor Gore og IPCC fortjente fredsprisen, andre var mer upartiske eller mente at denne prisen var på kanten av hva Alfred Nobel ville godkjent.

Normen om balanse er stadig synlig i journalistenes arbeid. Ifølge Olausson (2009): “Political or environmental actors outside the sphere of institutionalized politics are to a large extent omitted from reporting, as are skeptics of human-induced global warming” (Olausson 2009, s. 431). Min undersøkelse viser i likhet med Olaussons, at det blir gitt begrenset plass til klimaskeptikerne, men jeg kan ikke si noe om politiske og miljøaktører utenfor den institusjonelle sfæren, fordi jeg ikke har brukt samme inndeling i mitt datamateriale. Jeg velger da å tolke at Olausson mener privatpersoner, og det er helt riktig at disse er fraværende i den norske klimadekningen. Organisasjoner og privatpersoner er to beskjedne grupper representert med henholdsvis 40 og 33 stemmer hver, noe som er beskjedent blant 441 stemmer. I den svenske undersøkelsen av Olausson (2009), består den “sikre” vitenskapelige rammen av “eksperter”, altså klimaeksperter, men er også personifisert gjennom skildringer av øyenvitner som forteller hvordan livene deres har blitt forandret på grunn av klimaendringene. Det er få reportasjer med skildringer av personer som har kjent klimaendringene på kroppen. Det er stort sett forbeholdt magasinartiklene, det vil si featuresjangeren.

Hvilke stemmer er det som blir representert i norsk klimadekning? Jeg leser alle overskriftene og brødtetekstene i de over 400 artiklene og finner at disse navnene går igjen: statsminister Jens Stoltenberg, miljøvernminister Erik Solheim, utenriksminister Jonas Gahr Støre, Rasmus Hansson fra WWF, Pål Prestrud og Knut H. Alfsen fra Cicero, Frederic Hauge fra Bellona, Lars Haltbrekken fra Naturvernforbundet, Lars Løvold fra Regnskogfondet, Bård Lahn fra Natur og Ungdom, Helge Drange, Eystein Jansen og Peter M. Haugan, alle klimaforskere fra forsker-miljøet i Bergen og Jan Gunnar Winther fra Norsk Polarinstittutt. Når det gjelder ikke-norske kilder, er Rajendra Pachauri fra FNs klimapanel mye brukt som kilde og selvfølgelig Al Gore. Det er ikke tilfeldig at jeg startet denne listen med kun menn, fordi listen med mannlige kilder er omtrent dobbelt så lang som de kvinnelige kildene: Erna Solberg (H), Siv Jensen (Frp) Kristin Halvorsen (SV), Åslaug Haga som var daværende olje og energiminister, Helga Pedersen som var daværende fiskeri- og kystminister, Gro Harlem Brundtland og forhandlingsleder Hanne Bjurstrøm, som oftest dukker opp sammen med miljøvernminister Solheim på Bali. Som vi ser av denne listen er det kun kvinner i politikken som er fremtredende i klimadekningen. Det blir sjeldent brukt kvinner som ekspertkilder, det eneste unntaket jeg kan se i materialet mitt er Siri Kalvig som er meteorolog og var medlem av VGs ekspertpanel, og forsker Guri Bang fra Cicero som skrev noen kronikker og debattinnlegg i denne perioden. Det finnes flere kvalifiserte kvinnelige klimaforskere, men det virker ikke som disse kvinnene blir funnet interessante nok som kilder. Det er betenkelig at Cecilie Mauritzen, en kvinnelig forsker som har vært med å skrevet en viktig rapport for FNs klimapanel, ikke har blitt brukt mer som kilde.

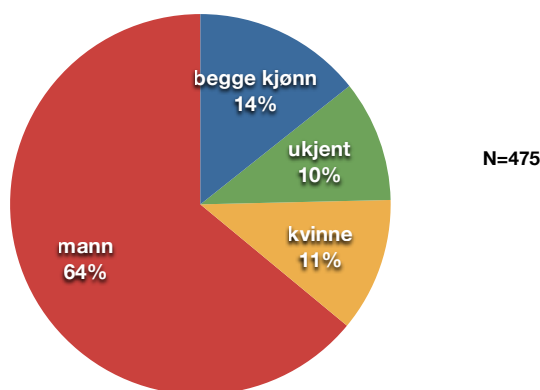
---

²⁵VG 11.12.2007

Kjønnsfordeling

Som antatt, er det stort sett menn som snakker og er mest fremtredende i klimadekningen. Pressen forsøker å gjøre noe med kjønnsfordelingen, men de kommer dessverre til kort.

Resultatene viser at det i kun 11 % av artiklene, er kvinner synlige for seg selv, mot 64 % menn. I 14 % av artiklene slipper begge kjønn til.²⁶ Kategorien *begge* er brukt når begge kjønn er sitert eller er likeverdige kilder i en artikkel, kronikk eller debattinnlegg. I disse tilfellene hvor to stemmer er telt, er det totale antall stemmer i kategorien kjønn 475, fordi i 34 artikler er to kjønn telt.²⁷ Som vist i figur 4.6 er klimadekningen i den norske pressen meget mannsdominert. Ti prosent er av “ukjent” kjønn, dette skyldes det store antallet debattinnlegg som er anonyme, og lederartikler som ikke er underskrevet fordi de gjenspeiler avisens synspunkter. Den lave andelen kvinner i den norske klimadekningen, stemmer godt overens med undersøkelsen av Eide (2010) foretatt av pressedekningen under klimatoppmøtet i København. På alle nivåer er klimadekningen et mannsdominert område, skriver Eide (2010). 79 av 420 kilder som er sitert, er kvinner (19%)(Eide 2010, s. 7). En annen studie foretatt Indonesia (Sarwono 2010), viser at selv om kvinner, spesielt husmødre, i den tredje verden blir mest berørt av klimaendringer, blir de lite brukt av pressen som kilder.

Figur 4.6: Fordeling etter kjønn

Den største andelen kvinner i den norske pressen, er representert ved politikere (16) og deretter av offentlige talpersoner (åtte), som Gro Harlem Brundtland (FN-utsending). Kvinnelige forskere kommer på en tredje plass med kun syv stemmer. Menn er mest representert blant politikere (58), forskere (53), men også blant journalister (47) og eksperter (44), som kan være biologer, psykologer, økonomer, osv. (Se tabell 4.7). I organisasjoner er andelen menn ganske høy (26 av 40), fordi det er stort sett mannlige ledere i de største miljøorganisasjonene, som for eksempel Frederic Hauge i Bellona, Lars Haltbrekken i Norges Naturvernforbund og Lars Løvold i Regnskogfondet. På politikersiden er statsministeren, utenriksministeren og miljøvernministeren i Norge, menn.

Som forklaring på hvorfor kvinner er så lite synlige i norske medier, trekker Elisabeth Eide

²⁶Hvis vi legger sammen 11% men de “delte” artiklene, blir andelen kvinner 18%

²⁷Stemmer fra begge kjønn i 34 artikler gir 68 stemmer

Tabell 4.7: Kjønnfordeling etter stemmer

	begge kjønn	kvinne	mann	ukjent	total
journalist	2	4	47	32	85
politiker	14	16	58	0	88
klimaforsker	14	7	53	3	77
ekspert	10	5	44	1	60
offentlig talsperson	8	8	38	0	54
organisasjon	8	7	26	3	44
privatperson/grarota	10	3	26	0	39
bedriftsleder	2	4	12	0	18
ukjent	0	0	0	10	10
Total	68	54	304	49	475

(2000, s.189-197) fram følgende: For det første er journalistikken generelt sett topptung. Kildene hentes fra toppen av næringsliv og politikk, og sindige menn med bastante uttalelser blir foretrukket framfor kvinner som ofte uttaler seg vagere. For det andre finnes kvinnene selv i liten grad i journalistikkens topp-posisjoner, blant de som leverer premissene for mediedekningen.²⁸ Likevel viser erfaringene at flere kvinner i redaksjonene er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig betingelse for å øke kvinnenes andel i mediebildet. En tredje grunn kan være at kvinner vegrer seg mer enn menn for å eksponere seg i mediene. Det kan henge sammen med måten kvinner blir behandlet på i de samme mediene, det kan også være beskjedenhet eller perfektjonisme. Her har ikke minst aktive kvinner et ansvar for ikke å bekrefte denne tendensen ytterligere. En fjerde, og siste grunn, kan være at de tradisjonelle nyhetskriteriene med sin vekt på konflikt, sensasjon og ledere, jobber mot kvinner. Mer enn sytti prosent av de kvinnelige journalistene i Eides undersøkelse, mente at disse kriteriene hindret mer likestilt stoff i mediene, og mer enn førti prosent av de mannlige kollegene deres var enige (Eide 2000, s. 195).

At kvinnelige kilder er mindre villige enn menn til å opptre på den offentlige arenaen, kunne en av informantene mine bekrefte. Han påstod at kvinnelige forskere ofte ble spurt om å være mer synlig i mediene, men de trekker seg ofte ut etter å ha sagt ja, eller av andre grunner takker nei med det samme. Han hadde ikke noe godt svar på hvorfor dette er slik, fordi han mener at det er like kompetente kvinner som menn innen forskningsfeltet, “ja, kanskje flinkere”, men de tar seg rett og slett ikke tid til å være synlige i mediene, hevdet informanten.

Mange av Eides påstander om hvorfor kvinner er så lite representert i mediebildet, blir bekreftet av Gans (sitert i Eide 2000, s. 181): Mediene velger de produktive talsmennene, de som er dyktige til å skaffe omfattende informasjon og fakta. Slike kilder sparer journalistene for mye arbeid. Denne påstanden blir bekreftet av en av journalistene jeg snakket med: “Hvis man finner en kilde som er flink til å tale for seg, bruker man gjerne samme kilden flere ganger, det gjør

²⁸“Hver femte redaktør er kvinne”, Dagsavisen 21.03.2007. Det sistnevnte punktet har endret seg betraktelig de siste årene, med flere kvinnelige sjefsredaktører i flere store aviser: Hilde Haugsgjerd i Aftenposten, Trine Eilertsen i BT, Anne Aasheim i Dagbladet (gått av), samt flere kvinner som politiske redaktører: Marie Simonsen, DB, Sofie Mathiassen, DN, Hanne Skartveit, VG og Hilde Sandvik (debattredaktør), BT.

det så mye enklere” (Journalist 3). Gans (ibid) hevder videre at kilder i offisielle posisjoner blir oftere brukt, fordi de er antatt å virke mer overbevisende overfor publikum. Dette trekket har jeg også sett i klimadekningen, da mine resultater viser at det er politikere, forskere, eksperter og offentlige talspersoner som er mest representert i den norske klimadekningen.

En annen, og kanskje ikke fullt så opplagt grunn, er at det finnes færre kvinnelige journalister i klimajournalistikken, noe jeg fikk oppleve da jeg kontaktet informantene. Jeg har i mitt datamateriale ikke registrert byline, og vet derfor ikke hvor mange kvinnelige journalister som har jobbet med klimarelatert stoff i denne perioden. Jeg får likevel inntrykk av at det er veldig få kvinnelige journalister som dekker klimastoff i norske aviser. Ifølge mine tall, uttaler fem kvinner blant journalistene seg, mot 48 mannlige journalister. Flere funn viser at nettopp kvinnelige journalister prioriterer kvinnelige kilder i større grad enn mannlige (Eide 2000, s. 197)

Tabell 4.8: Kjønnfordeling i de forskjellige avisene

	Begge kjønn	kvinne	mann	ukjent	Total
VG	6	8	62	7	83
Nordlys	3	7	47	4	61
DN	5	10	43	7	65
BT	7	6	44	14	71
Aftenposten	13	23	108	17	161
Total	68	54	304	49	475

Martin Eide og Ottosen (1994) har i sin rapport konkludert med at 14 % av forskerne som ble intervjuet i 1987 var kvinner, mens 11 % var kvinner i artiklene fra 1991. Dette forklares med at kvinner er underrepresentert som ansatt i mediene. Disse resultatene kan sammenlignes med innholdsanalysen som jeg har foretatt. Studien er riktignok foretatt i 1991, men det viser seg at når det gjelder kildebruk og kjønnfordeling blant journalistene, er lite skjedd siden.

Forsker 3 har en opplagt forklaring på hvorfor andelen kvinner er så lav, især når det kommer til naturvitenskapelige forskere:

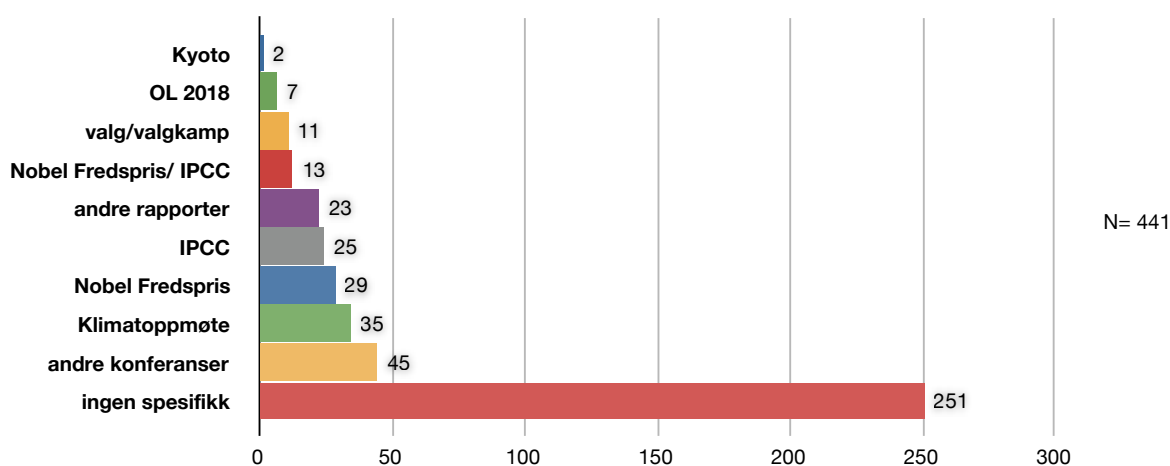
Det er desidert større andel menn i dette fagfeltet, spesielt på seniornivå. Det er ikke så stor forskjell hvis du ser på doktorgrads- eller postdoktorgradsnivå. Men innenfor professorstillinger, førsteamanuensiser og forskningsledere, er det mannlig overvekt. Det finnes ikke mange kvinnelige profilerte forskere, understreker forskeren.

Forsker 1 bekrefter dette synet, og mener at det er langt flere menn i klimaforskningen som blir profilert. Årsaken kan være en formidlingsstrategi, spesielt fra forskningssentrene sin side. Dette er med på å skape noen profilerte forskere som er oftere synlige i media, og som blir lettere gjenkjent av publikum og lesere.

I tabell 4.8 i dette avsnittet, kan vi se kjønnfordelingen representert i de forskjellige avisene. Aftenposten og Dagens Næringsliv slipper til flest kvinnelige stemmer, mens flest mannlige stemmer er representert i Aftenposten og VG.

Begivenhet

Ifølge Olausson (2009) konkluderer flere studier med at mediedekning av miljø er avhengig av begivenheter. “Without any concrete incident that can be connected to environmental issues, it is highly unlikely that the media will report on, for instance, climate change” (Olausson 2009, s. 426). I denne undersøkelsen har jeg sett at det er mange begivenheter knyttet til klimaet, som for eksempel G8-møter, FNs klimatoppmøte, lanseringen av FNs klimarapporter og valgkamp, for å nevne noen. Disse begivenhetene kan sees på som medierammer fra pressen sin side. Likevel skrives det om klimaet også utenom begivenhetene. Mesteparten av artiklene i denne undersøkelsen tilhører kategorien “ingen spesielle begivenheter”, hvilket betyr at artiklene handler om generelle fenomen, som for eksempel klimapolitikk og endringer. Artiklene er kategorisert som *konferanser* eller klimatoppmøter når dette er tilfellet. Balikonferansen i desember 2007 havner i denne kategorien. Eksempler på begivenheter under kategorien *andre begivenheter* er: “–Tvilser på ny oljeleting”²⁹, der Gro Harlem Brundtland blir intervjuet av VG etter en tale i OECD. Et eksempel på *annen konferanse*, er Delhi Sustainable Development Summit 2008, hvor “India lover CO₂-tiltak”.³⁰

Figur 4.7: Begivenheter i klimadekningen

Mediene knytter ofte komplisert klimavitenskap til hendelser i fortid, nåtid, og fremtid. Tilsvarende oversetter mediene klimaendringer til konkrete og relevante hverdagslige erfaringer. Weingart et al. (s.276) mener at

the media facilitate the representation of the highly complex and abstract interrelationships of the anthropogenic influence on climate by differentiating distinct points of time and reducing them to spontaneous events (2000, s.276)

I dette datamaterialet er noen av disse begivenhetene delt inn i to typer: de vitenskapelige begivenhetene, som IPCC-rapportene, og ny forskning. Flere norske forskere har jobbet med

²⁹VG 12.12.2007

³⁰Aftenposten 08.02.2008

IPCC-rapportene. Blant hovedforfatterne i for eksempel *Summary for policymakers* som ble utgitt i februar 2007, finner vi Eystein Jansen fra Bjerknæssenteret og Cecilie Mauritzen fra Meteorologisk institutt i Oslo. IPCC-rapportene har flere medforfattere som har bidratt til området med spesiell kompetanse, blant andre Rasmus Benestad, Helge Drange og Øyvind Paasche (Grønli 2007). I tillegg finner man de politiske begivenhetene, som klimatoppmøtet på Bali og andre klimarelaterte møter.

By identifying and describing events, the media represented to the audience the highly complex and abstract interrelationships of anthropogenic climate change and the difficult political processes of decision making in an intelligible and graphic way (Weingart et al. 2000, s. 276)

Disse eksemplene viser langt på vei hvordan mediene skriver at klimaendringer som vil påvirke menneskeheten: “100 millioner uten rent vann i Europa. – Dystre konklusjoner i ny miljørapport. – Forurensning kutter levetiden med ett år”.³¹ “Alle miljøproblemer akselererer – Ikke bare klimaendringene, men alle typer miljøendringer skjer i et urovekkende tempo, viser en ny FN-rapport”.³²

Tema

Det er ingen tvil om at klimadekningen er preget av politikk. Kategorien *tema* er også en form for medieramme. Flere av kategoriene i denne variabelen er slått sammen, og en stor andel av artiklene handlet om flere temaer. Som det ble poengtert i beskrivelsen av variablene (se kodeinstruks), er materialet kategorisert etter det temaet som det er mest fokus på i selve artikkelen. Her i figur 4.8 er klimapolitikk det mest fremtredende temaet, med 97 saker. Dette kan tyde på at pressedekningen er svært opptatt av det politiske spillet, et spill som publikum må sette seg inn i for å forstå kompleksiteten i klimaspørsmålet. Leserne er blitt mer opplyst på dette emnet etter de siste årenes omfattende dekning av klimaendringer og klimatoppmøter, sist med toppmøtet i København.³³ Variabelen *tema* inneholder kategorier som karbonfangst og lagring (CCS), klimakvote, alternativ energi og økonomi, osv. Disse er kategorisert hver for seg, selv om de er en svært viktig del av klimapolitikken, dette i tråd med at flere av temaene blir bestemt eller vedtatt politisk av regjeringen. Den nest største kategorien er økologi. Deretter er forskning og tilpasning til klimaendringene forholdsvis store temaer. Kategorien *andre temaer* består gjerne av flere temaer eller har fokus på store begivenheter som forklart i forrige avsnitt. Kategorien *økologi* inkluderer artikler om for eksempel: Verdens frøbank på Svalbard³⁴, den utrydningstruede pandaen³⁵, flere artikler om oppdrettslaks og lakselus³⁶, men også at varmere klima kan gi mer fisk i nordlige deler av Norge: “Fiskeriene blir vekstvinner i Nord-Norge”³⁷

³¹Aftenposten 10.10.2007

³²Aftenposten 26.10.2007

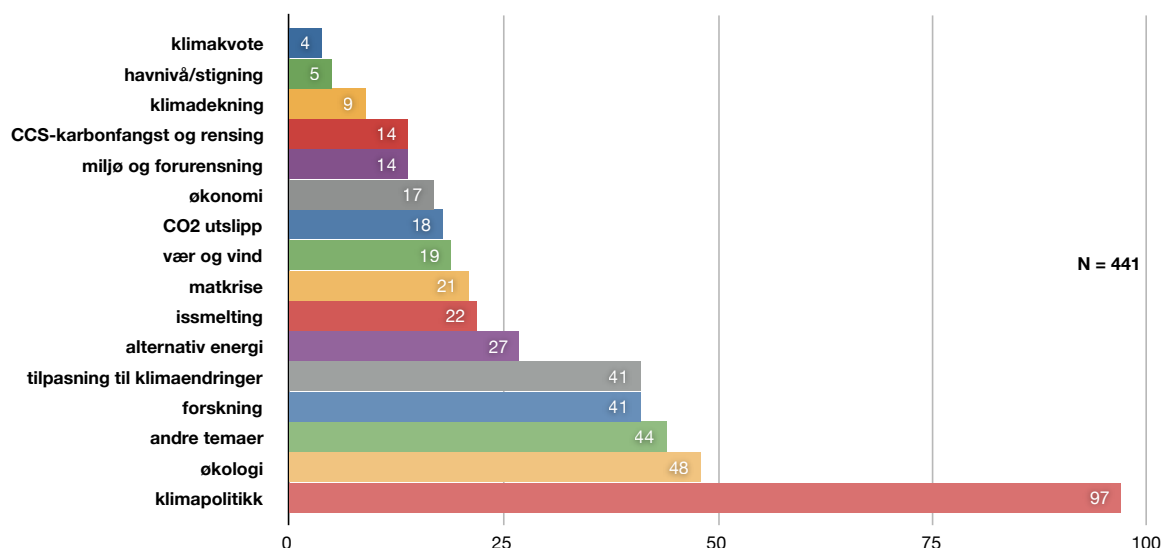
³³For mer info, se pågående studier av Media Climate-prosjektet

³⁴Aftenposten 26.02.2008

³⁵“Søt og hjelpeløs”, Aftenposten 22-02.2008

³⁶Se for eksempel BT 16.02.2008 og 24.02.2008

³⁷Nordlys 13.02.2008

Figur 4.8: Temaer i klimadekningen

Oversikten i figur 4.8 viser at mediene prioriterer folkeopplysning, ved å fremheve emner som økologi, forskning og alternative energikilder. Tilpasning til klimaendringer er et hett tema i klimadekningen. Enkelte ganger viser mediene med konkrete eksempler hvordan hverdagen til Ola Nordmann kan komme til å endre seg på grunn av global oppvarming: “Tar høyde for klimaendringer – Gir ordre om å bygge høyere kaier”.³⁸ “Rustet mot vind og regn? – 75 prosent av alle byggeskader skyldes fukt, og de globale klimaendringene forsterker problemet. Norske hus må rustes mot nedbør, sterkere vind, hyppigere skybrudd og skiftende temperatur”.³⁹

Andre overskrifter understreker alvoret: “Klimakrise gir sykdom – Ekspertter mener klimaendringer fører med seg epidemier av alvorlige sykdommer som denguefeber og malaria”.⁴⁰ “Økte matpriser”.⁴¹ Disse oppslagene skaper nærhet til kompliserte klimamodeller og vitenskap, for at meningmann skal kunne forstå hva klimaendringene vil ha å si for dem. De fleste klimaforskere opererer med langsiktige endringer, modeller og hypoteser, noe som ikke regnes som godt nyhetsstoff i mediene. Derfor er det enklere å forklare for publikum hva som vil skje i en ikke så fjern fremtid og trekke frem regionale klimaendringer som er noe man enklere kan forholde seg til, framfor hva som skjer i Himalaya eller Maldivene. Weingart et al. skriver at: “The absence of actual experience of climate change, a significant problem for media coverage, was overcome by differentiated description of regional climate effects”(2000, s.278). Værfenomen er vitenskapelige beskuende begivenheter som mediene oversetter til noe nærliggende som vil ramme oss: “Varsler hyppigere 5-årsflom – Og i dag står Vestlandet for tur”.⁴² “Et barskere klima kan lamme Norge – Ingen vet hva det koster å sikre oss – Tap av menneskeliv”.⁴³ Weingart et al. understreker at “[...] The media ignored the uncertainties and transformed them

³⁸Aftenposten 02.10.2007

³⁹Aftenposten 25.10.2007

⁴⁰VG 27.10.2007

⁴¹Bergens Tidende 26.04.2008

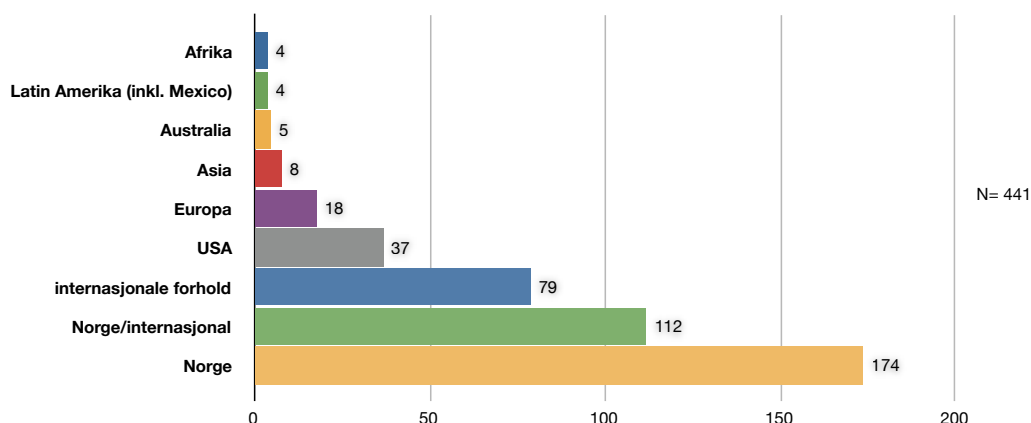
⁴²VG 24.02.2008

⁴³Aftenposten 17.12.2007

into a sequence of events leading to catastrophe and requiring immediate action” (2000, s. 280). I dette datamaterialet viser at det er mindre fokus på naturkatastrofer, og mer om effektene av klimaendringer. Det betyr at orkaner og stormer blir dekket av pressen, men det skrives langt mer om hvordan man skal rassikre hus, at det blir tørke i Europa og billigere strøm i Norge på grunn av økt nedbør i årene fremover. Weingart et al.s studie er fra Tyskland med materiale fra tysk trykt presse fra 1975 til 1995. Det kan tyde på at klimadekningen i Norge er annerledes i dag sammenlignet med den tyske undersøkelsen. Mediene legger mer vekt på det politiske spillet og klimapolitikk i den norske klimadekningen.

Geografi

Den geografiske fordelingen er svært ujevn i dette datamaterialet. Hele 40 % av artiklene handler bare om Norge (174 artikler), mens 26 % omhandler Norge i et internasjonal perspektiv (112 artikler). Dette utgjør hele 286 av de 441 artiklene (66%). Dette bekrefter teorien om at norske journalister skriver utenriksnyheter med “nasjonale briller”. Dette har blitt godt dokumentert i andre studier, se blant annet Eide et al. (2009).

Figur 4.9: Geografisk fordeling i klimadekningen

I nevnte studie av Eide og Ytterstad (2009), har Bali-dekningen i desember 2007 i to norske aviser, Aftenposten og VG, blitt kartlagt. Fra Aftenposten fant de 73 artikler og fra VG 58 artikler i denne perioden. Undersøkelsen registrerer hvilke stemmer og hvilke aktører som er fremtredende i deknningen av klimatoppmøtet, samt hva som var Norges rolle på Bali. Her skilles det mellom nasjonale og internasjonale politikere, forskere og aktivister (organisasjoner), og det inkluderes også stemmer på grasrotnivå.

Eide og Ytterstad (2009, s. 13) konkluderer med at “for both papers we find strong indicators of a domestic, national perspective”. Dette er et kjennetegn jeg også finner i mitt datamateriale, da avisene i utvalget har sammenlagt stort nasjonalt fokus. Det som er interessant i den sammenhengen, er at Nordlys er den avisen som har størst domestisering i sine oppslag, hvis vi ser på prosentandel av artikler sammenlagt. 55 artikler av totalt 61 handler om Norge eller Norge i et internasjonal perspektiv, det vil si nesten 90 %. Landdelsavisen i nord

skriver lite om internasjonale forhold som ikke omhandler Norge og nesten ingenting om andre land. De eneste avisene som har en viss dekning av andre land, selv om det er relativt lite, er Bergens Tidende og Dagens Næringsliv. Sistnevnte har flest artikler om USA (14). Eide og Ytterstad (2009, s. 13) hevder at det globale fenomenet om klimaendringer er overveldende representert av norske stemmer. Jeg kan ikke trekke de samme slutningene, fordi jeg ikke har delt inn stemmene etter internasjonale og nasjonale aktører, men jeg har samme inntrykk fra mitt datamateriale.

Tabell 4.9: Geografisk fordeling i de forskjellige avisene

	Afrika	Asia	Australia	Europa	Latin Amerika	Norge	Norge/ internasjonal	USA	internasjonal	Total
Nordlys	0	0	0	0	0	45	10	1	5	61
DN	0	2	1	2	0	19	15	14	12	65
BT	0	2	0	2	2	33	17	3	12	71
VG	2	0	0	3	1	28	22	9	18	83
Aftenposten	2	4	4	11	1	49	48	10	32	161
Total	4	8	5	18	4	174	112	37	79	441

Av tabell 4.9 kan vi se at det er relativt lavt fokus på andre land. 79 av artiklene har et internasjonalt fokus, noe som involverer flere land, eller internasjonale/ transnasjonale politiske systemer som FN, EU, NATO. Etter Norge, er USA det landet det skrives mest om, men det utgjør bare 37 artikler av totalen på 441 artikler. I denne måten å telle på, regner jeg ikke med USA når landet inngår i internasjonale nyhetsartikler, dette er artikler som kun handler om USA i en eller annen form. Ellers er det svært lite dekning av Afrika og Latin Amerika (både Mellom- og Sør-Amerika). Begge disse kontinentene ligger på ca. en prosent hver.

Journalistens roller

En journalist påtar seg flere roller, eller profesjonelle idealer som Melin-Higgins (1996) kaller det. Den ene er *craftsman* en håndverker, den andre er *bloodhound*, som er en sporhund eller vaktbikkje, den tredje er *educator*, en oppdrager og den siste er *spokesperson*, altså en talsperson. En vaktbikkje er en journalist som avdekker kritikkverdige forhold i samfunnet, dette er en som gransker saker til bunns, altså bedriver med undersøkende journalistikk. Ifølge Melin-Higgins (1996) er oppdrageren en journalist som har valgt dette yrket for å kunne uttrykke seg selv, og som ønsker å påvirke andre. Oppdrageren ønsker å gi leseren nye opplevelser, tanker og ideer, ved å forklare begivenheter på en enkel måte, hevder Melin-Higgins. Oppdrageren er både en menneskevenn og en beskytter, og blir ofte sammenlignet med lærer eller advokat. Oppdrageren er en journalist med en "mission", altså et oppdrag som må utføres. Videre hevder (Melin-Higgins 1996) at en "spokesperson" er en talskvinne/mann som ønsker å speile meninger og påvirke sitt publikum. Til forskjell fra oppdrageren, er talspersonen en foregangskvinne eller mann som kan vise vei for andre. Denne journalisten hører på sine overordnede, og er ofte brukt som verktøy av, først og fremst, politiske partier (Melin-Higgins 1996, s. 103).

Et eksempel på oppdrager fra mitt datamateriale er lederartikkelen, "Året da vinden snudde?"

Antagelig vil spøkelset av 2007 følge oss lenge ennå, nettopp gjennom den økte klimabevistheten som fikk sitt gjennomslag i år. Og til tross for dårlige prognoser og et tregt politisk maskineri er det lov å være optimist. Med Bali-konferansen, Nobels fredspris til Al Gore og FNs klimapanel og all viraken rundt kan 2007 bli stående som et vendepunkt. Kanskje holder det likevel med én setning: Året da vinden snudde. Norske medier begynte i alle fall å skrive mer om klima enn terror (målt gjennom artikler i pressearkivet Atekst).⁴⁴

Det påfølgende eksemplet, hentet fra Bergens Tidende, viser en oppdrager som tar standpunkt i visse saker:

Fortjener man Nobels Fredspris for å fortelle at menneskeheten er på god vei mot selvødeleggelse? Nobelkomiteen mener det, og da er i grunnen det spørsmålet avgjort. Nobelkomiteens avgjørelse kan ikke appelleres til noen høyre instans⁴⁵

I Aftenposten finner vi flere nyhetsartikler fra sporhunder eller, i dette tilfellet, sporhunden Ole Mathismoen, som avdekker enorme norske CO₂-utslipp, mens alle snakker om klimakutt på Bali: “Mens regjeringen planlegger sjarmoffensiv på Bali, forbereder StatoilHydro nye enorme CO₂-utslipp fra gasskraftverket på Melkøya utenfor Hammerfest”.⁴⁶ I samme avis finnes likevel eksempler på ukritisk dekning av såkalte ‘miljøhelter’: “Gore for miljøet – Valgte Flytøget fremfor limousin”.⁴⁷ Brødtesten lyder som følger: “Aldri har en vinner av Nobels fredspris ankommet Oslo på denne måten, fastslo Nobelkomiteens leder Ole Danbolt Mjøs da han sammen med Al Gore spaserte nedover Karl Johan”. Lenger ut i artikkelen, medgir journalisten at dette var et PR-kupp av dimensjoner fra Gore sin side. Denne type dekning kan minne om det såkalte *mikrofonstativet*, der spesielt politikere fremheves. VG er på sin side mer kritisk i sine oppslag, i alle fall etter det jeg erfarer i mitt datamateriale: “Saksøk global oppvarming!”⁴⁸ og “–Norge er verdens CO₂-versting”⁴⁹ er noen eksempler på en type sporhund-journalistikk. Avisen hyller også sine helter i enkelte oppslag: “Statsminister Jens Stoltenbergs (Ap) regnskogsmilliarder vil ifølge regjeringens tall gi årlig CO₂-innsparing tilsvarende tolv ganger det vi slipper ut i Norge”.⁵⁰ I samme artikkel blir Stoltenberg referert til som ‘verdens ukronede regnskogkonge’, som er stikk i strid med kritikken som blir gitt bare dagen etterpå. Igjen ser vi et eksempel på en type favoriserende dekning og en ‘heltestatus’ som enkelte får i klimadekningen.⁵¹

Journalistenes tilstrebing etter et ‘nasjonalt vi’ har virket mot sin hensikt i en verden hvor man har et sterkt behov for et ‘globalt vi’, mener Eide og Ytterstad (2009, s.26). Med andre ord, det er viktig at mediene tilstreber en internasjonalt ‘vi’, spesielt i klimadekningen. Klimakrisen er noe som rammer alle, i hele verden på forskjellige måter. I likhet med mitt datamaterialet er det

⁴⁴Leder i Bergens Tidende 29.12.2007

⁴⁵“Varsler verdens undergang”, Kommentar Bergens Tidende 09.12.2007

⁴⁶“Enorme norske CO₂-utslipp”, Aftenposten 04.12.2007

⁴⁷Aftenposten 08.12.2007

⁴⁸VG 11.12.2007

⁴⁹VG 11.12-2007

⁵⁰“Kjøper 12x-utslipp”, VG 10.12.2007

⁵¹Statsminister Jens Stoltenberg sier at “Vern av regnskog” er hans nyttårsforsett for år 2008 i VG (“Kjendisenes forsetter”, 30.12.2007).

blitt vist at det er større fokus på hva Norge gjør angående klimaendringene (eller kanskje hva man ikke gjør på hjemmebane), mediene fokuserer på heltestatusen og Norge som den gode hjelper i utlandet. Det er åpenbart lite fokus på den internasjonale klimakrisen i den norske pressedeckningen av klimaendringer.

Dette kapitlet har gått i dybden på det kvantitative datamaterialet. Jeg har vist med figurer og tabeller hvordan mediene representerer holdninger og hvilke stemmer som kommer frem i klimadeckningen. Det er åpenbart at journalistene og politikerne er de som er mest fremtredende i klimadeckningen. Flere av mine informanter understreket at det kan være desto viktigere at disse to yrkesgruppene har en mening i klimaspørsmålet: Den ene som forvalter av lover og som folkevalgte, og den andre som den fjerde statsmakt som setter dagsorden. Det er likevel overraskende at forskere ikke er mer frempå i klimadebatten. Et solid flertall av stemmene som er representert i den norske pressedeckningen av klimaendringer, er støttende til FNs klimapanellets hovedkonklusjoner om at mennesker har en stor innvirkning på klodens klimaendringer. Som jeg diskuterte tidligere, er konsensusbegrepet meget omstridt, og medienes etterstrebing etter balanse og objektivitet, gjør at en minoritet som er imot FNs klimapanel og dets konklusjoner slipper uproporsjonalt til i mediene. Likevel er klimaskeptikerne mye mindre synlige i den norske pressedeckningen, enn jeg opprinnelig.

Kapittel 5

Hva sier de? Kvalitative intervjuer

Forskningsformidling

Begrepet *klimatekst* er relativt nytt, likevel har teoriutviklingen sakte, men sikkert blitt bedre de siste årene. Som bakgrunn og teoretisk inspirasjon til denne oppgaven har jeg brukt en del studier om forskningsjournalistikk og lest om mediedekningen i Sverige (Olausson 2009), England (Curran 2002), USA (Boycoff og Boycoff 2004, 2007), og Norge (Hornmoen 1999, Ryghaug 2006, Eide og Ytterstad 2009). Det er blitt skrevet mye om forskningsjournalistikk, og flere relevante bidrag til denne oppgaven omhandler nettopp forskningsformidling. Dette kapitlet skal trekke paralleller mellom forskningsjournalistikk og det nye begrepet klimajournalistikk, samt at jeg skal drøfte rundt intervjuene med informantene.

I “Vitenskapens vakthunder – en innføring i forskningsjournalistikk” (Hornmoen 1999), forklarer Hornmoen hvordan massemediene er med på å forme folks oppfatning av vitenskap. For mange er mediene deres eneste kilde til informasjon om hva som skjer i vitenskapens verden (1999, s. 11). Dette synspunktet kan være gjeldende den dag i dag, som vi har sett fra studier av blant andre Ryghaug (2008)

Hornmoen ser vitenskap som en undersøkelse av verden som ofte gir grunnlag for politiske beslutninger (Hornmoen et al. 2006, s. 12). Videre skriver han at journalistens oppgave er å inkludere publikum slik at de blir inspirert til å tenke selv. Journalisten bør skape offentlig debatt om hvilket samfunn vi ønsker å leve i, på bredest mulig kunnskapsgrunnlag. Denne debatten skal skapes med tanke på at publikum skal ta del i og ha en aktiv rolle i den offentlige debatten. For at dette skal kunne skje, må journalistikken tildele publikum en annen rolle enn det å være elev eller tilskuer. Journalistikken må gi leserne en forståelse av at “folk” har forutsetninger for å delta i en samtale om mye av den forskningen som omtales i mediene (Hornmoen 1999, s. 30). Som vist i forrige kapittel, gir pressen dessverre liten plass til deltakelse fra publikum i klimadekningen. I boken “Forskningsjournalistikk – en håndbok for journalister”, skriver Erlandsen (1992) at hensikten med popularisering er å få kunnskapen fra den kilde hvor den befinner seg, til den som skal ha den. Dette skjer vanligvis på to måter:

Enten bringer eksperten selv kunnskapen videre, eller så trengs det et mellomledd. I det første tilfellet skriver forskeren selv en populærvitenskapelig artikkel. I det andre tilfellet er

det f.eks en journalist som henter stoffet hos kilden og bringer det til mottageren. Mellomleddet kan også være en informasjonsmedarbeider som er ansatt nettopp for å ta seg av dette (Erlandsen 1992, s. 10)

Dette synet er i strid med Hornmoen, hvor Hornmoen ser på journalister som en del av forskningsformidlingen og en talsperson for denne, ser Erlandsen journalister som et passivt bindeledd mellom forskningen og publikum, journalister er rett og slett bare en budbringer. For at journalister skal være aktive og deltakende talspersoner for forskningen, må de ha mye kunnskap om emnet de skriver om. Som jeg senere skal gå inn på, gir forskere uttrykk for at journalister må bli mer profesjonelle, ikke minst må kunnskapsnivået til deres heves. Mange journalister mangler grunnleggende kunnskaper om klima og klimaendringer, noe som hindrer god kommunikasjon med forskerne og kan resultere i få kritiske spørsmål. Dette gjelder spesielt de som jobber med forskningsjournalistikk og klima som hovedområde. Hornmoen et al. (2006) støtter disse påstandene:

Pressedekningen betraktes som ikke tilstrekkelig opplysende, og holdningen er at den må forbedres. Antakelsen er at en mer opplysende journalistikk vil styrke folks forståelse av vitenskapens innhold og metoder, og det vil igjen gjøre at de tar rasjonelle avgjørelser som tjener demokratiet (Hornmoen et al. 2006, s. 32).

Hornmoen argumenterer for at det er en lineær kommunikasjonsmodell som ligger til grunn for fremstillingen av forholdet mellom vitenskap og mediene. Journalister sees på som et formidlingsledd som forskningen filtreres gjennom: "Og målet er å minimere medie-*'støy'* eller *'innblanding'*, slik at informasjonen blir overført med maksimal troskap mot kilden" (Hornmoen et al. 2006, s. 33). Ofte blir journalistikken sett på som et transportmiddel for kunnskap. Hvis journalisten kun blir sett på som en budbringer, og ikke en kritisk forskningsformidler, har man et problem i forsknings- og i klimajournalistikken.

Videre mener Hornmoen, at i stedet for å betrakte populariseringen som en enveisrettet spredning av kunnskap til en uvitende offentlighet – utført av profesjonelle formidlere på vegne av noen som står utenfor offentligheten (forskere), kan det være mer holdbart å betrakte populariseringen som en del av den vitenskapelige kunnskapsproduksjonen. Vitenskapskommunikasjon må sees som et kontinuum: "Vitenskapelige ideer eksponeres i en sammenhengende linje, og forskjeller i måten de blir uttrykt på, skyldes de ulike kontekstene som de presenteres innenfor" (Hornmoen et al. 2006, s. 34). Journalister bør ha in mente at publikum etter hvert begynner å bli ganske opplyste om klimaendringer, etter flere år med mye fokus på emnet, og at vi lever i en verden der det nesten ikke finnes grenser for hvor mye informasjon man kan få tak i fra forskjellige kanaler. Man holder seg ikke bare oppdatert gjennom mediene, man får også informasjon fra nettet, fra venner eller fra spesifikke fagblader o.l.

Hornmoen (1999) er for en kritisk forskningsjournalistikk. I det ligger det å ikke tegne et skrekkebilder av forskere og forskning, snarere tvert i mot:

En kritisk forskningsjournalist har ingen intensjon om å skape myter. Den forsøker snarere tvert i mot å avmytologisere. En forskningsjournalist utøver kildekritikk. [...] Hun er kritisk

til alle som prøver å bruke journalister til å promotere sin egen forskning. Hun evner å trekke fram både verdifulle, svake og etiske problematiske sider. (1999, s. 17).

Forutsetningen er at journalistene har kunnskap om feltet, og at de har tid til både å sette seg godt inn i stoffet og skrive utfyllende før deadline. Dette kan vise seg problematisk, spesielt på grunn av kostnadskutt og nedbemanninger i flere redaksjoner. Disse problemstillingene blir tatt opp under de kvalitative intervjuene.

Analyse av intervjudata

I de påfølgende avsnittene skal jeg ta for meg intervjuene med informantene.¹ I alt er fire journalister og fire forskere intervjuet. Analyse av intervjudata ble foretatt etter at alle intervjuene var gjennomført. Ryen (2002) hevder at analyseprosessen kan være en “rotete, tidskrevende, ikke-linær, kreativ prosess med rom for mye tvil, en prosess som skal bringe orden, struktur og mening inn i alle innsamlede data” (Ryen 2002, s. 145).

Som Ryen her definerer det, er analyse av intervjudata ingen enkel prosess. I denne oppgaven har de forskjellige intervjuene blitt kategorisert etter hvilken bakgrunn informantene har, enten som journalist eller forsker. Deretter er intervjuene strukturert etter tema og spørsmål fra intervjuguiden.

Rådata, det vil si hele setninger, kan deles inn i enheter, og enhetene kan igjen deles inn i kategorier. “Kategoriene som oppstår er forskerens egne. Andre forskere ville kanskje ha brukt andre kategorier” (Ryen 2002). Ryen advarer videre mot å fortelle anekdoter, med andre ord unngå bare å plukke ut materiale som støtter forskerens forventninger til tendenser. “Det gjelder å unngå å bli fanget i relativismens snarer” (Ryen 2002, s.172)

Man bør også, i stedet for å bare rapportere rådata som sitater, lete etter det situasjonsavhengige og det kontekstuelle (Ryen *ibid.*). Videre bør man passe seg for å velge motpoler. I virkeligheten er det meste ikke enten/eller, men heller litt av hvert. I nær tilknytning til dette bør man unngå å søke forklaringer i enkeltelementer. “Virkeligheten er alltid mer kompleks enn man kan forklare et fenomen ved å referere til bare én faktor” (Ryen 2002). I intervjuene virker forskere ofte enige med hverandre, det gjelder også journalistene, men det finnes tilfeller av uenighet. Jeg skal i de neste avsnittene prøve å dele opp samtalene jeg hadde med informantene, først intervjuene med journalistene, deretter forskerne. I de tilfeller der det er relevant, kan sitater fra begge informantgruppene bli presentert, andre ganger kan det være støttende og bekreftende sitater. Jeg har latt informantene kommentere resultater fra mitt datamateriale.

Intervjuer med journalister

De kvalitative intervjuene består av samtaler med fire journalister, fra forskjellige aviser og med forskjellige fagbakgrunn. Journalistene, heretter (“Journalist 1”, “Journalist 2”, osv) har jobbet

---

¹Det viste seg å være svært vanskelig å få tak i journalister, spesielt de som jobber i Oslo-avisene. Forskere tok seg god tid til intervjuene, så sant de hadde mulighet til dette, og de fleste befant seg i Bergen.

lenge innen feltet, men bare én av informantene har formell journalistisk utdanning. Til sammen er det tre mannlige journalister og en kvinnelig journalist, faktisk den eneste kvinnen blant informantene. En av journalistene har bakgrunn fra en miljøvernorganisasjon. Den kvinnelige journalisten er den eneste som har master i journalistikk. Journalistene forteller at de har skrevet om miljø og ressurser fra før klima ble et stort tema. Journalist 1 forteller at i januar 2007 begynte avisen hans å fokusere på klima, med en egen vignett. Journalist 2 forteller at han allerede i 1997 begynte å skrive om Golfstrømmen, om endringer og funn, nærmest fordi det var et område som var lite dekket i [avisen] og som var forholdsvis komplisert å popularisere, og bare det var en utfordring i seg selv. Journalisten forteller at temaet ble godt mottatt i avisledelsen.

Journalist 3 forteller at hun jobbet ganske mye med klimarelaterte saker første halvdel av 2007. Da hadde avisen flere journalister i redaksjonen, og det var bedre tid til å konsentrere seg om spesifikke emner og fagområder.

Hvis jeg finner interessante temaer om klima, så skriver jeg om det. Det er politikk og klima som er hovedinteressene mine, men dessverre er det slik at klima av og til taper denne kampen mot politiske saker. (Journalist 3)

Informantene forbereder seg på omtrent samme måte når de skal dekke saker om klima og miljø, men det avhenger ganske mye av hvilken type sak de skal dekke. De fleste leser rapporter og publikasjoner, dersom det er tid til det. Journalist 3 innrømmer at det er mindre tid og ressurser til å kunne fordype seg i saker om klima, siden de fleste redaksjoner har hatt kraftige kostnadskutt. De store norske forskningsinstitusjonene, som Cicero og Bjerknnessenteret, blir nevnt som kilder av journalistene, samt flere politikere og miljøvernorganisasjoner som blir brukt som kilder i saker som angår klimapolitikk. Journalist 3 mener at: "Noen miljøorganisasjoner er veldig flinke til å ta kontakt, og de har mye bedre oversikt over fagområdet enn det jeg har". Samtlige journalister innrømmer at det er enklere å bruke de samme kildene om og om igjen, fordi kontakten allerede er til stede: "Det er ikke til å stikke under en stol at det er enklere å ta kontakt med forskere man har snakket med tidligere", sier en av informantene. Journalist 3 bekrefter dette med å si at det kan fort bli en vane å kontakte de samme forskerne fra de samme forskningssentrene eller institusjonene, fordi man vet at man får gode svar. Den fjerde journalisten la vekt på å holde seg oppdatert, lese internasjonal presse og kontakte primærkildene, for eksempel myndighetenes nettsider i andre land.

Formidling og popularisering

Hornmoen (1999) definerer begrepet *forskningsformidling* som kommunikasjon av forskning til spesifikke brukere av forskningen (brukerrettet formidling), til andre forskere (forskerrettet formidling) og til det brede publikum (allmennrettet forskning). Sistnevnte kalles *popularisering* hos forskerne (1999, s. 13).

Jeg ønsket å få innblikk i hvordan populariseringen og kommunikasjonen mellom journalisten og forskerne artet seg. Jeg spurte journalistene: "Hvordan synes du kommunikasjonen din med forskerne er?" Journalist 1 svarte slik:

Det kan høres kanskje snobbete ut, men når man har lang erfaring innen et felt, og forskerne kjenner en godt, går samtalen mye enklere. Klart vi kan spisse en sak, men vi må jo virke mest mulig troverdige og seriøse, da hjelper det ikke å skrive om worst case-scenarioer med havet som kan stige syv meter. Av og til må vi moderere forskernes uttalelser, særlig rundt worst case scenarioer, da dette kan undergrave deres arbeid og leserne mister troen. (Journalist 1).

Journalist 2 mener at mediene og pressen har vært med på å forme måten forskerne kommuniserer på. Journalisten har en følelse av at det norske forskningsmiljøet har utviklet seg ved å popularisere og kommunisere bedre med omgivelsene i løpet av den siste tiden. Han mener at forskerne har lært av journalistene hvordan de formidler og formulerer stoffet sitt. Dette bekrefter Hornmoens (1999) tese om journalistene som en del av den vitenskapelige kunnskapsproduksjonen.

På spørsmålet om hvor viktig det er at forskerne populariserer sitt arbeid, var ikke journalistene i tvil; det er meget viktig for samfunnet. En av informantene forklarer at det ville vært svært uheldig hvis forskerne mente at de ikke trengte å popularisere forskningen sin. Forskerne er nærmest avhengige av å kunne popularisere og få allment gehør for sine funn, mener journalisten. Journalist 3, mener at det er viktig at forskere populariserer, så lenge de kan stå inne for det de mener. Alt for mye forskning er lite tilgjengelig, og det hadde vært bedre og enklere å presentere vitenskap om forskerne hadde eksemplifisert eller forklart med noe som folk kan relatere seg til:

Det virker som at forskere er blitt mer oppmerksomme på dette de siste årene. Jeg synes ikke det er galt at forskningen er folkelig, så lenge de problemstillingene som blir tatt opp er viktige, og at måten [forskere] presenterer det på er riktig. (Journalist 3).

Journalisten mener at forskerne må bli bedre til å presentere forskningen på et språk som ikke er bransjespråk, slik at folk skjønner hva de snakker om: “Dette er cirka det alle norske biler slipper ut av CO₂ i løpet av et år”, gir informanten som et eksempel. Journalist 4 opplever at forskningssentrene i Norge har blitt flinkere til å formidle de siste årene, spesielt fordi de får midler til formidling og popularisering. Forskerne og forskningssentrene gir forskjellige grunner til å drive med popularisering og forskningsformidling. Erlandsen (1992) gir følgende argumenter for å drive med popularvitenskapelig formidling: Det er et stoff som selger godt, det er en del av samfunnsansvaret for en seriøs presse, samtidig kan det å sette seg inn i vanskelige emner være nyttig for journalisten selv, og til slutt at “det er spennende å drive med”. Det blir gitt flere grunner for hvordan man kan rive leseren med og hvordan man kan engasjere sitt publikum med det som formidles:

Det å rive folk med, la dem begeistres, gi seg over i beundring, presentere tung teori på en måte som gjør den tiltrekkende, imponere med prangende bilder og forseggjorte lay out, sukke pillen om man vil – det er ingrediensene i populariseringsbølgen (Erlandsen 1992, s. 12).

Erlandsen forsvarer disse argumentene med at man ikke tar forskningen mindre alvorlig, om man gjør den mer underholdende. Antageligvis vil mange av argumentene fortsatt gjelde i redaksjonene, i mer eller mindre grad, selv om boken ble skrevet for 18 år siden.

Det er visse fallgruver som journalister bør passe seg for, når de jobber med forskningsjournalistikk. Det er ifølge Godell (sitert i Erlandsen) “sensasjonsmakeri, unøyaktigheter, overforenkling og mangel på utfyllende opplysninger og perspektiv” (1992, s.17). Mange forskere vil si seg enige i dette. På tross av at det blir advart mot overforenkling, mener Erlandsen (1992, *ibid*) at selvfølgelig skal man ikke forklare faguttrykk galt. Men forenklet, og litt unøyaktig har man lov å skrive – *skal* man skrive. Advarslene må derfor brukes med skjønn”. Journalister jeg snakket med vil knapt si seg enige i dette, især i klimajournalistikken gjelder det å være presis og nøyaktig for ikke å miste troverdigheten blant leserne. Dessuten, hvordan skaper man tillit hos en kilde hvis man er unøyaktig?

Om kunnskapsnivået blant klimajournalister

Martin Eide og Ottosen skrev i 1994, at Norge er et land uten tradisjon for forskningsjournalistikk, men at feltet likevel blir omhyggelig dekket:

A general professional upgrading among journalists is now accompanied by a growing interest in science coverage. Paradoxically, this coverage is already extensive, though as yet not of high quality (Eide og Ottosen 1994, s. 425).

Det er verdt å merke seg at dette ble skrevet for 16 år siden, og at en del av argumentene til Eide og Ottosen kan være foreldet. Rådataene er fra 1988 til 1991, så resultatet kan ikke overføres direkte til dagens forhold. De fokuserer på begrepet “*science journalism*” og om hvorvidt man kan snakke om forskningsjournalistikk i Norge. Skjønt deres studie handler om samfunns- og samfunnsvitenskapelige forskere i norske aviser, er det interessant å få en pekepinn på hvem kildene er og hvem disse forskningsjournalistene er. Ifølge studien til Ottosen (1988) var hele 95 % av journalistene som skrev forskningsrelaterte saker, ikke forskningsjournalister. De resterende fem prosent som faktisk var forskningsjournalister, måtte i tillegg dekke saker av annen art.² Eide og Ottosen bekrefter videre min antakelse om journalistenes kildebruk: “Journalists seem to prefer sources who can provide clear-cut findings and express clear-cut points of view” (Eide og Ottosen 1994, s. 428). Et av de sentrale spørsmålene jeg stilte journalistene, handlet om kunnskapsnivået blant journalister som driver med forskningsjournalistikk, og spesielt et så stort og komplisert felt som klima og klimaendringer:

Journalist 2 innrømmer at han egentlig ikke kan så mye om klimaendringer, men hvis man ikke har et minimum av realfaglig ferdighet, “så står du på bar bakke, og kan nesten ikke kom-

²Det er vanskelig å fastlå per dags dato hvor mange forskningsjournalister det finnes i Norge, og i enda mindre grad, hvem som er klimajournalister. Norsk forening for forskningsjournalister ble gjenopprettet i 2005, etter å ha vært inaktiv i mange år. En lignende forening startet på 1980-tallet. “Foreningens mål er først og fremst å skape og vedlikeholde et godt miljø for norske forskningsjournalister, og å bidra til kontakt mellom medlemmene”. Da jeg tok kontakt, fikk jeg vite at denne foreningen har vært inaktiv ganske lenge, og derfor har de ikke oversikt over antall medlemmer ennå. Dermed fikk jeg heller ikke vite hvor mange forskningsjournalister som er eller har vært medlemmer i NFFJ. (www.nffj.org, samt mailkontakt med Kristin Grønli, leder i NFFJ, redaksjonssjef i forskning.no)

munisere med forskere”. I tillegg mener han at som klimajournalist er man nødt til å beherske statistikk. “Men man trenger ikke å være forsker eller rakettforsker for å kunne skrive om klimaforskning”, hevder journalisten.

Journalist 3 er enig i at kunnskapsnivået blant journalistene er lavt, og innrømmer selv at hun egentlig ikke har altfor mye kunnskap om enkelte emner. Forklaringen hennes på dette, er at journalister har liten tid og mulighet til å spesialisere seg på klimarelaterte emner, det er få journalister som har relevant eller naturvitenskapelig fagbakgrunn. “Jeg syns at klimaspørsmålet er viktig, og jeg er opptatt av å formidle det, men jeg har ikke så god tid til å sette meg inn i alle spørsmålene som jeg skulle ønske”, innrømmer Journalist 3. De aller fleste journalister jobber med flere saker samtidig. Journalisten understreker viktigheten av å forberede seg før intervjuene med forskere. Man kan selvfølgelig lese seg opp på klimaendringene og forskning, men det blir i fritiden, fordi det er lite ressurser i redaksjonene. Hun råder andre journalister til å delta på konferanser og seminarer, i den grad de har tid til det, og møte forskerne i deres miljø. Dette er et godt tips, men med journalistenes korte deadlines og mindre ressurser til å dra på seminarer og møter, kan det bli vanskelig.

Den fjerde journalisten er enig i kritikken om at kunnskapsnivået er lavt, og forstår at forskere kan bli frustrerte over dette, noe som henger sammen med den innebygde konflikten mellom forskernes grundighet, og journalistenes behov for å popularisere. Den andre grunnen journalisten gir, er at det er få forskningsjournalister i Norge, spesielt rundt klimaforskning. Klimadekningen er overfladisk, særlig diskusjonen med klimaskeptikerne, mener Journalist 4. For å få til en dypere diskusjon, skulle journalistene hatt større forståelse om klimaproblemet. Sistnevnte journalist er oppgitt over at det er mangel på kritiske forskningsjournalister i Norge, ikke bare når det gjelder klimaforskning, men også andre fagfelt. Dette kan tyde på at det er interesse for klimajournalistikk, men at det dessverre ikke finnes mange nok journalister som er spesialisert på emnet i Norge.

Om norsk klimadekning

I forhold til hovedproblemstillingen: *Hvilke stemmer og holdninger blir representert i norsk pressedekning av klimaendringer*, er det et interessant poeng å finne ut hvordan journalister selv opplever klimadekningen i Norge, siden det er deres håndverk som er under lupen. Journalistene hadde forskjellige synspunkter på hva som er vanskelig å formidle i den norske klimadekningen, og hva de eventuelt savner i klimadebatten. Journalist 1 mener at klimadekningen er balansert, eller så åpen som den kan være, og fordomsfri. Det er klar dominans av konsensus, men det er for lite debatt om løsninger, mener informanten. Han legger til at: “Enkelte mener at klimadebatten er død”. Altså virker det som om konsensusen er til stede i den norske pressedekningen. Det er likevel verdt å merke seg at det er, og kan være debatt nettopp omkring konsensus i norsk presse.

Journalist 2 svarer at den store selvmotsigelse i den norske klimadekningen er at Norge er en stor leverandør av råstoff til å pøse ut klimagasser i atmosfæren. Han sier at “Norge er en stor olje- og gassprodusent, og fremstår samtidig som en av de snilleste guttene i klassen når det

gjelder klima og miljø. Det er en motsigelse som jeg føler er veldig vanskelig å håndtere”. Her påpeker journalisten at den norske klimajournalistikken er preget av nærmest schizofreni, som nevnt finner vi artikler som både kritiserer de norske CO₂ utslippene, og artikler som hyller Stoltenberg som “regnskogkongen” og en helt som skal redde verden fra global oppvarming.

Journalist 3 sier at Erik Solheim etterlyser kriseforståelse, og den kan være lite tilgjengelig i klimadekningen. “Det kan virke som folk ikke forstår alvoret med klimaendringene”, hevder journalisten.

Journalist 4 legger ikke skjul på at klimadekningen handler mye om politikk:

Jeg synes man er litt for lite kritisk til de som kommer med tiltak og ideer. Hvis det er dyrt, er det bra. Jo dyrere, jo mer opptatt av klima er du. Det preger mye av debatten, av det politiske bildet. Jeg synes at det i for liten grad stilles kritiske spørsmål til om dette er riktig pengebruk, etter hva som er mest effektivt hvis vi faktisk vil gjøre noe for klimaet.

Dette henger godt sammen med det journalistiske feltet og politisk journalistikk som vist i kapittel 2. I resultatene fra den kvantitative innholdsanalysen handler hele 95 artikler eller 22 prosent om klimapolitikk. Hvis man videre summerer temaer som klimakvote (4 artikler), økonomi (17 artikler) eller alternativ energi (27 artikler), temaer som alle berøres av klimapolitikk og hva regjeringspartiene vedtar, blir andelen høyere. Biodiesellavgift er et godt eksempel på en sak som kunne blitt kategorisert under flere variabler, men som taler for seg når det er en solid klimapolitisk sak.³

Hvem er troverdige kilder i klimadekningen?

I kapittel 4 kommenterte journalistene skeptikernes plass i mediene, spesielt med hensyn til resultatene i denne undersøkelsen. Kan det å slippe til skeptikere skape forvirring blant leserne? Journalist 3 mener at det er vanskelig å kvalitetssikre ukjente kilder:

Jeg blir veldig avventende når jeg blir kontaktet av personer som mener noe annet enn majoriteten, det kan fort virke useriøst fra flere hold, spesielt hvis vedkommende ikke har en relevant faglig bakgrunn for å mene som han eller hun gjør.

Journalisten hevder at det krever mye mer kvalitetssikring å skrive om forskningsmiljøer man ikke kjenner til eller vet hva står for.

Journalist 4 innrømmer at det å slippe til skeptikere kan skape forvirring blant leserne, men legger til at “Det er det som er det fine med et åpent demokrati; å kunne skape debatt”.

Journalist 2 er også enig at det kan skape forvirring, men bruker skeptikere som kilder uansett:

De slipper til fordi det er en fri debatt. Hvis det er en forsker på UiO som vil stå frem å si at dette er helt feil, og galskap, så skal han få lov til å gjøre det innimellom. Hvis jeg synes at det er en interessant sak. Jeg leter etter det som er spennende i klimadebatten, jeg må ikke være enig, jeg kan ikke sitte og sile alt. Det jeg vil legge hovedvekt på vil være å

³“Biodiesellavgiften vedtatt”(27.11.2009) eller “Nekter å redegjøre for mulig regjeringsultimat” (26.11.2009)

popularisere klimaforskernes forskjellige funn og advarsler. Hvis det er noen som står for en annen mening, så vurderer jeg om de har en såpass artig sak og god sak, at jeg vil slippe dem til.

Det kan virke som den vitenskapelige uenigheten mellom de som mener at klimaendringene er menneskeskapt og de som mener det motsatte, kan bidra til å skape underholdning i avisene. Dette kan også sees på med et kommersielt blikk: Hvilke overskrifter er det som selger mest? Er det at alle er enige og debatten lagt død? Eller er det forskeruenigheten? Selv om de fleste journalistene er enige med IPCCs konsensus, mener alle fire informantene at det bra for debatten å slippe til “begge fløyer”.

Hvem kan kalle seg “klimaforsker”

I samtale med journalistene ønsket jeg å vite hvem de mener kan kalle seg klimaforsker, for å finne ut hvem de bruker som eksperkilder. Det samme spørsmålet har jeg stilt forskere, og svaret deres kommer i neste avsnitt. En av journalistene understreker at:

Man må ikke være havforsker eller geolog for å uttale seg. Man kan godt være kjemiker, som vi også har lånt øre til. Fordi man har en grunnleggende forskerkompetanse, sant? De fleste av de som uttaler seg imot IPCC er ikke klimaforskere, de er noe annet. De har ikke kompetanse innen vurdering av langsiktige klimaendringer. (Journalist 2)

Det betyr at journalistene gjør forskjell på *klimafornektere* eller skeptikere uten kompetanse og andre med relevant kompetanse, men de gjør ikke denne differansen godt nok kjent blant leserne. Journalist 3 mener at dette er et stort og viktig spørsmål. Forskere blir mer troverdige når forskningen er blitt publisert i et anerkjent tidsskrift, de skal ha bakgrunn for det de uttaler seg om. “Jeg tenker det må være forskere med tilknytning til store forskningssentre, og som jobber med disse problemstillingene til daglig, fysikere, meteorologer og lignende”, mener journalisten.

Journalist 4 mener også at en klimaforsker må ha publisert forskningen sin i et anerkjent tidsskrift. Likevel mener han at man ikke må være forsker for å kunne uttale seg i klimadebatten. Hvis mediene referer til en professor, og bruker den type tittel, bør de faktisk opplyse leserne om at denne personen er kompetent innenfor et felt. Er det en forsker, eller har vedkommende jobbet med noe helt annet? Hvis journalistene ikke gjør det, kan det skape et feilaktig bilde av konflikten. “Man trenger ikke å ha noen som helst utdannelse for å mene noe i klimadebatten. Vi må være kritiske til personer som gir seg selv tyngde med en tittel”, mener klimajournalisten.

Synspunktet om at man ikke trenger å være klimaforsker for å uttale seg om klimaet, er meget interessant. Skjønt, når en professor eller en forsker bruker en tittel og kaller seg selv *klimaforsker*, er det lov til å være observant, det handler om forskernes troverdighet og lesernes tillit til deres forskning. Debatten rundt troverdigheten til forskerne og klimapanelet blusset spesielt opp i slutten av november 2009, da 3000 dokumenter, filer og flere tusen e-poster ble stjålet fra klimaforskningsenheten på University of East Anglia.⁴ Så langt har ikke mate-

⁴Kommentar av Nina Kristensen, ansvarlig redaktør og daglig leder i forskning.no, 27.11.2009: “Stjålet innsyn i klimaforskningen” <http://www.forskning.no/artikler/2009/november/235695>

rialet avdekket store skandaler, men klimaskeptikerne og de såkalte klimarealistene har erklært materialet som et eneste stort bevis på klimaforskningens løgn og bedrag. Flere mener at troverdigheten til IPCC kan ha blitt svekket etter denne skandalen.

Få norske medier skrev om denne saken, BT hadde en kommentar (Bjerkestrand (2009)) og en nyhetssak med en klimaskeptiker, kjemiprofessor Olav Kvalheim ved Universitetet i Bergen, som hevder at e-postavsløringene avdekker “hvordan forskere forfalsker og manipulerer med data” (Andersson 2009). Jeg skal ikke gå nærmere inn på denne debatten, likevel er det viktig å fremheve at de som sår tvil om klimaforskningen, som oftest ikke er klimaforskere selv. Dessuten skaper det liten troverdighet til klimaskeptikernes metoder når de går til hacking av e-poster og publisering av dokumenter som de har skaffet seg på mer eller mindre tvilsomt vis. Sammen med forskerne har jeg diskutert problematikken rundt hvem som egentlig kan kalle seg en klimaforsker.

Intervjuer med forskere

Forskerne som ble intervjuet, har forskjellig fagbakgrunn, men de jobber alle med klima på en eller annen måte. Forsker 1 har doktorgrad i naturgeografi, med ekspertiseområde på fortidas klimaendringer. Han har jobbet med klima siden hovedfaget, i nærmere 10 år. Forsker 2 har hovedfag i oseanografi og doktorgrad i norske havstrømmer, og har vært opptatt av disse problemstillingene siden 1995. Den tredje forskeren har doktorgrad i anvendt matematikk og har jobbet med havets opptak av CO₂, som er en viktig del av klimasystemet. Han har vært i bransjen siden 1990 og mener at det er få i Norge som har jobbet med klima lengre enn han. Den fjerde og siste forskeren er utdannet biolog og har hovedfag i fysiologi. Sistnevnte forsker har egentlig forsket lite på fagfeltet sitt, fordi han hoppet rett inn i forvaltningen og forskningsadministrerende arbeid. Forskeren sier selv: “Jeg er mye mer en generalist enn en spesialist nå” (Forsker 4).

Et av hovedspørsmålene jeg stilte disse informantene, er hvem som egentlig kan kalle seg *klimaforsker*. De aller fleste forskerne mente at dette var et meget vanskelig spørsmål å besvare. En av forskerne forklarte det med at en klimamodell består av mange komponenter: hav, vann, karbonsyklus, innstrålingspådriv osv. Det er få eller ingen forskere som behersker alle disse fagfeltene.

Så hvem kan kalle seg klimaforsker? Jeg tror at det er alle forskere som jobber med klimaendringer, i den grad at de jobber med rekonstruksjon eller prøver å forklare klimaendringer, eller som lager fremtidsscenarioer. I bunn og grunn må man jobbe med klima. Det holder liksom ikke å være sveiser eller jobbe med sveiseteknologi. (Forsker 1)

Forsker 2 understreker at dette er et stort fagfelt og sier at klimaet består av luft, biosfæren, vegetasjon, hav, is, jordsmonn osv. De som jobber innenfor noen av disse fagfeltene, kan kalle seg klimaforskere eller hevde at de har klimaforståelse, sier forskeren. Klimamodellører er for eksempel matematikere. “De som jobber med atmosfæren vil påstå at de er mer klimaforskere enn andre, fordi det kanskje er en viktigere del av klimasystemet. Klimaet er et meget komplekst

system. Du har et over-og et underordnet system som er viktig å ta med her”, minner forskeren om.

Forsker 3 innrømmer at det et omdiskutert spørsmål, men mener at de som har publisert forskningen sin i vitenskapelige tidsskrifter, kan kalle seg klimaforskere. Problemet er de som ikke har publisert vitenskapelig relevant arbeid, og bruker sin professortittel til å hevde et bestemt syn. Forskeren mener at disse ikke er klimaforskere:

Man snakker egentlig om etikk her. Kan man forsvare bruken en professortittel eller en annen tittel for å diskutere noe som man egentlig ikke har grunnlag for? Man bør skille mellom privatperson og forsker når man uttaler seg. Men det er dessverre flere som seiler under falskt flagg.

Forsker 4 er enig i at dette er en omfattende og bred diskusjon. Forskningsrådet har forsøkt å definere klimaforskning, uten at det har resultert i en presis definisjon (Se kapittel 1 om klimaforskning i Norge). Sistnevnte forsker mener at klimaforskning:

Omfatter alt som går fra atmosfæren, til havsirkulasjon, til de tekniske løsninger, til de som driver med politikken, virkningen på samfunnet, effekter, fornybar energi, økonomiske løsninger osv. Jeg vil jo si at alle som driver med slik forskning, kan kalle seg klimaforskere, men det er en omfattende og bred diskusjon.

Sistnevnte forsker har en bredere oppfatning av hvem som kan kalle seg klimaforskere. Ellers er journalistene og forskerne nokså enige om hvem som kan bruke tittelen *klimaforsker*. Det er mer sprikende hvem journalister anser som troverdige kilder. Forskerne derimot er enige om at klimaforskningen er et vidt og komplekst fagfelt, og det trengs flere forskere fra forskjellige fagfelt for å forklare enkelte fenomener. Journalister bruker gjerne eksperter på andre områder, men de bør bli flinkere til å informere leserne om hvilken faglig bakgrunn kilden har for å kunne uttale seg om saken.

Forskere om klimadekningen

Forskernes kommentarer til holdninger som blir representert i den norske klimadekningen var delte. Forsker 1 mener at klimaskeptikere slipper for lett til i klimadebatten. De representerer i hvert fall ikke en forskningsfront, og journalister burde ikke være interessert i det lenger, mener forskeren.

De [journalistene] vil ikke nøle med å blåse opp en stemme som mener noe annet enn allmennheten. Men hva er egentlig begge sider av saken? Det er ikke enten eller. Det er der jeg tror at journalister har misforstått.

Flesteparten av forskere presiserte at det finnes flere nyanser i klimadebatten, det finnes mer enn enten for, eller imot FNs klimapanel. Han har inntrykk av at andelen som støtter IPCC og teorien om menneskeskapt klimaendringer, har blitt større i de siste årene. Han er ikke enig i at det er umoralsk å tvile, og han synes det er flott at folk stiller kritiske spørsmål. “Det er ikke

noe grunn til at alle skal gå i takt, men det er viktig at det ligger faglige argumenter i bunnen hvis man har andre meninger”, understreker forskeren.

Forsker 3 undrer seg over hvorfor minoriteten slipper til i det hele tatt. Når det kommer motargumenter som ikke har faglig tyngde eller kan støtte seg til modeller eller forskning, synes forskeren at det er betenkelig at de får spalteplass. “Når noen benekter klimaendringene fullstendig, da er vi seriøse forskere på banen”, understreker forskeren.

Forsker 4 mener at debatten har dreid i feil retning. I Norge er det noen som kaller seg *klimarealister*, og de bidrar til en tro på at man kan snakke om to leirer, med forskere som støtter IPCC på den ene siden og de som er skeptiske til IPCC på den motsatte side. “Men det er ikke slik i klimaforskningen overhodet”, mener forskeren.

Selv om en klimaforsker i dag sier: ‘Jeg mener at klimapanelet har rett’, så betyr det ikke at vedkommende skal forsvare det synet til sin dødsdag. Det kan godt være at man er en kritisk klimaforsker selv om man forsvarer klimapanelet. Det meste av klimaforskningen foregår i kritiske arenaer, som for eksempel konferanser og seminarer”.

Forskeren sier at denne polariseringen med to motstridende fløyer blir for slitsom, fordi flere forskere blir plassert i bås. Forskeren sier videre at motparten, altså *klimafornektene* påstår at de ikke slipper til i pressen, men flere undersøkelser viser jo at de nettopp gjør det. “Etter min mening slipper de til i alt for stor grad. Spørsmålet er hvem som skal være troverdig og hvem som skal få lov til å komme frem med synspunktene sine”, avslutter forskeren (Forsker 4).⁵

I motsetning mener tre av forskerne at det er viktig at andre stemmer slipper til, fordi vi har ytringsfrihet og fordi det kan være fruktbart for debatten. Forsker 2 mener at det er nesten fritt frem for å skrive avisinnlegg, men det blir feil å lage underholdning ut av det. Han nevner for eksempel at i fjernsynsdebatter blir forskere stilt opp mot hverandre, også når de ikke nødvendigvis er uenige med hverandre. “Folk kan få innrykk av at det er to motstridende sider og ulike teorier som blir stilt mot hverandre og det kan skape mer forvirring, enn opplysning”, poengterer forskeren.

Jeg sier ikke at skeptikere ikke skal slippe til, men man kan se hvilket grunnlag de [skeptikerne] har for å mene som de gjør. Det er jo sånn media fungerer, at de stiller to parter mot hverandre for å skape debatt. Det er alltid de samme skeptikerne som blir intervjuet (Forsker 2).

Forsker 4 har andre synspunkt på dette emnet: “Det er viktig å få frem motforestillinger, og usikkerheten i klimaforskningen. Kall meg gjerne en *skeptiker*, selv om jeg ikke liker ordet”, sier forskeren. Forskeren deler inn klimaforskere inn i flere kategorier, fordi det er for enkelt å dele inn i klimaskeptikere og *klimapositivister*, mener han. Han bruker selv følgende inndeling: 1) De som støtter hovedkonklusjonene i IPCC, og det er de aller fleste av klimaforskerne. Det foregår også mye kritisk klimaforskning her. 2) Klimaforskere som ikke støtter IPCC, men som

⁵Som vist i kapittel 4, blir ikke klimaskeptikere sluppet til noe særlig i klimadekningen, men det er kanskje fordi det ikke finnes flere klimaskeptikere.

stiller spørsmål og er kritiske, og som bidrar til forskningen ved å publisere. “Dem skal man i aller høyeste grad høre på og ta alvorlig. De er en viktig del av diskusjonen og må for all del slippe til”, mener forskeren. 3) I siste gruppen finner man de som avviser at dette er et problem i det hele tatt, dessverre er de ikke klimaforskere overhodet.

De har noen absurde ideer at denne egenskapen av CO₂ som skaper klimaendringer, ikke eksisterer, økningen i atmosfæren kommer fra havet, osv. Meninger som ikke er forankret i virkeligheten. (Forsker 4).

Forskeren mener likevel at den tredje gruppen skal slippes til, men han begriper ikke hvorfor de slipper til i den grad de gjør i seriøse medier. Han begrunner det med at journalister ikke forstår problemet godt nok, da hadde de ikke valgt kronikker fra det han kaller *klimafornektene*. “De kommer bare med vås og tull, det er ikke interessant, fordi de har ikke faglig tyngde. Men usikkerhet og modeller med faglig forankring kan man absolutt diskutere”, avslutter forskeren.

Om popularisering og formidling

Det kan være flere grunner til å popularisere ny forskning. Bjerknæssenteret skriver i sin “Plan for allmennrettet forskningsformidling” at “Den sterkt økende interessen for klima både åpner opp for muligheter og forplikter til formidling”. Erlandsen (1992) gir flere grunner til å popularisere: Forskeren har et informasjonsansvar, og allmennheten har krav på å vite hvordan forskeren bruker samfunnets midler. Informasjonen bidrar også til rekruttering av forskere. Det kan være gunstig for karrieren at allmennheten vet hva forskeren arbeider med. De to siste punktene er at det kan være nyttig for forskeren selv å kunne litt om håndverket “popularisering” og til slutt “det er gøy!” (1992, s. 11). Alle argumentene er ikke like gode, men de fleste forskere ser viktigheten av å popularisere arbeid sitt.

Alle de intervjuede forskerne mener at det å popularisere ny forskning og nye funn er svært viktig, og flere mener at det ligger et moralsk ansvar for å formidle den kunnskapen forskerne sitter inne med. Forsker 1 sier det slik:

Jeg har en forståelse for at mennesker har forrykket klimaet på en sånn måte at noe må gjøres. Og jeg sitter inne med en spesiell type kunnskap om hva disse klimaendringene innebærer, så jeg mener at jeg har en moralsk ansvar for å informere om det. Det andre er at jeg får penger til å forske, og det er et privilegium. Derfor mener jeg at det er min plikt å videreformidle, i den grad forskningen er interessant.

Forsker 2 mener at han har plikt overfor samfunnet til å formidle den forskningen han og forskningscenteret hvor han jobber driver med:

Det er voldsomt viktig, klima har fått en litt spesiell stilling siden det er blitt så politisk relevant. Uansett hva man jobber med, vil jeg si at forskningsformidling er særdeles viktig. Jeg synes ikke det er rett at samfunnet skal bruke skatte kroner på forskning som aldri når ut til allmennheten.

Videre sier informanten at formidling er noe som forplikter:

På Universitetet har det vært lite formidling, fordi det er lite premiering. Det som teller er hvor mange artikler man har publisert, ikke hvor mange ganger man har vært i media. Når man søker på en professorstilling, er det antall publiserte artikler man ser på. Men vi fokuserer mye mer på formidling, og det er blitt mer 'stuerent' å formidle, for å si det sånn. (Forsker 2).

Dette er et punkt som flere av forskerne berører. Hvis forskerne ikke populariserer, så er det fordi de opplever at de får lite igjen for det, og at denne typen formidling tar for lang tid, uten at de blir premiert for arbeidet de gjør. Den fjerde forskeren mener at formidling er noe som institusjonen og forskningssentrene må motivere og stimulere til. "Hvis forskere skal formidle, så går det på engasjement, de må synes at det er moro å formidle". Samtidig bør man brenne så mye for faget sitt, at man vil popularisere selv om man ikke blir kreditert for det, mener sistnevnte forsker.

Det finnes forskere som verken vil, eller synes at det er viktig å snakke med pressen. En av informantene påstår at noen forskere tenker at: "Skal man kaste bort tiden på å snakke med pressen? Det blir oppfattet som lettvekterarbeid". Han forklarer at det kan være flere grunner til det, blant annet misunnelse, at noen forskere får være mer på TV enn andre, og at forskere er veldig opptatt av hvordan ting skal formidles (Forsker 1).

Forsker 3 mener at det er en tosidig prosess å være synlig i media:

Jeg tror de aller fleste ser viktigheten og nødvendigheten av å være ute, men det betyr ikke at alle ønsker å være synlige. Jeg tror ikke det er prestisje. Vi har en aksept for at vi skal være synlige og har et ansvar for å være i media. De som gjør dette, får ikke en ekstra stjerne i boken, men det blir akseptert at man er der ute og blir eksponert. Det er også akseptert [i forskningsmiljøene] at man formidler resultater på vegne av kollegaer.

Forsker 4 ser viktigheten av å gjøre noe som er verdifullt.

Dette går på en bevisstgjøring av verdien av forskningsarbeidet. Det skjer når forskere ser at dette er verdifullt for dem selv og dem som er rundt dem. Derfor stimulerer vi forskerne til å formidle. Som alt annet er det viktig med trening, så hvis du aldri gjør det bli du aldri flink.

Forskerne innser at de selv kan gjøre mye for å bli bedre til å formidle sitt arbeid. De foreslår blant annet medietreningskurs og kurs i kronikkskriving, noe de fleste forskerne har vært gjennom. Forskerne er enige i at det hjelper å bli sett på med kritiske øyne. En av forskerne forteller at de har en form for selvjustis i forskningsinstitusjonen hvor han jobber, hvor enhver forsker har to andre forskere/kollegaer som gir dem tilbakemeldinger når de enten skriver kronikker, kommenterer noe i pressen eller blir intervjuet på TV. Til tross for denne medietreningen og tilbakemeldingen, er det en av forskerne som innrømmer at: "Vi er fortsatt amatører innen dette feltet på mange måter, selv om noen av oss har jo vært ganske mye i media" (Forsker 3).

Det er ikke til å komme utenom at klimaforskningen består av vanskelig fagterminologi, og at det kan være vanskelig å omsette dette til et enkelt og lettforståelig språk. Forskere mener at det kan være en utfordring. En av forskerne sier: "Som forsker er man meget opptatt av

sin egen forskning, og man tenker fagterminologi 24 timer i døgnet. Bare det å finne norske ord for å forklare noe, kan være vanskelig” (Forsker 2). Den samme forskeren legger fokus på hvem som er målgruppen, det er annerledes å forklare *global oppvarming* til en 12-åring enn til et voksent publikum, avhengig av mediet hvor man kommuniserer. Det er stor forskjell fra å skrive en faglig artikkel i et tidsskrift, skrive en kronikk, eller å få 20 sekunder i direktesendt TV eller en kjapp kommentar til en avisartikkel, mener forskeren.

Forsker 2 innrømmer at det er store forskjeller mellom mediene, og enkelte sjangrer og medier egner seg bedre til å formidle klimaforskning enn andre, blant annet kronikker.

De kvantitative resultatene viser at kronikker kommer på en fjerde plass (28 kronikker) blant sjangrene i klimadekningen. Offentlige talspersoner (byråkrater), skriver flere kronikker enn forskerne.

Om kunnskapsnivået blant journalister

Jeg spurte både journalister og forskerne hva de mener om kunnskapsnivået blant journalister som jobber med klima og miljørelaterte saker. Svarene var noe sprikende, noen forskere mener at det er nok kunnskap blant journalister på et så omfattende og komplisert område. Journalister på sin side skylder på korte deadlines, og arbeidsmetodene som er svært ulike de som brukes i forskningsmiljøene. Forsker 1 er en av de som mener at kunnskapsnivået blant journalister er for dårlig: “Av og til så lurer jeg på om noen journalister har forberedt seg eller lest noe i det hele tatt før intervjuene [...] Man føler at man sitter og forklarer helt grunnleggende ting, og det er påfallende. Det er én journalist i Norge som har en relevant bakgrunn, han har brukt mye tid på å sette seg inn på klimaendringer”, mener informanten.

Forsker 2 er ikke så bastant i sitt svar, og mener at det finnes både dyktige journalister og mindre flinke journalister:

Både og, noen journalister er flinkere enn andre, og er mer forberedt. De gjør en god jobb på forhånd. Du får relevante spørsmål og kan få fagkritiske spørsmål. Men det er også mange kunnskapsløse journalister og det er jo et problem. Man kan ofte få lese gjennom en artikkel før den går på trykk, og man ser ofte naive slutninger fra journalisten sin side. Det er jo en god måte å se om man har klart å kommunisere sin forskning på en god og forståelig måte. Det kan være behov for å kvalitetssikre i ettertid. Du skal ikke gjøre jobben til journalister, men finner man helt klare feil, bør man korrigere på dette.

Forsker 3 mener at det er veldig varierende kunnskapsnivå blant journalister, og det har han sympati for:

Dessverre er det slik at de aller fleste journalister jobber med flere saker i løpet av en dag. Det finnes noen få, kanskje fem til ti journalister i Norge, som er oppdatert og genuint interessert i feltet. De kan stille rette kontrollspørsmålene, og det synes jeg er veldig viktig. Når en journalist intervjuer en forsker, og ikke har tilstrekkelig kunnskap om klimaendringene, kan vedkommende ikke stille de riktige kontrollspørsmålene og se en større sammenheng.

Forskeren etterlyser også mer samarbeid mellom avisene, for eksempel ved å spesialisere en håndfull journalister innen forskjellige felt. Han savner at flere stemmer kommer frem i en

avisartikkel, og han trekker frem The Guardian eller The Washington Post som eksempler, der det aldri er bare én stemme som kommer frem, det er gjerne tre til fire forskere fra forskjellige felt som blir intervjuet til samme sak.

Forsker 4 savner journalister med spesialkunnskap og kompetanse, noe som finnes for eksempel innen sport, kultur og økonomi.

Du kan si at selv nå etter flere år med mye fokus på klima og miljø, så er det de færreste medier som satser på bygge opp journalister med spesialkunnskap og kompetanse, noe som man gjør innen sport, kultur, økonomi og politikk. Det er få i Norge som har en merkelapp som spesialister på miljø- og klimajournalistikk. Mulig det ikke har noe høy status blant journalister. En annen grunn er at mediene kutter både i bemanning og andre steder, og det blir vanskeligere for spesialistene å jobbe innenfor sitt felt.

Informanten sier videre at han har vært i mange intervjusituasjoner, og det er ytterst få ganger han har følt seg “misbrukt” av journalistene.

Alle forskerne jeg snakket med, har vært borti feilsiteringer i pressen, alt fra tall og fakta tatt ut av kontekst, til direkte sitatfeil. Likevel vil ikke forskerne miste tilliten til journalistene eller pressen. Relasjonene foregår på individnivå, og flere forskerne innrømmer at de har “svartelistet” enkelte journalister som de har hatt dårlige erfaringer med. Forskerne understreker at de avdekker meget fort når en journalist har en egen agenda, eller bare ønsker å vinkle en sak i en viss retning.

Forsker 4 har mye erfaring med dette:

Det kan være greit å be om sitatsjekk, og komme tilbake med presiseringer. De fleste synes dette er ok, men noen journalister blir sure og gretne når man kommer med endringer. Alle kan gjøre feil. Jeg har lært av erfaring, og de fleste gangene jeg blir feilsitert, er det en nyhetsleder eller redaktør som overhodet ikke har peiling på temaet, jobber sent på kveldstid og ønsker en kjapp kommentar.

På bakgrunn av disse svarene kan man antyde at både journalister og klimaforskere mener at kunnskapsnivået og kompetansen er for lav når det gjelder forskningsjournalistikk, og spesielt innen klima. Journalister skylder på nedbemanning og økonomisk krise, og at det rett og slett ikke er tid til å spesialisere seg innen et felt. Forskerne ser denne problematikken, men har stort sett tillit til journalister, selv om de har hatt noen dårlige erfaringer. Forskere forventer at journalistene de møter er forberedt og kan et minimum om emnet de skal intervju om. Selv om enkelte forskere påstår at de ikke bryr seg om hva som står i avisene eller hvordan de selv fremstår foran sine kollegaer, innrømmer forskerne at det er en form for selvjustis innad i forskermiljøet. En av forskerne uttrykte det slik: “Selvtilliten min blir ikke *boostet* av å være mye i mediene” (Forsker 4). Likevel innrømmer samme forsker at det er viktig hvordan forskeren fremstår, både som representant for forskningsmiljøet og for forskningssentrene ansikt utad.

Er forskerne fornøyde med klimadekningen i Norge?

Ifølge Martin Eide og Ottosens undersøkelse var det “iøynefallende harmonisk samarbeid mellom forskere og journalister” (1994). Forskere var stort sett meget fornøyd med resultatet, kun

fem prosent var misfornøyd med artikkelen der de var blitt brukt som kilde. Journalistene var på sin side mindre fornøyde med resultatene: kun 30 % av journalistene var fullstendig fornøyde, og grunnene til misnøye var ofte misforståelser, unøyaktighet og manglende kunnskap på feltet. Et av de aller siste spørsmålene jeg stilte forskerne, var om de var fornøyd med klimadekningen i Norge. De aller fleste tenkte seg godt om og tok seg lang tid til å svare på dette spørsmålet. Forsker 1 mener at det aller meste av klimadekningen handler om global oppvarming, og selv om ikke hans forskning handler om akkurat dette, merker han at hans del av forskningen blir kommunisert relativt bra. Likevel er han lite fornøyd med klimadekningen av global oppvarming. Han innrømmer at:

Klimaet er viet ganske mye oppmerksomhet, jeg synes ikke det er vanskelig å kontakte pressen, hvis jeg føler jeg har noe jeg vil melde. Jeg tror at vi som fagdisiplin, og dette syns jeg er et viktig poeng, vi er veldig privilegerte. Vi kan få plass hvis vi ønsker det tror jeg. Det er kanskje den største forskjellen sammenlignet med andre fagområder. (Forsker 1).

Forsker 2 er fornøyd med klimadekningen i Norge, og legger til:

Ja, jeg vil si at det er nokså bra. Det vi mangler i Norge er gode vitenskapsjournalister, og det er kanskje på grunn av at avisene er små og ressursbruken ikke alltid like god. Bare ta et eksempel med antall sportsjournalister i forhold til de som skriver om vitenskap. Det er ganske stor ubalanse.

Forsker 3 tenker seg nøye om, før han svarer. Han er meget profilert i norske og i utenlandske medier, og følger godt med i mediene.

Generelt sett er jeg for så vidt det, men jeg er litt oppgitt over at de som er såpass langt ut på skeptikersiden kommer så lett til i avisene med leserinnlegg. Det skaper en situasjon der A sier noe annet enn B, derfor vet vi ikke hvem vi skal stole på. 'Vi vet veldig lite, altså venter vi'.

Dette kan gi utslag for politikernes handlinger, hvis politikerne mener at det fortsatt er stor usikkerhet i klimaforskningen kan man vente med tiltak mot klimaendringer til forskerne vet mer. Videre mener Forsker 3 at det foregår et spill bak kulissene, hvor flere aktører er involvert:

[...] Jeg synes det er litt rart at ikke journalister avdekker dette spillet som foregår i kulissene. Det kan ikke være meningen at interessegrupper går aktivt inn for å skape tvil og for å skape en debatt som ikke eksisterer. Det kan ikke være slik demokratiet skal fungere. Selvfølgelig skal man kunne mene annerledes, men man må ha bevis og tyngde for det man mener

Både forskerne og journalister er med andre ord stort sett fornøyde med den norske klimadekningen. Forskerne er noe oppgitt over at klimaskeptikerne eller *klimafornekterne* slipper så lett til i mediene. En av forskerne mener at selv om avisene selv velger informasjonen de publiserer, og at de kan velge fra øverste hylle av kronikker og kilder, er avisene ikke kritiske nok til hva som går på trykk. Journalister på sin side mener at Norge har ytringsfrihet og at alle bør ha rett til å uttale seg på lik linje. Dessverre, hevder noen av journalistene, at fokuset dreier seg om uenigheten blant forskerne, i stedet for usikkerheten som finnes i forskningen.

En opphetet debatt

Det er sterke ord og sterke meninger i klimadebatten. Debatten ble spesielt opphetet i april i 2008, da klimadekningen i Aftenposten ble tatt opp til debatt. Journalist Ole Mathismoen skriver 7. april 2008 en kommentar med tittelen: “Tidenes konspirasjon?”. Brødteksten lyder som følger:

Har pengesugne klimaforskere, støttet av ukritiske sensasjonsjournalister og naive, hysteriske miljøvernere, klart å overbevise de fleste av oss om en sannhet som egentlig bare er tull og tøys? [...] I så fall er vi vitne til tidenes konspirasjon, verdenshistoriens mest vellykkede informasjonskupp – og det i en tid hvor informasjonsflyten og åpenheten er større og mer globalisert enn noensinne. Men klimadebatten egentlig burde dreid seg om hvordan vi skal kutte utslippene, dreier den seg igjen om hvorvidt klimatrusselen er reell eller ikke.⁶

Mathismoen skriver videre at “Naturvitenskap er komplisert, derfor klarer de såkalt skeptikerne også å misbruke sannheter til bevisst å fordreie den offentlige debatten, og få i utgangspunktet riktige påstander til å høres ut som beviser på at klimatrusselen ikke er reell”. Journalist Ole Mathismoen har tonet flagg og viste sin tydelige støtte til FNs klimapanel. Noen journalister mener at han har en klar agenda og mange har kritisert han for dette. I etterkant av denne kommentaren i Aftenposten, kom det mange reaksjoner, både positive og negative.

Samfunnsøkonomen Bjart Holtsmark svarer på kritikken til Mathismoen slik:

Gjennom sine reportasjer tegner imidlertid Mathismoen selv et bilde av klimaproblemet som ikke har grunnlag i panelets rapporter. Han fremstiller for eksempel klimaproblemet som en “eksistensiell trussel”. [...] Det står nemlig ingen steder i klimapanelets mange rapporter at klimaendringene utgjør en eksistensiell trussel. Det er oppkonstruert dommedagsprofeti uten rot i seriøs forskning som bare er egnet til å skape angst hos barn og unge⁷

En norsk forskningsjournalist i USA, Lene Johansen, skriver replikk til Mathismoen “Grunnkurs i klimaskepsis”:

Dersom han kan marginalisere motstandere sine med kallenavn og mobbeteknikker fra barneskolen, slipper han å forholde seg til argumentene deres. Mathismoens problem er at klimaskeptikerne har sunne vitenskapelige og politiske argumenter, og det begynner å bli vanskeligere å ignorere dem jo lenger inn i debatten vi går.⁸

Johansen fortsetter:

Enkelte journalister har skapt et ensidig bilde av politikken og vitenskapen gjennom dårlig kildeutvikling. Vitenskap finnes ikke i politiske rapporter fra FN, men i journaler som kommer med ny kunnskap hele tiden. Jeg har ikke sett slik vitenskapsdekning fra Mathismoen, så jeg kan bare anta at han ikke bruker disse kildene.

⁶“Tidenes konspirasjon” av Ole Mathismoen. Aftenposten 07.04. 2008

⁷“Myter om FNs klimapanel”, av Bjart Holtsmark. Aftenposten 09.04.2008

⁸Lene Johansen, Aftenposten “Grunnkurs i klimaskepsis” 11.04.2008

Noe av denne kritikken kan være berettiget, fordi journalistene ikke har like god tid som forskerne til å lese vitenskapelige artikler og journaler. Det burde ikke være tilfelle for Norges eneste heltids klimajournalist. Johansen hevder at klimaskeptikere har sunne vitenskapelige og politiske argumenter, og dette viser seg ikke alltid å stemme. Skeptikerne har altfor sjelden argumenter som har vitenskapelig grunnlag.⁹

I en kronikk et par dager etter Johansens replikk, skriver Reidar Müller (doktorgrad i geologi UiO) og Olav Orheim (klimaforsker, glasiolog og direktør Norsk Polarinstitutt)¹⁰:

Mangfoldet av rapporter, forskere og tall forvirrer og skaper svært ulike oppfatninger av trusselen fra global oppvarming blant politikere og i allmennheten[...] Men hvorfor tar ikke klimaskeptikere disse debattene i fagmiljøene og de vitenskapelig tidsskriftene før de går ut i mediene? På denne måten kunne de ha fått kvalitetssikret sine ideer gjennom fagfelle vurdering, som er forskningsverden beste måte for å etablere kunnskap.¹¹

Kronikkforfatterne ser svakheten ved å ikke ha gode vitenskapsjournalister: “Mange journalister har ingen vitenskapelig bakgrunn eller forståelse. En journalist i en av landets største aviser som dekker klimasaker er – naturlig nok – rekruttert fra avisens boligspalter”. Det vites ikke hvilken journalist forfatterne sikter til her, men det er en gjenganger i de fleste aviser at det er få eller ingen journalister som dekker klimasaker, som faktisk har relevant fagbakgrunn. Kronikkforfatterne hevder imidlertid at “journalister slipper like lett til klimaaktivister som –skeptikere”. Som vist i denne oppgaven, stemmer ikke dette argumentet. Frode Frøyland fra Dagens Næringsliv skriver om “Veien til det klimatiske helvetet” og om “Menneskehetens kollektive selvmord”, mens Ole Mathismoen modererer seg til “Trusselen om irreversible katastrofale klimaendringer”. Kronikkforfatterne mener at slike formuleringer bidrar til å “ødelegge innholdet i eller gode og informative saker. Dette gir større grobunn til mange skeptikere”(Müller og Orheim *ibid.*)

Vi trenger medier som bidrar til at best mulig kvalitetssikret kunnskap når befolkningen som grunnlag for vanskelige veivalg. Vi trenger at klimaskeptikere og klimafrelste kommer ned fra barrikadene og snakker sammen – og etablerer plattformer for felles forståelse (Müller og Orheim 2008).

Det finnes utallige slike eksempler fra klimadekningen der flere etterlyser en kvalitetssikret og bedre klimadekning, hvor man gjerne snakker med “begge fløyer”, og at informantene har gode og klare argumenter. Det finnes dog eksempler fra privatpersoner som forsvarer klimadekningen i norske aviser. Her et debattinnlegg fra en kvinne som skriver et motsvar til Lars Mjøen etter et negativt innlegg rettet mot Ole Mathismoen som skrev om en rapport fra Transportøkonomisk institutt (TØI):

⁹Se kapittel 4 “Hvem er klimaskeptikerne?”

¹⁰I denne kronikken har forfatterne brukt titlene sine, Müller har underskrevet med dr.scient., mens Orheim har brukt ph. D. som tittel. De oppgir ikke hvilken fagbakgrunn de har. Forøvrig har Müller jobbet som journalist i Aftenposten, og er nå rådgiver i Avdeling for energi og miljø i Norsk forskningsråd.

¹¹R.Müller og O.Orheim, Aftenposten “Kan vi stole på noen?” 12.04.2008

Nei, Mjøen. Klimakrisen er et faktum. Den er ikke oppfunnet av Aftenpostens redaksjon. Og rapporten er TØIs, ikke avisens. Ole Mathismoen og kollegene hans informerer – både om klimakrisen og om innspill for å finne løsninger. De oppfyller rett og slett sin informasjonsplikt.¹²

Oppsummeringsvis kan man si at popularisering ikke alltid er å foretrekke blant forskerne. Forskerne får ikke heder og ære ved å fremstå oftere i mediene. Det som fortsatt står høyest på merittlistene til forskerne er å publisere sitt arbeid i vitenskapelige tidsskrifter. Jo flere publikasjoner, desto større anseelse hos kollegaene og ellers i forskningsmiljøet. Det er denne typen publisering som definerer hvem som er klimaforskerne, mener klimaforskerne selv. Polarisingen forsker versus journalist er fortsatt til stede, denne er lite utviklet. Forskerne som ikke ønsker å fremstå i mediene har flere grunner til det: Noen mener at det er bortkastet tid, andre mener at det er vanskelig å kunne uttale seg presist og konkret på kort varsel. Forskere jeg har snakket med sier det er så enkelt som at forskere ikke har kontroll over redigeringsprosessene i mediene, ergo velger man å ikke uttale seg, selv om man kan be om gjennomlesing før publisering. Det er åpenbart et hovedproblem at journalistene har korte deadlines, og det henger dårlig sammen med forskernes krav til presisjon og nøyaktighet i sitt arbeid. Enkelte forskere, som Jørn Hurum (paleontolog) går så langt som å si at “Ingen forskning er publisert før den er popularisert”.¹³ Hurum sier i tillegg at: “Vanligvis blir forskningsmateriale bare publisert i et smalt tidsskrift og lest av noen få andre forskere. Men hva er vitsen med å drive med forskning da?” Hvis man ikke når ut til et større publikum, kan forskningen synes å være bortkastet. Enkelte norske forskere er så synlige i mediene, at disse hyppige medieopptredener kan virke provoserende hos andre forskerkollegaer. Et annet internt problem i forskningsmiljøene kan være at forskerne blir bedt om å kommentere fagområder som de ikke selv forsker på, og det kan skape problemer, selv om det er en viss aksept blant forskerne.

---

¹²“Miljøkunnskap som irriterer”, Aftenposten 01.02.2008

¹³“The missing link” eller en pengemaskin? Aftenposten 23.05.2009

Kapittel 6

Oppsummering og konklusjoner

Innledningsvis stilte jeg spørsmålet: *Hvilke holdninger og stemmer representeres i norsk klimadekning.* For å belyse denne problemstillingen, har jeg utført en kvantitativ innholdsanalyse av 441 avisartikler fra fem norske aviser, samt intervjuet åtte informanter; fire klimaforskere og fire klimajournalister.

Enkelte sannheter, noen mer ubehagelige enn andre, om norsk pressedecking av klimaendringer har kommet frem i denne undersøkelsen. De kan oppsummeres slik:

For det første er det overraskende få skeptikere som er synlige i klimadekningen. I denne undersøkelsen gir 73% av artiklene støtte til FN's klimapanel og dets konklusjoner, mens 20% er nøytrale og åtte prosent er skeptiske. Dette samsvarer ikke med resultatene fra amerikansk presse i Boycoff og Boycoff (2004). Der gir litt over halvparten av artiklene (52%), plass til balansert dekning, det vil si at det gis omtrent lik plass til de som støtter teorien om menneskeskapte klimaendringer og de som mener at klimaendringene skyldes naturlige variasjoner. Bare 35% av artiklene i den amerikanske pressen mener at klimaendringene i all hovedsak er menneskeskapte. I den norske pressedecking kan vi altså ikke se en slik balanse som Boycoff og Boycoff (2004) avdekker. Dette er muligens en overraskende sannhet for forskere som hevder at klimaskeptikere får stor plass i den norske pressen. Det er større fokus på konsensus i den norske klimadekningen, slik som i den svenske pressen (Olausson 2009).

Det neste ubehagelige sannheten i klimadekningen, er hvilke stemmer som er representert i pressen. Forskerne, som er de med ekspertviten, kommer på en overraskende tredje plass, bak journalister på topp og politikere deretter. Dette betyr at journalistene oppsøker byråkrater, først og fremst politikere, men også offentlige talspersoner, fremfor klimaforskere og eksperter på andre fagområder. Det er kanskje ikke spesielt overraskende at journalister kommer på topp i klimadekningen, siden de skriver både kommentarer og lederartikler. Journalistene hevder at alle kan delta i klimadebatten, men det viser seg å ikke være tilfelle i praksis, da kommentarsjangeren ikke inviterer til større deltakelse fra andre grupper.

Den tredje sannheten, er at grasrota eller stemmer fra privatpersoner, er svært lite synlige. Dette viser at det er liten plass til stemmer som er utenfor den norske offentligheten i klimadekningen. Organisasjoner og privatpersoner er to beskjedne grupper, representert med henholdsvis 40 og 33 stemmer. Det at aktører utenfor den institusjonelle sfæren er utelat fra

klimadekningen, kan sammenlignes med studiet til Olausson (2009). Leserinnlegg er den nest største sjangeren i klimadekningen, etter nyhetsartikler. Grasrota er mest synlig i debattinnleggene, etterfulgt av politikere og organisasjoner. Leserinnleggene er den sjangeren som har mest negativ holdning til IPCC, kanskje fordi det er minst innblanding fra journalistene i denne sjangeren.

Ryghaug (2006, s. 203) skiller ikke mellom ulike sjangre og stemmer, men mener at det er grunn til å merke seg “at forskernes stemmer først og fremst er å finne i kronikker og debattinnlegg”. Kronikker er også den sjangeren som er å foretrekke blant forskere. Sannheten er at forskere skriver kun seks av 28 kronikker sammenlagt i undersøkelsen. I denne sjangeren er offentlige talspersoner mest aktive. Det er uventet å finne så få stemmer fra organisasjoner, som miljøvernorganisasjoner i klimadekningen. Av de 40 synlige stemmene fra organisasjoner, er de mest synlige i nyhetsartikler og leserinnlegg.

Den femte ubehagelige sannheten i klimadekningen, er kjønnsfordelingen. Klimadekningen er uten tvil et maskulint dominert journalistisk felt, hvor en liten andel kvinner får plass. Dette kan skyldes at klimadekningen, som mediedekningen ellers, er opptatt av å gi spalteplass til autoriteter i samfunnet. I lederstillinger, blant politikerne, miljøvernorganisasjoner og klimaforskere, er menn i flertall. Kvinner er mest synlige i politikken og blant offentlige talspersoner. Det finnes kun fem kvinnelige journalister mot 48 av det motsatte kjønn. Her er et lite parantes at det er 32 stemmer som er “ukjente” blant journalister, på grunn av lederartikler som ikke er signerte. Det er videre veldig få kvinner på organisasjon og grasrotnivå, noe som blir bekreftet av Elisabeth Eide (2010).

Videre er det er verdt å merke seg at det er høyere pressedekning rundt klimaendringer ved store begivenheter, altså interessen i avisene øker ved store hendelser som FN's klimatoppmøter, Nobels Fredspris, valgkamp, osv. Mine resultater sammenfaller ganske godt med en undersøkelse gjort av Boycoff og Mansfield (2010), som viser at interessen i verdenspressen omkring klimaendringer og global oppvarming var stor i 2007, mens den var nedadgående i 2008, med unntak fra Oseania. Ifølge Boycoff og Mansfield (2010) var interessen i pressen på sitt aller høyeste siden 2004, i forbindelse med Klimatoppmøtet i København i desember 2009 (Se vedlegg figur 6.1). Men klimadekningen handler ikke bare om begivenheter, godt over halvparten av artiklene handler om ingen spesifikke hendelser, men heller om store temaer som klimapolitikk, økologi, forskning og tilpasning til klimaendringer for å nevne noen.

Vitenskapen ønsker kritiske røster velkommen. Kritikken må være grunnlagt i relevant forskning, mener klimaforskerne. Dessverre viser det seg at de mest ivrige klimaskeptikere, eller *klimafornekere* som noen velger å kalle dem, har aldri drevet med relevant forskning eller publisert i vitenskapelige tidsskrifter. De som derimot publiserer sin forskning, defineres som klimaforskere. Forskerne som aktivt har publisert i vitenskapelige tidsskrifter, er også mer troverdige kilder for journalister. Pressen bli flinkere til å informere hvilken fagbakgrunn kildene deres har, mener forskerne. Problemet ligger i at kunnskapsnivået blant journalister i Norge, dessverre er for lavt. Det finnes ikke gode nok vitenskaps- eller forskningsjournalister i Norge, slik som i andre land. Det kan oppstå et problem når journalister ikke har nok kunnskap om

emnet de skal intervju om, og da kan journalisten heller ikke stille kontrollspørsmål. Dette anser klimaforskerne som et stort problem. Mediene bør ikke bare være en passiv budbringer, men heller invitere leserne til debatt, spesielt om klimaendringene. Dette krever en viss innsikt i klimaforskningen.

Det er store og komplekse felt i journalistikken, og jeg har så vidt rørt ved overflaten av både det journalistiske feltet og politisk journalistikk, men det har gitt meg større forståelse av hvordan forskningsjournalistikk og spesielt klimajournalistikk henger sammen. Journalistikken, med sine prioriteringer, ved å kunne velge og vrake mellom saker som de mener er interessante, lager sine egne medierammer. Disse blir tolkningsrammer for oss som mediebrukere, det gjør nyhetene lettere å kjenne igjen. Enkelte personer blir fremhevet som helter, slik som regnskogkongen-Stoltenberg. Andre blir fremhevet som ofre, slik som klimaflyktninger: bønder som har dårlig avlinger på grunn av tørke, eller personer som må flytte fra sine hjem grunnet havstigning.

En siste ubehagelig sannhet, er at den norske pressedekningen av klimaendringer skriver svært lite om andre land. Domestiseringen ble bekreftet i denne oppgaven, da 66 % av artiklene handler om Norge enten i et nasjonalt, eller i et internasjonalt perspektiv. Tidligere hadde jeg mistanke om at den norske pressen var opptatt av å dekke saker av internasjonal art, spesielt innen et emne som klimaendringene som vil føre til konsekvenser for hele jordens befolkning. Det kom meget overraskende på meg at den norske utenriksdekningen av klimaendringer i så stor grad er preget av domestisering, og at selv saker av internasjonal art, dekker journalistene gjennom nasjonale briller. Land i Afrika, Asia, Australia og Latin-Amerika, er så å si fraværende i den norske pressedekningen av klimaendringer. I likhet med Sverige, er klimadekningen sett gjennom nasjonale briller, hvor man prøver så langt som mulig å fremheve sine egne nasjonale helter, og ønsker å være “the good guys” (Olausson 2009, Eide og Ytterstad 2009).

Boycoff (2007) understreker at: “When media framing confuses rather than clarifies scientific understanding of anthropogenic climate change, this can create spaces for policy actors to defray responsibility and delay action”. Disse resultatene har betydning for folkeopplysningen, fordi pressen skaper forvirring ved å gi plass til, selv om den er begrenset, til klimaskeptikerne. Dette kan skape usikkerhet om hvor mye man egentlig vet om klimaendringene. Videre kan fokuset på usikkerhet bety at politikerne venter med tiltak og handlinger, noe som på sin side resulterer i manglende handlingstiltak på det lokale plan og blant allmennheten. Mediene, og spesielt pressen, er viktige for at klimaforskning skal nå ut til et større publikum, og klimaforskere er på sin side viktige for mediene for å informere om en av vår tids største utfordringer.

En stor internasjonal spørreundersøkelse foretatt mellom 2. november og 16. november 2009 med over 10.000 respondenter, svarer de fleste at de er lite bekymret for klimaendringer. Frykt for terror, islam og fattigdom blir rangert høyere. Norge plasserer sin bekymring for klimaendringer på en femte plass.¹ Kanskje mediene har vært med på å gjøre klimaendringene til en fjern trussel som folk ikke trenger å bekymre seg om. En annen, og like viktig grunn er tidsperspektivet for klimaendringer, fordi det kan være vanskelig for menneskeheten å forholde

¹Finland setter klima på en fjerde plass, svenskene og danskene på en tredje plass. “Hva frykter folk mest?”, Aftenposten 02.12.2009

seg til noe som vil skje om 20, 50, eller 100 år frem i tid.

Til tross for dette, tar Norge fatt på problemet. Den 17. februar 2010, ble rapporten fra Klimakur 2010 lagt fram.² Innen 2020 skal de norske klimagassutslippene reduseres med 15 til 17 millioner tonn. Klimakur 2010 har kommet med en “meny” av virkemidler og tiltak for å nå de norske klimamålene (Klimakur.no 2010). Tiltakene ble møtt med blandede signaler, fordi tiltakene vil koste rundt fem milliarder i året. Blant de mest aktuelle tiltakene er begrensningen av veitrafikken, elektrifisering av sokkelen, energieffektivisering av industrien og CO₂-fangst og lagring.³ Samtidig er det en dobbelmoral at Norge sier å ha “verdens mest ambisiøse klimapolitikk”, når Månelandingen på Mongstad utsettes ytterligere.⁴ Beslutningene om å bevilge milliarder til rensing av gasskraftverket, vil ikke bli tatt før neste stortingsperiode, altså i 2014. Det viser seg at prosjektet ble mye mer komplisert, og ikke minst mer kostbart, enn regjeringen opprinnelig hadde planlagt. Opposisjonen bekylder de rødgrønne for løftebrudd. Ikke nok med det, så har den rødgrønne-regjeringen utsatt Stortingsmeldingen om klima til 2011, som opprinnelig skulle være klar i midten av 2010.

Som min undersøkelse har vist, er det stort fokus på den vitenskapelige konsensus fra FN's klimapanel i den norske klimadekningen. Hvis det er konsensus om klimaendringer, hvorfor handler ikke politikerne mer? Det her de norske mediene virkelig kan ta i et tak, og legge press på politikerne og regjeringen. Mediene, og spesielt pressen, bør legge til rette og åpne opp slik at flere aktører kan få lov til å uttale seg om klimaendringene. Sosiale medier og blogging kan være et sterkt virkemiddel i fremtiden.

Veien videre

Dette prosjektet har avdekket en del ubehagelige sannheter om norsk klimadekning. I en videre undersøkelse ville det være interessant å undersøke om klimadekningen har endret seg i ettertid, spesielt rundt klimatoppmøtet i København og kanskje foreta en diskursanalyse som jeg dessverre ikke fikk plass til i denne oppgaven. Det kan være en tanke å foreta brukeranalyser og endringer i forhold til dilemmaene som er kommet frem i denne undersøkelsen. Media Climate-prosjektet som jeg har sitert fra i denne oppgaven består av 19 land: Australia, Bangladesh, Brasil, Canada, Chile, Danmark, Egypt, El Salvador, Finland, Indonesia, Israel, Kina, Norge, Pakistan, Russland, Sverige, Sør-Afrika, Tyskland og USA. Dette prosjektet tok først for seg klimadekningen rundt toppmøtet på Bali i 2007, og nå Københavnkonferansen i 2009. Jeg er et av medlemmene i dette nettverket, og skal undersøke klimadekningen i Chile. Det er en unik mulighet til å videreføre kunnskapen jeg har tilegnet meg i løpet av arbeidet med denne masteroppgaven. Resultatene fra Media Climate-prosjektet vil resultere i flere publikasjoner, blant annet en bok med rapporter fra hvert av land.

---

²Rapporten er utarbeidet, på oppdrag fra Miljøverndepartementet, av Norges vassdrags- og energidirektoratet, Oljedirektoratet, Statens vegvesen, SSB og Klima- og forurensningsdirektoratet.

³“Klimakur til fem milliarder i året”, Aftenposten 17.02.2010

⁴“Månelandingen på Mongstad utsettes”, Nrk 01.05.2010

Bibliografi

- Adam, S., Adam, B. & Carter, C. red (2000) *Environmental Risks and the media*. London, Routledge.
- Aftenposten (2009) *Aftenpostens medialab – om Aftenposten* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://medielab.aftenposten.no/om_aftenposten.html [Nedlastet 21.01.2010].
- Aftenposten og NTB (27.juli 2008) *Klimaforskere har folket bak seg* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/klima/article2561869.ece> [Nedlastet 24.01.2010].
- Allern, S. (2001) *Flokkedyr på Løvebakken — Søkelyst på Stortingets presselosje og politikkenes medierammer*. Oslo, Pax Forlag.
- Andersen, A. G. & Erlendsen, A. red (1992) *Forskningsjournalistikk- en håndbok for journalister*. Oslo, Institutt for journalistikk.
- Andersson, A. (24. november 2009) *-Klimaforskere forfalsker og manipulerer* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.bt.no/nyheter/klima/--Klimaforskere-forfalsker-og-manipulerer-970203.html> [Nedlastet 28.01.2010].
- Bech-Karlsen, J. (1988) *Feature-reportasjen. Med ti norske reportasjer*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Bech-Karlsen, J. (2007) *Åpen eller skjult. Råd og uråd i fortellende journalistikk*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Bellona.no (januar 2010) *Om Bellona* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.bellona.no/Aboutus/om_bellona [Nedlastet 22.02.2010].
- Benson, R. & Neveu, E. red (2005) *Bourdieu and the journalistic field*. Cambridge, Polity Press.
- Bergens Tidende (2010) *Informasjon om Bergens Tidende* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.bt.no/kundesenter/ombt/article874905.ece> [Nedlastet 21.01.2010].
- Bjerkestrand, F. (24. oktober 2009) *Heitere enn Watergate* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.bt.no/meninger/kommentar/bjerkestrand/Heitere-enn-Watergate-970202.html> [Nedlastet 26.01.2010].
- Bourdieu, P. (2005) The Political Field, the Social Field, and the Journalistic Field. I: *Bourdieu and the journalistic field*. Cambridge, Polity Press, 29-47.
- Boycoff, M. T. (2007) Flogging a dead norm? Newspaper coverage of anthropogenic climate change in the United States and United Kingdom from 2003 to 2006. *Area - Journal compilation Royal Geographical Society*, 39 (2), s. 000-011.
- Boycoff, M. T. & Boycoff, J. M. (2004) Balance as bias: Global warming and the US prestige press. *Global Environmental Change*, 14 (2), s. 125-136.

- Boycoff, M. T. & Boycoff, J. M. (2007) Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum*, 38, s. 1190-1204.
- Boycoff, M. T. & Mansfield, M. (januar 2010) *2004-2010 World Newspaper Coverage of Climate Change or Global Warming* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://sciencepolicy.colorado.edu/media_coverage/ [Nedlastet 26.03.2010].
- Brustad, L. (6.oktober 2009) *En av fem tror ikke klimaendringene er menneskeskapte* [Internett]. Tilgjengelig fra: www.dagbladet.no/2009/10/06/nyheter/miljo/klima/klimaendringer/8440295/ [Nedlastet 24.01.2010].
- Caplex.no (2009) *Leder* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9320630> [Nedlastet 26.01.2010].
- Christensen, T. B. (14.april 2008) *96 prosen støtter FNs klimapanel* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://naturvernforbundet.no/naturogmiljo/import/96-prosent-stoetter-fns-klimapanel-article9610-1009.html> [Nedlastet 24.01.2010].
- Curran, J. (2002) *Media and Power*. London, Routledge.
- Dagens Næringsliv (2010) *Dagens Næringsliv: Historikk* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://avis.dn.no/redaksjonen/article306.ece> [Nedlastet 21.01.2010].
- Dispensa, J. & Brulle, R. (2003) Medias sosial construction of environmental issues: Focus on global warming- A comparative study. *International Journal of sociology and social policy*, 23 (10), s. 74-105.
- Doran, P. T. & Zimmerman, M. K. (2009) Examining the Scientific Consensus on Climate Change. *EOS*, 90 (3), s. 22-23.
- Drange, H. (03. april 2008) *Ingen global nedkjøling* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2346649.ece> [Nedlastet 27.05.2010].
- Eide, E. (2000) *Falske speil. Hvorfor misforhold i samfunn — medier?. I: Narrespeil — Kjønn, sex og medier*. Kristiansand, Høyskoleforlaget.
- Eide, E. (2010) *Small country, large ambitions. Norwegian Media representation of COP15*. Upublisert manuskript.
- Eide, E., Kunelius, R. & Kumpu, V. (2009) *Blame, Domestication and Elite Perspectives in Global Media Climate — Limits of Transnational Professionalism*. Upublisert manuskript.
- Eide, M. & Ottosen, R. (1994) Science journalism without Science Journalists: Notes on a Norwegian media paradox. *Public Understanding of Science*, 3 (4), s. 425-434.
- Eide, E. & Ytterstad, A. (2009) *The Tainted Hero — Norwegian Representation of the Bali Conference- a Domesticated Narrativ*. Upublisert manuskript.
- Eide, E. red (2000) *Narrespeil — Kjønn, sex og medier*. Kristiansand, Høyskoleforlaget.
- Entman, R. (1993) Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43 (3), s. 51-58.

- Entman, R. (2004) *Projections of Power — Framing news, public opinion and U.S Foreign Policy*. Chicago and London, University of Chicago Press.
- Entman, R. (2007) Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication*, (57), s. 163-173.
- Erlandsen, A. (1992) Forskning som kilde. I: *Forskningjournalistikk- en håndbok for journalister*. Oslo, Institutt for journalistikk.
- Geard, K. (10. desember 2007) *Klima: Faglig splid har stor medieappell* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.journalisten.no/story/50020> [Nedlastet 24.01.2010].
- Gentikow, B. (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer*. Kristiansand, IJ-Forlag.
- Grønli, K. S. (februar 2007) *forskning.no: Norske forskere i klimapanelet* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.forskning.no/artikler/2007/februar/1170344645.5> [Nedlastet 11.03.2010].
- Grønmo, S. (2004) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Hellstrøm, U. P. (25. februar 2009) *Aften vil komme ut tre ganger i uken* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.aftenposten.no/kul_und/article2945529.ece [Nedlastet 25.01.2010].
- Hjertholm, A. & Ervik, K. (29. mars 2008) *Klimakonferansen uten klimaforskere* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.tv2nyhetene.no/innenriks/klimakonferanse-uten-klimaforskere-1717501.html> [Nedlastet 27.05.2010].
- Hornmoen, H. (1999) *Vitenskapens vaktbunder - Innføring i forskningjournalistikk*. Oslo, Tano Aschehoug.
- Hornmoen, H., Meyer, G. & Sylwan, P. (2006) *Fornuftten har flere stemmer — offentligheten, forskeren og journalisten*. Oslo, Cappelens Forlag.
- Hovstad, K. (29. mars 2008) *Klimakonferanse uten eksperter* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/nyheter/1.5239605> [Nedlastet 25.01.2010].
- Hågvar, Y. B. (2007) *Å forstå avisa - innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen, Fagbokforlaget.
- IPCC (2008a) *IPCC glossary* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.ipcc.ch/pdf/glossary/ipcc-glossary.pdf> [Nedlastet 15.10.2009].
- IPCC (2009b) *IPCC — Organization structure* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.ipcc.ch/organization/organization_structure.htm [Nedlastet 21.01.2010].
- IPCC (2010) *IPCC — History about the organization* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.ipcc.ch/organization/organization_history.htm [Nedlastet 21.01.2010].
- Klimakur.no (Februar 2010) *Klimakur – Utslippsreduksjoner mot 2020* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.klimakur.no/> [Nedlastet 31.05.2010].
- Klimatilpasningsutvalget (15.12.2009) *Klimaendringer i Norge* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://nou-klimatilpassing.no/enkel.aspx?m=57528> [Nedlastet 11.05.2010].
- Kristiansen, N. (27.november 2009) *Stjålet innsyn i klimaforskningen* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.forskning.no/artikler/2009/november/235695> [Nedlastet 26.01.2010].

- Kunnskapsdepartementet. (2008-2009) *Klima for forskning*. St.meld. 30. (2008-2009). Oslo, Det Kongelige Kunnskapsdepartementet.
- Mathismoen, O. (2007a) Lansering av "Het klode". *Aftenposten*, (4. desember).
- Mathismoen, O. (2007b) *Klima-Hva skjer*. Oslo, Font Forlag.
- Mathismoen, O. & Ertzeid, H. (9. desember 2007) *3 milliarder til regnskog i året* [Internett]. Tilgjengelig fra: www.aftenposten.no/klima/article2143586.ece [Nedlastet 24.01.2010].
- McCright, A. M. (2007) Dealing with climate change contrarians. I: *Creating a Climate for Change – Communicating Climate Change and Facilitating Social Change*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Mediebedriftenes Landsforening (16.februar 2010a) *Avisenes oppslag og lesertall 2009* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.mediebedriftene.no/index.asp?id=96654> [Nedlastet 10.03.2010].
- Mediebedriftenes Landsforening (15. april 2010b) *Lesertall aviser 2009* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.mediebedriftene.no/novus/upload/pdf/Lesertall/PDF-grunnlag%20aviser%20og%20samkjørninger.pdf> [Nedlastet 11.05.2010].
- Medienorge (2008) *Medie Norge – Oppslagstall norske aviser* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.medienorge.uib.no/?cat=statistikk&medium=avis&queryID=190> [Nedlastet 21.01.2010].
- Melin-Higgins, M. (1996) Bloodhounds and Bloodbitches. Female ideals and Catch 22. *Likestillingsrådets publikasjonsserie*, nummer 6.
- Miljøverndepartementet. (2006-2007) *Norsk Klimapolitikk*. St.meld. 34. (2006-2007). Oslo, Miljøverndepartementet.
- Moser, S. C. & Dilling, L. red (2007) *Creating a Climate for Change – Communicating Climate Change and Facilitating Social Change*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Nordlys (18.11.2009) *Nordlys på nett* [Internett]. Tilgjengelig fra: www.nordlys.no [Nedlastet 10.05.2010].
- Norske Ordbøker (11. mai 2009a) *Negativ* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=negativ&bokmaal=5%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&s=n&alfabet=n&renset=j> [Nedlastet 24.01.2010].
- Norske Ordbøker (11. mai 2009b) *Konsensus* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=konsensus&bokmaal=5%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&s=n&alfabet=n&renset=j> [Nedlastet 24.01.2010].
- Norske Ordbøker (11. mai 2009c) *Positiv* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=positiv&bokmaal=5%F8k+i+Bokm%E5lsordboka&ordbok=bokmaal&s=n&alfabet=n&renset=j> [Nedlastet 24.01.2010].
- Nossek, H. (2007) Our News and Their News - The role of National Identity in the Coverage of Foreign News. I: *Media and Political Violence*. New Jersey, Hampton Press, Inc., 41-64.

- Nossek, H., Sreberny, A. & Sonwalkar, P. red (2007) *Media and Political Violence*. New Jersey, Hampton Press, Inc..
- Olausson, U. (2009) Global warming — Global responsibility? Media frames of collective action and scientific certainty. *Public Understanding of Science*, (18), s. 421-436.
- Oreskes, N. (2004) Essay: The scientific Consensus on Climate Change. *Science*, 306 (3. desember), s. 1686.
- Ottosen, R. (1988) *Forskningsformidling og forskningsjournalistikk - en undersøkelse av journalistenes bruk av forskere som kilder*. Forskningsrapport nr. 4. Oslo, Norsk Journalisthøgskole.
- Pielke, R. (2005) Letters: Consensus about climate change? *Science*, 308 (13. mai), s. 952-953.
- Regjeringen.no (01.01.2007) *Statsministerens nyttårstale 2007* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/statsminister_jens_stoltenberg/2007-4/statsministerens-nyttarstale-2007.html?id=440349 [Nedlastet 31.05.2010].
- Ryen, A. (2002) *Det kvalitative intervjuet — fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Ryghaug, M. (2008) Dialog og konstruksjon. Allmennhetens forståelser av klimaproblemet. I: *Vitenskap som dialog — Kunnskap i bevegelse. Tverrfaglighet og kunnskapskulturer i forskning*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag.
- Ryghaug, M. (2006) Some like it hot- Konstruksjon av kunnskap om klimaendringer i norske aviser. *Norsk Medietidsskrift*, 3, s. 197-219.
- Ryghaug, M. & Sørensen, K. H. (2008) Klima for tverrfaglig kommunikasjon? Om klimaforskningens dialogstrategier. I: *Vitenskap som dialog — Kunnskap i bevegelse. Tverrfaglighet og kunnskapskulturer i forskning*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag, 161-182.
- Sarwono, B. K. (2010) *Women and environment issues: A study on Cultural Production of Kompas, an Indonesian Printed media*. Upublisert manuskript.
- Sokogskriv.no (oktober 2009) *Sjangerdefinisjoner: Kronikk* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://sokogskriv.no/index.php?action=static&id=91> [Nedlastet].
- Srebrowska, U. (2005) ATEKST kan lede på villspor. *Norsk Medietidsskrift*, (1), s. 40-43.
- Store Norske Leksikon (26.09.2009) *Nordlys* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.sn1.no/Nordlys> [Nedlastet 21.01.2010].
- Sørensen, K. H., Jøsok Gansmo, H., Lagesen, V. A. & Amdahl, E. red (2008) *Vitenskap som dialog — Kunnskap i bevegelse. Tverrfaglighet og kunnskapskulturer i forskning*. Trondheim, Tapir Akademisk Forlag.
- Teknisk Ukeblad (28. juli 2008) *To av tre nordmenn tror på klimaforskere* [Internett], Teknisk Ukeblad. Tilgjengelig fra: <http://www.tu.no/natur/article174903.ece> [Nedlastet 24.01.2010].
- Torbjørnsrud, K. (2003) Politiske nyhetsjournalister: Aktører uten intensjoner? *Norsk Medietidsskrift*, 10 (1), s. 7-32.
- VG (2009) *Informasjon om VG — Tall og fakta* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://vginfo.vg.no/sider/forstesider.php?aid=265> [Nedlastet 24.01.2009].

- Warner, L. (2007) 10. Einstein, Roosevelt, and the atom bomb: lessons learned for scientist communicating climate change. I: *Creating a Climate for Change – Communicating Climate Change and Facilitating Social Change*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Weart, S. (2003) *The Discovery of Global Warming*. Cambridge (Massachusetts), Harvard University Press.
- Weingart, P., Engels, A. & Pansegrau, P. (2000) Risk of communication: Discourse on Climate Change in Science, Politics, and the Mass media. *Public Understanding of Science*, 9, s. 261-283.
- Wilson, K. M. (2000) Environmental Risks and the media. I: *Environmental Risks and the media*. London, Routledge, 201-217.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. & Larsen, L. O. (2007) *Metodebok for mediefag*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Åm, O. (2007) *Kampen om klimaet- Til forsvar for menneskeheten*. Oslo, Koloritt Forlag.

Liste med informanter

Journalist 1 Atle Andersson 01.07.2009 *Bergens Tidende* Leder for klimagruppen i BT, Geografi hovedfag

Journalist 2 Harald Vikøyr 14.09.2009 *Verdens Gang* Allround journalist, ingen formell journalistisk utdanning

Journalist 3 Stine Barstad 15.10.2009 *Aftenposten* nettredaksjonen, master i journalistikk

Journalist 4 Kjetil Alstadheim 16.10.2009 *Dagens Næringsliv* kommentarredaksjonen, ingen formell journalistisk utdanning

Forsker 1 Øyvind Paasche 07.08. *Bjerknessenteret i Bergen* forsker i fortidsklima, doktorgrad i naturgeografi

Forsker 2 Tore Furevik 08.10.2009 *Universitetet i Bergen* Professor i fysisk oseanografi, doktorgrad i fysisk oseanografi

Forsker 3 Helge Drange 13.10.2009 *Universitetet i Bergen* Professor i klimamodellering, doktorgrad i anvendt matematikk

Forsker 4 Pål Prestrud 20.10.2009 *CICERO i Oslo* Forskningsleder, Biolog, hovedfag i fysiologi

Kodeskjema

Variable 1: **Dato (DD.MM.ÅÅ)**

Variable 2: **Avis**

Kategori:

1. Aftenposten
2. Dagens Næringsliv (DN)
3. Verdens Gang (VG)
4. Bergens Tidende (BT)
5. Nordlys

Variable 3: **Størrelse**

Kategori:

1. Stor (<1000 ord)
2. Medium (500-1000 ord)
3. Liten (>500 ord)

Variable 4: **Stemmer**

Kategori:

1. Forsker (Klimaforsker)
2. Politiker
3. Organisasjon (eks. Bellona)
4. Privatperson/ grasrot
5. Journalist
6. Ekspert (andre fagfelt enn klima, eks økonom, biolog, psykolog)
7. Offentlig talsperson (Byråkrat, representant for FN, NATO, osv)
8. Bedriftsleder (representerer bedrift/selskap)

Variable 5: **Kjønn**

Kategori:

1. Kvinne
2. Mann
3. Begge kjønn (kun når begge kjønn er likt sitert)
4. Ukjent

Variable 6: **Sjanger**

Kategori:

1. Nyhetsartikkel
2. Lederartikkel
3. Kommentar
4. Leserinnlegg
5. Kronikk
6. Magasin
7. Fakta (eks. Faktaboks)
8. Andre (eks "spørsmål og svar")

Variable 7: **Holdning**

Kategori:

1. Positiv (støtter IPCC)
2. Negative (Imot IPCC)
3. Nøytral

Variable 8: **Begivenhet**

Kategori:

1. Nobel Fredspris
2. Nobel Fredspris/IPCC
3. IPCC rapporter (IPCC)
4. Andre rapporter
5. Klimatoppmøter (UNCCC)
6. Kyoto- Protokoll
7. Andre konferanser
8. Valg/ valgkamp
9. Vinter OL 2018 (Tromsø 2018)
10. Ingen spesifikk begivenhet

Variable 9: **Tema**

Kategori:

1. Klimapolitikk
2. Økologi/natur
3. CO₂ utslipp
4. Karbonfangst og rensing (CCS)
5. Alternativ energi (inkl. elektrisitet/transport)
6. Havnivå
7. Issmelting
8. Matkrise
9. Klimakvote
10. Vær og vind (Inkl. temperaturøkning)
11. Miljø og forurensning
12. Tilpasning til klimaendringer (inkl. Klimaflyktninger og bistand)
13. Forskning (inkl. Klimamodeller)
14. Dekning av klimaendringene
15. Økonomi
16. Andre tema

Variable 10: **Geografi**

Kategori:

1. Norge
2. Norge/internasjonalt
3. Internasjonale forhold (G8, FN, NATO)
4. Europa
5. Latin-Amerika (inkl. Mellom og Sør-Amerika)
6. USA
7. Asia
8. Australia/ Oseania
9. Afrika

Kodeinstruks

Variabel: Stemme

Variabel nummer fire, *stemme* trenger en nærmere forklaring. Den mest fremtredende stemmen fra hver artikkel er tatt med. Enkelte ganger er det en motstemme i en underartikkel, disse er selvsagt tatt med, men teller som en egen artikkel hvis den har egen overskrift. Kun hovedstemmen er blitt kategorisert, det betyr at selv om en artikkel er kategorisert med begge kjønn, er kun hovedstemmen kategorisert etter variabelen *stemme*. Mer om variabelen *kjønn* senere.

Definisjonen av *forsker* i denne oppgaven, er en klimaforsker. Klimaforsker er et vidt begrep og kan brukes om forskere innen oseanografi, meteorologi, osv. Definisjonen som brukes i denne oppgaven, er hentet fra Norges Forskningsråd: "A climate researcher is a person who over some time mainly have studied issues of relevance to climate change and actively have published the results in scientific journals".⁵ Dette begrepet er også blant de mest omdiskuterte i de kvalitative intervjuene med journalister og forskere.

Ekspert er gjerne en person med ekspertise på et område, dette være seg økonomi, psykologi eller medisin, professor i andre fagområder enn klima, osv. I denne kategorien inngår ikke eksperter innen klima. Når kjente personer uttaler seg, som Frederic Hauge i et ekspertpanel, da blir denne stemmen kategorisert under ekspert, men hvis han uttaler seg om Bellona, går den under organisasjon. I slike tilfeller er det vanskelig å kategorisere, fordi en stemme kan i prinsippet bli plassert flere steder, men den blir kun plassert ett sted i denne oppgaven.

Politiker er en person som er aktiv i politikken, og som for eksempel er statsråd i sittende eller tidligere stortingsrepresentant. Unntaket er hvis vedkommende har en annen posisjon eller et annet verv som kan kategoriseres under andre kategorier. Forskjellige politiske partier har et partiprogram, og man kan påstå at disse har en agenda de vil fremme. Lokalpolitikere er også tatt med under denne kategorien.

Organisasjon er betegnelsen på en miljøvernorganisasjon eller en annen interesseorganisasjon, som for eksempel Bellona, Norges Naturvernforbund, WWF. Disse har, i likhet med politikere, en agenda de ønsker å få frem, og de kommer ofte til orde i klimadekningen sammen med forskere. Denne oppgaven skiller mellom organisasjon og offentlig talsperson.

Privatperson eller stemme fra grasrota, betyr nettopp det, en person som verken representerer en bedrift, en organisasjon eller et parti. Disse er kategorisert som privatperson, da de representerer kun seg selv med en privat mening. Privatpersonene kommer som oftest til orde i debattinnlegg, kronikker og i enkelte intervjuer som handler om personer som er blitt rammet av klimaendringer. Noen ganger er debattinnleggene signert med fullt navn, andre ganger er de dessverre ikke det. Dette avhenger av hvilken praksis de forskjellige avisene har for innsendte debattinnlegg til Retriever ATEKST.

Variabelen *journalist* inneholder også redaktører og utenlandskorrespondenter. Faste skribenter/spaltister og kommentatorer blir regnet som journalister i denne oppgaven.

Offentlig talsperson kan være en person som uttaler seg på vegne av en institusjon, for eksempel en informasjonssjef eller kommunikasjonsrådgiver. I enkelte tilfeller kan det være en offentlig talsperson fra FN, NATO o.l. Tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland og FNs klimasjef Yvo de Voer, er for eksempel kategorisert som offentlige talspersoner.

En *leder* er en som uttaler seg på vegne av en bedrift eller en arbeidsplass og som ikke er en av de øvrige kategoriene.

---

⁵Hentet fra presentasjon under Norklima forskerkonferanse 2009, i regi av Norsk forskningsråd. Bergen 19.-20. oktober 2009

Variabel: Kjønn

Denne variabelen består av fire kategorier: *kvinne*, *mann*, *begge* og *ukjent*. De to første er selvforklarende, det er det kjønn som er mest fremtredende og mest sitert i en artikkelen som blir regnet med. Kategorien *begge* betyr at begge kjønn er representert i en artikkel. Likevel er kun hovedpersonen i artikkelen kategorisert under stemme (politiker, journalist, forsker, m.m.). For å forenkle analysen, hvis holdningene til begge kjønn er motstridende, blir holdningen kategorisert som nøytral. Kategorien *ukjent* kommer til uttrykk spesielt i lederartikler som ikke er signert fra redaksjonen fordi den skal gjenspeile avisens mening. Andre ganger er det anonyme leserinnlegg, og da er det heller ikke mulig å kategorisere etter kjønn, disse blir kategorisert som *ukjent*.

Variabel: Sjanger

Ifølge Hågvar (2007) er sjangre “en uunværlig tvangstrøye”. Han bruker flere definisjoner på *sjanger*, blant annet Tønnesson: “En sjanger er et normbestemt mønster for tekstlig atferd som tjener spesifikke kommunikative formål” (Tønnesson sitert i Hågvar 2007, s. 26). Hågvar (2007, s. s29) hevder at sjangerfenomenet kan oppsummeres slik: Sjangrene er en forutsetning for kommunikasjon, sjangrene er styrende for både tekstutforming og lesingen, og sjangervalget er betinget av hvilken form for sosial handling vi utfører. Sjangrene må primært bestemmes ut fra sin kommunikative funksjon. I korte trekk betyr dette at sjangrene bestemmer måten vi leser en tekst på. De fleste sjangrene har også et navn, som fungerer som en språklig og sosial kode. Det betyr igjen at tekstene må være forutsigbare, og leserne/ mottakerne må være kjent med sjangeren for at teksten skal gi mening. Sjangeren bestemmes også av hvordan journalisten skriver den.

Variabelen *sjanger* i denne oppgaven inneholder kategorien *nyhetsartikkel* som er en nyhet skrevet av redaksjonen i den gitte avisen. Nyhetsreportasje innebærer ofte at journalisten har vært ute i felten.

Lederartikler “er en redaksjonell artikkel i en avis eller et blad, som gjerne har en fast plass og som gir uttrykk for redaksjonens oppfatning av et aktuelt, oftest politisk spørsmål” (Caplex.no 2009). Det er ikke lenger standard prosedyre at redaktøren skriver lederartikkelen, det kan være andre i redaksjonen som har en mening om et emne, skriver lederen. Ofte er disse å finne på side nummer to i avisene. “Lederartiklene gir uttrykk for hva avisen mener, er ikke signerte og derfor oppgis det ikke hvem som har skrevet dem”.⁶ I enkelte aviser, som Ny tid og Morgenbladet, er lederartiklene signert. Dette gjelder ikke i de fem avisene i denne undersøkelsen.

Den neste kategorien er *kommentarer*. Kommentarene er tatt med for å undersøke hvor stor denne sjangeren er i klimadebatten og hvem som kommer til orde i kommentarer og meninger. Bech-Karlsen (2007, s. 149) skriver at kommentarartikler kan knytte seg til nyhetsbildet og løpende politiske saker, men også til historiske begivenheter som aktualiseres ved jubileer, minnehøytider eller andre markeringer. Kommentarene kan være skrevet av en fast skribent eller en gjesteskribent. Kommentarene er ofte faste spalter i avisen.

Den fjerde kategorien under sjanger er *debattartikler* eller leserbrev. Her blir stemmene kategorisert om leser- eller debattinnleggene er underskrevet. Dessverre er noen av debattinnleggene anonymisert, og derav blir det “ukjente stemmer” i datamaterialet.

Den femte kategorien er *kronikk*. I følge nettsiden Søkogskriv.no er kronikker:

en større artikkel av opplysende eller resonnerende karakter, oftest på fast plass i en avis og skrevet av en som ikke er ansatt i avisen. Kronikker benyttes ofte av forskere til å bringe forskningsbasert kunnskap inn i den offentlige meningsutvekslingen (Søkogskriv.no 2009).

⁶E-post kontakt med Tomas Stenborg, Account Manager Research, Retriever AS, 7. juli 2009

Til forskjell fra kommentarer er kronikkene skrevet av personer som ikke er ansatt i redaksjonen. Oppfatningen og meningen i kronikken er det forfatteren som står for. Siktemålet med kronikken er å opplyse.

Magasinartikler er tatt med i undersøkelsen, fordi mange leser helgeavisene, Magasinene har utfyllende og lengre reportasjer om klimaendringer, som oftest om natur og miljø. Aftenposten, DN, VG og BT har helgemagasiner. Magasinartikler kalles gjerne *feature-reportasjer*, og må ikke forveksles med det engelske *feature articles* som egentlig er kronikk. I denne oppgaven er det brukt *magasinartikler* for *featureartikler* for å unngå misforståelser. Bech-Karlsen lanserte begrepet *feature-reportasje* i 1988, og mener at *featurereportasjens* idé er å anskueliggjøre ved hjelp av det karakteristiske. Han skriver videre at reportasjen skiller seg fra nyhets- og bakgrunnsjournalistikkens indirekte behandling, ved at den spiller ut hendelser og miljøer for leseren. Reportasje er “øyeblikksbilder, tolket, satt sammen og formidlet av en journalist. En reportasje bygges opp i scener – som i film. Dens fremste ambisjon er å levendegjøre stoffet, bringe det nærmere leseren” (Bech-Karlsen 1988, s.32).

Den siste kategorien under sjanger er *rapporter/fakta*. Særlig under utgivelsen av siste IPCC-rapport i 2007 hadde avisene flere oppslag med deler av rapportene. Disse er tatt med under denne kategorien, dersom hovedfokuset var selve IPCC-rapporten. Andre kategorier er brukt dersom fokuset var noe annet, selv om rapporten ble nevnt. I andre tilfeller var det gjerne flere faktabokser eller undersøkelser som ble presentert. Dermed havner de under den samme kategorien.

Kategori: Begivenhet

Variabel nummer åtte, *begivenhet*, og nummer ni, *tema*, er to av variablene som inneholder flest kategorier. Under *begivenhet* ble jeg nødt til å plukke ut enkelte begivenheter som var nevneverdige i den utvalgte perioden. Dette var gjennomgående temaer i de forskjellige avisene. Nobels fredspris og rapporter fra FN's klimapanel var de store begivenhetene i 2007, og enkelte av avisene hadde egne vignetter under disse begivenhetene. Noen av begivenhetene er i nåtid, mens andre begivenheter er i fremtiden, som Vinter-OL i 2018, som Tromsø leverte en søknad til. Det er selvsagt flere konferanser enn Balikonferansen avisene skriver om, da blir de kategorisert under *andre konferanser*. Når det ikke blir skrevet om en spesiell begivenhet, havner artiklene under *ingen spesifikk begivenhet*. Det er enkelte begivenheter som trenger en nærmere forklaring. Nobel fredspris i 2007 ble tildelt Al Gore og FN's klimapanel. Når fredsprisvinnerne blir omtalt sammen, kommer de i kategorien *Nobel fredspris/IPCC*. Fredsprisen skapte mye debatt, og mange argumenterte både for og imot om disse fortjente prisen. Denne debatten er kategorisert under *Nobel fredspris*. FN's klimapanel utga den fjerde rapporten i 2007, og forskningen rundt disse rapportene ble diskutert. Disse artiklene er kategorisert under *IPCC*, altså FN's klimapanel.

Kategori: Tema

Variabel nummer ni, *tema*, var meget omfattende å kategorisere. Denne består av 14 kategorier, men bestod i prinsippet av mange flere. Flere av kategoriene har blitt slått sammen, for eksempel består kategorien *CO₂* av artikler som omhandler utslipp, fangst og lagring (etter det engelske *CCS – Carbon Capture Storage*). *Alternativ energi* er også et meget vidt begrep, som inneholder både elektrisitet, vannkraft, vindkraft og transport. Selv om ikke alle disse er alternative energiresurser, blir det fokus på nye måter å ta i bruk fornybar energi og hvordan man kan bli mer miljøvennlig.

Vær er en egen kategori, fordi det er et tema som opptar mange nordmenn. På godt norsk kan man si at denne kategorien inneholder både “vær og vind”, men også temperatur. *Miljø og*

forurensning spenner mellom miljøkatastrofer, som for eksempel gasslekkasjer og oljelekkasjer i sjøen og forurensning i elver og vassdrag, eventuelt drikkevann.

Tilpasning til klimaendringer er noe som er blitt diskutert oftere i mediene etter at FNs klimapanel understreket at det er stor sannsynlighet for at klimaendringer kommer til å føre til katastrofale følger for mennesker og natur i de kommende årene. Denne kategorien inneholder både tilpasning til klimaendringer på lokalt plan, men også internasjonalt. Et av de store temaene og et av de nye begrepene som har dukket opp i forbindelse med dette, er de såkalte *klimaflyktningene*, og hva som kommer til å skje når det for eksempel blir ekstrem tørke og vannmangel i Afrika, når det blir for lite mat å dyrke i Asia eller når havet kommer til å stige kloden rundt. Et viktig poeng her er også selve *klimaforskningen*, det være seg nye rapporter eller nye publikasjoner gjort av forskere, som er kategorisert for seg selv. Klimamodeller kommer under denne kategorien. Selve *dekningen av klimaendringer* er tatt med som en egen kategori, fordi det har vært debatt rundt dette i den utvalgte perioden.

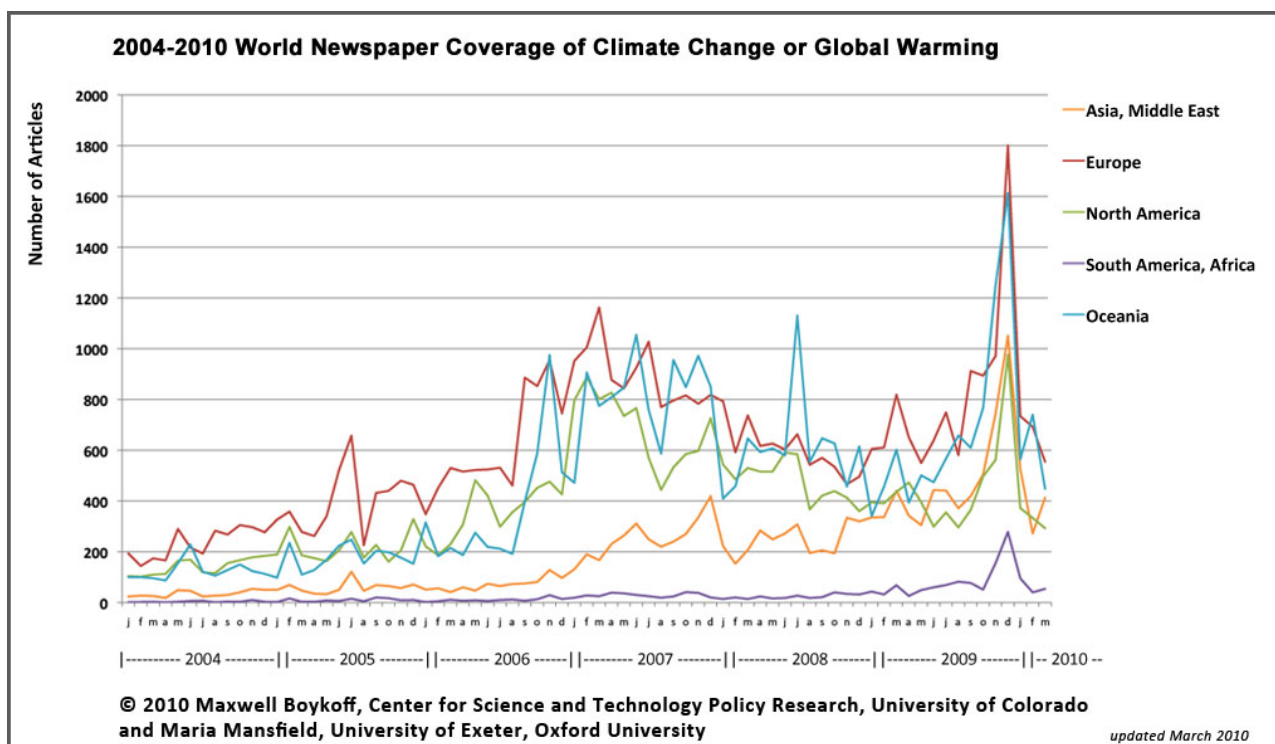
Kategori: Geografi

I utgangspunktet burde denne kategorien være enkel å kode, men slik var det ikke. Flere av artiklene som omhandlet internasjonale forhold, handler like mye om Norge eller mer.⁷ Ofte er det rollen Norge har i forhold til det enkelte land som blir fremhevet, fremfor det faktiske land det skrives om. Dette er noe som blir diskutert nærmere i innholdsanalysen, og det vil bli vist eksempler. Derfor er den første kategorien kalt *Norge/nasjonal* fordi Norge er gjennomgangstemaet i artikkelen og det er nasjonale forhold som blir fremhevet. Den andre kategorien er *Norge/internasjonalt*, altså Norge i et internasjonalt perspektiv. Her blir Norge løftet frem som en av hovedaktørene. Artikler som kun omhandler internasjonale forhold, hvor flere land er involvert, kategoriseres under *internasjonalt*. Det kan være NATO-, G8- eller G20-land. Det er påfallende få artikler om Sør-Amerika og Mellom-Amerika, derfor er disse slått sammen, og kategorien heter *Latin-Amerika*. USA har fått en egen kategori, fordi det er stort fokus på dette landet, særlig i forbindelse med presidentvalget i 2008. Europa omhandler alle land i Europa, men også EU.

---

⁷jmf. "Domestication". Se kapittel 2

Figur 6.1: Dekning av klimaendringer globalt fra 2004 til 2010